22
ISSN-1220-5761

PUBLICAȚIE SĂPTĂMÎNALĂ EDITATĂ DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL III • Nr. 30[131] • 31 IULIE — 6 AUGUST 1992 • 16 PAGINI • 30 LEI

„...Regele nu este un funcționar în surtuc."

MAI AVEM O ȘANSĂ

DAN PAVEL

Odată cu declanșarea primei campanii electorale (prezidențiale și parlamentare) libere postbelice din România se poate face o evaluare : singura forță capabilă să învingă la noi legatarii și bastarzii comunismului totalitar este societatea civilă. Pentru a argumenta teza și a arăta de ce nu este ea în mod necesar și o predicție imediată sau un pariu electoral, să aruncăm o privire spre realitatea politică a momentului.

A devenit un loc comun și un prilej de penibile lamentații faptul că starea națiunii după doi ani și jumătate de guvernare și legislație fe(de)senistă este catastrofală. Însă prin prelungirea catastrofei economice și sociale, țara poate fi împinsă în imposibilitatea de a fi guvernată. Din pricina divergențelor de interese intervenite între actorii politici care împart puterea, nu mai există consens și unanimitate, astfel încît o parte a lor se împotrivesc tentativelor de a forța un asemenea scenariu. Lui i se împotrivesc de altfel întregul corp social autohton și factori politici responsabili internaționali. Presiunea lor acționează hotărîtor asupra guvernului Stolojan, a cărui singură șansă de a nu fi înregistrat de istorie ca un eșec total este să facă totul pentru garantarea alegerilor libere. Ultimul discurs al „finanțistului" Stolojan a fost ridicol prin prăpastia dintre principiile invocate (prevederi constituționale, principiile pieței libere) și faptele comise de executiv (tensiuni etnice provocate prin schimbarea prefecților maghiari din Harghita și Covasna, intervenționismul statal în afacerile unor firme particulare). Guvernul acționează tot în inerția vechiului regim. Extremismul partidelor naționaliste și fundamentalismul românesc și-au găsit din nou expresia în acte abuzive de guvernare. Sîntem din nou la cumpăna dintre democrație și etnocrație.

În lupta de supraviețuire dintre dinozaurii fedeseniști și tinerii lupi fedeniști se apelează la arme secrete, se scot așii din mînecă. Totul în văzul lumii. Înaintea concediului parlamentar, președintele Senatului, Alexandru Bîrlădeanu, a lăsat Procuraturii ca temă de vacanță ancheta cu privire la elucidarea corupției guvernului Roman. Și probabil că dacă nu se intra în vacanță, presiunile fedeseniste din Camera Deputaților ar fi dus la înlocuirea unor personaje fedeniste cheie din guvernul Stolojan (cum ar fi actualul ministru de interne). Este semnificativ că, în ziua începerii oficiale a campaniei electorale, Evenimentul zilei a redeschis dosarul Timișoara și al revoluției din decembrie 1989. Numai că aceia care pariază pe actualii jucători politici vor pierde pe termen lung. Ironia luptei de putere între F.S.N. și F.D.S.N. este că ambele vor ieși învinse.

Ne-am obișnuit să situăm sursele noastre de îngrijorare în zona celor trei puteri care nu s-au hotărît încă să se despartă : executivul, legislativul, juridicul. Observăm însă că trebuie să ne îngrijorăm și de lipsa de responsabilitate a luptătorilor pentru puterea viitoare. În cursa prezidențială s-au înscris deja 20 de candidați. Urmează și alții. Iar evoluția majorității partidelor politice din perspectiva programelor electorale anunțate nu face decît să dea dureri de cap alegătorilor. În acest context, singurul actor politic legitim este societatea civilă.

Spre deosebire de celelalte țări est-europene, pentru care posttotalitarismul este o amintire, în România nu s-a depășit încă modelul leninist (agreat conștient sau inconștient de mulți), în sensul transferului puterii de la elitele de partid către societatea civilă. În ciuda naturii sale transideologice care îi permite și în România să stea la baza unor largi alianțe electorale, societatea civilă este o formă politică nouă, caracteristică ordinii postcomuniste. Ea întruchipează ideea de toleranță, spiritul dialogului, politica încrederii, speranței, solidarității umane, politico adevărului. Natura ei globală împiedică anumite persoane sau grupuri să o monopolizeze. La noi, nașterea societății civile întîrzie din pricina lipsei maieuticii, a meșelor, a teoreticienilor care să-i ușureze chinurile facerii. Iar lipsa lor ne face să nu știm în ce măsură coincid societatea civilă și opoziția democratică. Aceasta din urmă, încă în confuzie politică, înglobînd atît segmente ale societății civile, cît și partide politice eterogene, este mai operativă în transpunerea unor opțiuni electorale de moment, decît în elaborarea unui program de guvernare și legi electorale care să exprime simplu, clar și echilibrat valorile societății civile și interesele tuturor segmentelor ce o compun, interesele colective și individuale.

Pentru că instituțiile societății civile sînt fragile, șansa actualei campanii electorale a opoziției democratice este de a fi ea însăși o instituție a societății civile. Promisiunile electorale trebuie să fie atît de precise, concrete și credibile încît să convingă alegătorii că se vor transforma imediat după victoria în alegeri în programe de guvernare și legislație. Pentru că abia atunci cînd societatea civilă va deveni principalul actor politic se va înfăptui revoluția politică și legislativă care să deschidă larg drumul spre reforme economice, administrative, spre consolidarea proprietății private, garantarea siguranței investițiilor străine de capital, încurajarea competențelor și a meritelor spre cultură, credință și morală, spre dreptatea socială. Faptul că lucrurile exprimate în aceste rînduri nu pot constitui certitudini electorale vine din împrejurarea că întîrzie încă să apară acea gîndire teoretică a societății civile, cu impact politic, numită „filosofia antipoliticii" (echivalentul celei a intelectualilor din cadrul KOR-ului polonez, a Chartei '77 cehoslovace sau a presei samizdat maghiare) care să submineze posttotalitarismul și postcomunismul (persistente încă la noi). Există numai preludii ale unei astfel de gîndiri ce se pot însă materializa într-un program electoral al societății civile. Ar fi singura noastră șansă.

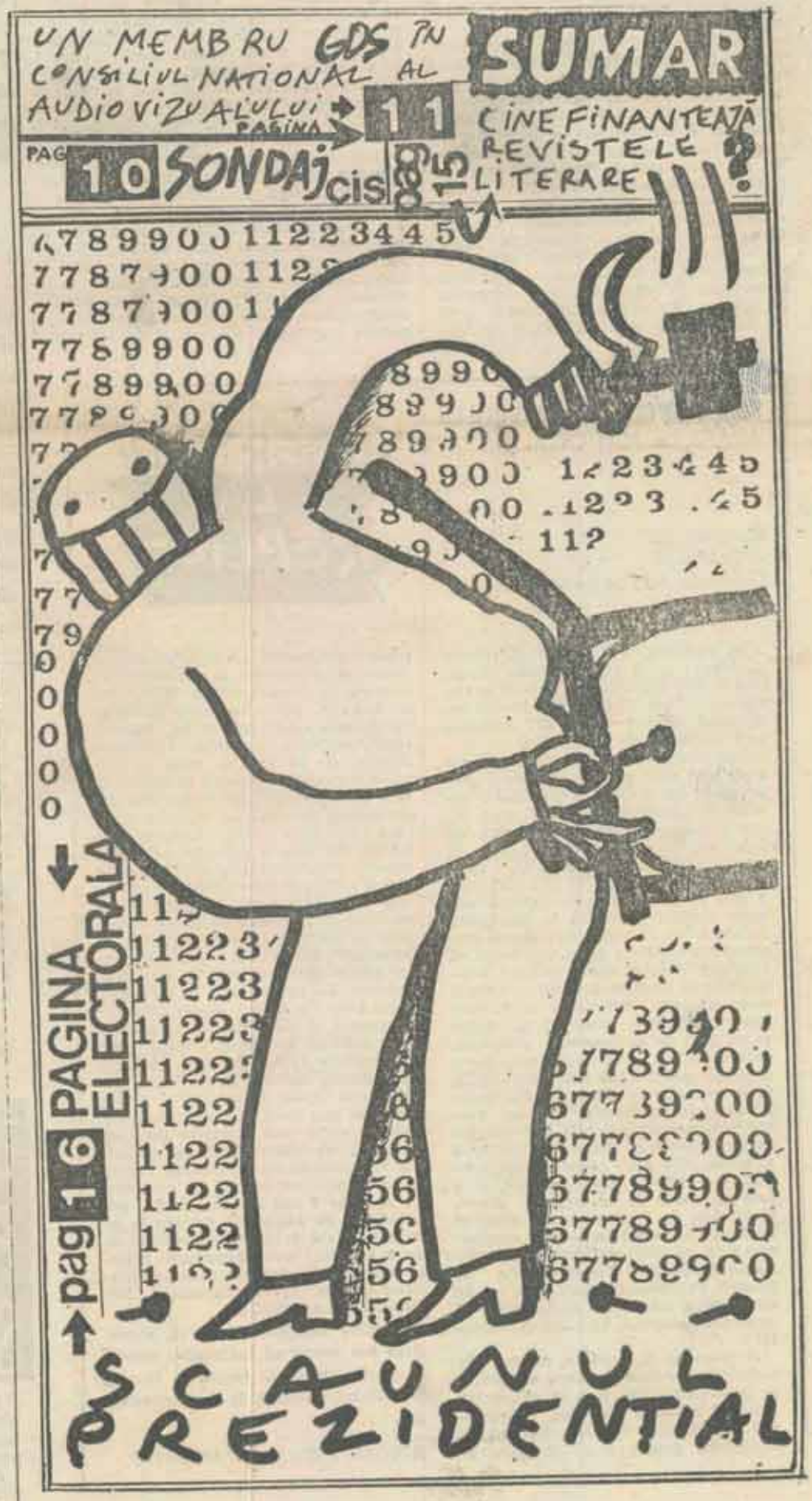

Din sumarul numărului viitor:

- „Presa în perioada de tranziţie": WILLIAM TOTOK, DORIN TUDORAN
- „Instituţia monarhică" de PIRZIO BIROLI
- Anchetă „22": Publicaţia preferată
- VLAD GEORGESCU — „Istoria românilor" (recenzie de VICTOR NEUMANN)

REVISTA PRESEI

● După dezamăgirea produsă de **Evenimentul zilei** — jurnal bulevardier care împarte confuzia între producători şi cititori —, un alt cotidian a apărut în chioşcuri şi pe tarabe: **Meridian.**

Preţul — 5 lei — indică o puternică sursă de sponsorizare. După informaţiile noastre este vorba despre capitalul concernului **Springer,** care a preluat mai multe jurnale în Europa Centrală şi de Sud-est — printre altele, a lansat pe teritoriul fostei RDG un ziar de scandal. **Meridian** este în schimb nespectacular. Paginile, împărţite constiincios (economic, social, utile, politică, internaţional, publicitate, sport, cultură-învăţământ), apar într-o ţinută grafică relativ bună, iar informaţiile au o anumită austeritate, binevenită în presa noastră dominată de opinie. Principala observaţie ţine tot de absenţa spectaculosului: publicaţia posedă această calitate într-un grad care o transformă în defect.

● Săptămînalul **Baricada** continuă seria de articole pe teme legionare. O preocupare firească ar fi urmărirea scrupuloasă a adevărului istoric care (din păcate ?) rămîne şi o problemă de cultură politică. (Rar te afli în faţa „informaţiei istorice" pure, interpretarea fiind, în acest domeniu, inseparabilă de fapte.) Nu cunosc cît de riguroasă este **Scurta schiţă a mişcării legionare** (vezi nr. 29 şi 30, iulie 1992), dar perspectiva autorului oferă puţine speranţe unui discurs raţional. Notez doar următorul pasaj: „S-a realizat astfel o sinteză spirituală ce avea să reprezinte piatra de temelie a persistenţei, a permanenţei noastre în «spaţiul mioritic», liantul ce a unit neamul, moşia şi credinţa într-o comoară indestructibilă, pe care românii au apărat-o cu sînge şi încăpăţînare atîtea sute de ani şi continuă şi astăzi". Faţă de repetarea obositoare a unor astfel de clişee, textele legionare (cum ar fi **Cartea cu 7 peceţi,** semnată, în **Baricada** nr. 29, de un legionar notoriu, Constantin Dumitrescu-Zăpadă) au cel puţin avantajul autenticităţii. **(G.A.)**

Informăm pe cei interesaţi că pot cumpăra de la redacţia Revistei „22" Raportul asupra evenimentelor din 13–15 iunie 1990. **Preţul pentru ridicarea de la redacţie este de 60 lei. Preţul pentru expediere prin poştă este 75 lei.**

IN ATENŢIA CITITORILOR NOŞTRI

Redacţia revistei „22" anunţă cititorii săi că oferă spre vînzare din stoc numere vechi, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 38, 41, 44 şi colecţia completă a anilor 1991 şi 1992 pînă în prezent. Exemplarele vechi vor fi comercializate la preţul de 25 lei/ex., indiferent de preţul de vînzare înscris pe ziar.

IMPORTANT

Revista noastră asigură contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacţiei. Doritorii se pot abona în următoarele condiţii: costul unui abonament ridicat de la sediul redacţiei **(cu posibiltatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de** 310 lei pe trimestru **(deci cu o reducere de 14% în raport cu costul real).**

Abonamentele pot fi expediate şi prin poştă, **dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poştale. Costul abonamentului va fi de** 430 lei pe trimestru **(adică o reducere de 14% + 120 lei cheltuieli de expediţie).**

Redacţia „22" îi anunţă pe pensionari că beneficiază de aceeaşi reducere de abonament la revista „22" ca şi elevii, studenţii, cadrele didactice, foştii deţinuţi politici şi veteranii de război. Ca urmare, costul unui abonament pe trei luni la revista „22" pentru cititorii din categoriile amintite va fi doar de **260 de lei** (indiferent dacă se expediază în Bucureşti sau în provincie, diferenţa de preţ urmînd a fi suportată de Institutul pentru Democraţie în Estul Europei cu sediul la New York). Cei interesaţi sînt rugaţi să expedieze prin mandat poştal suma de **260 de lei** (pe adresa: Revista „22", cont 45 10 35 32, B.C.R. Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10) şi un talon de pensie (pe adresa: Revista „22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti, pentru Serviciul de Difuzare).

Cititorii din străinătate se pot abona la Revista „22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială **Ion Ţiriac S.A. Bucureşti:** pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231 **(cu specificaţia: pentru Revista „22") sau trimiţînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.** Costul unui abonament pentru zona europeană este de **72 dolari** pe an **(36 dolari** pe 6 luni, **18 dolari** pe trimestru) **sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM** anual, **60 DM** pentru 6 luni, **30 DM** trimestrial, **400 franci francezi** anual, **200 franci** pentru 6 luni, **100 franci** trimestrial).

Pentru celelalte continente, preţul unui abonament este de **80 dolari** anual, **40 dolari** pe 6 luni, **20 dolari** trimestrial.

Expedierea revistei se face de către redacţie. În costul abonamentului sînt incluse şi cheltuielile de expediţie.

Redacţia Revistei „22" anunţă că îşi rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizaţi de redacţia Revistei „22" este interzisă.

Adresăm cititorilor noştri rugămintea de a ne da informaţii despre modul cum se difuzează revista „22" în localităţile lor.

DIN PARTEA MINISTERULUI APĂRĂRII NAŢIONALE

DREPTUL LA REPLICĂ

Revistei „22"
– Doamnei
Gabriela Adameşteanu,
redactor şef –

În legătură cu articolul „Represaliii asupra unui autor: Ioan Popa (ROBI PE URANUS)", apărut în revista „22", nr. 28 (129) din 17—23 iulie 1992, Biroul Presă al Armatei face următoarele precizări:

Împotriva lt. maj. Popa Ioan nu s-au luat nici un fel de măsuri „represive" ca urmare a publicării romanului „Robi pe Uranus", care, fiind o lucrare aparţinînd genului de ficţiune, nu poate genera acuze la adresa autorului. Mutarea lt. maj. Popa Ioan din reacţia „La datorie" a fost în exclusivitate consecinţa unor abateri grave de la disciplina militară, de la normele comportamentului civilizat pe care trebuie să le respecte orice cadru militar. Dintre aceste abateri amintim: numeroase absenţe nemotivate de la program; atitudine arogantă şi jignitoare faţă de personalul redacţiei, culminînd cu invective grosolane, care au generat în fapt imposibilitatea menţinerii ofiţerului în compartimentul respectiv; fals în acte publice, concretizat prin intervenţia asupra aprecierii anuale de serviciu şi adăugarea unei caracterizări laudative la adresa proprie, după ce a fost aprobată de factorii în drept. Precizăm, de asemenea, că ofiţerul declară că, avînd în vedere comparaţia sa cu scriitorul Mircea Eliade, domnul Gabriel Liiceanu i-ar fi promis Premiul Herder, ceea ce ar constitui o adevărată satisfacţie şi pentru Ministerul Apărării Naţionale.

Acestea ar fi, credem, argumente suficiente pentru trecerea ofiţerului în rezervă şi deferirea sa organelor justiţiei militare. În mod excepţional, în climatul de corectitudine şi înţelegere promovat de ministrul apărării naţionale, s-a aprobat numai mutarea ofiţerului şi, ulterior, la cererea sa, transferul la Ministerul de Interne. Deci, nu poate fi vorba de acţiuni represive, ci de măsuri legale aplicate cu multă clemenţă. Argumente în plus în ceea ce priveşte atitudinea corectă manifestată faţă de domnul Ioan Popa sînt reprezentate de cronica literară apărută în revista „Viaţa Armatei" nr. 5/1992, pe care o anexăm şi o altă cronică asemănătoare apărută în ziarul „Armata României".

În ceea ce priveşte raportul între realitate şi ficţiunea cărţii ne rezervăm în continuare dreptul de a fi surprinşi de amatorismul autorului articolului din revista dumneavoastră. Vă informăm că lt. maj. Popa Ioan nu a fost trimis „din zelul stupid al unor politruci în coloniile militare de muncă", după cum îşi conduce fabulaţia, ci a solicitat în repetate rînduri să lucreze pe Şantierul „Casa Poporului", argumentînd într-unul din rapoartele făcute în acest sens: „doresc din tot sufletul, ca ofiţer şi ca fost muncitor să particip la finalizarea lucrărilor la care particip şi eu cu munca mea de 3 ani de zile şi să mă mîndresc cu faptul că activez la această uriaşă acţiune de modernizare a oraşului meu, Bucureşti, acţiune pornită din iniţiativa comandantului nostru suprem, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU".

Sperăm că prezentîndu-vă aceste date am reuşit să înlăturăm măcar în parte suspensia lăsată în finalul articolului publicat de dumneavoastră.

BIROUL PRESĂ AL ARMATEI

PRECIZARE

Articolul „Legea sanitară – un proiect încă «ominot»", apărut în numărul 28 al revistei noastre, a fost alcătuit pe baza datelor obţinute de la domnul Traian Ionescu, Directorul Centrului de Calcul şi Statistică Medicală, consilier la Ministerul Sănătăţii. Dintr-o regretabilă neatenţie s-a omis includerea unui preambul în care să precizăm că informaţiile le-am obţinut de la domnia-sa, fapt pentru care ne cerem scuze. Îi mulţumim în mod expres domnului Traian Ionescu pentru sprijinul acordat şi sperăm că ne vom bucura şi în viitor de colaborarea sa. (OANA ARMEANU)

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

G.D.S. angajează secretară, cunoscătoare de limbi străine (engleză, franceză), eventual dactilografie. Se preferă absolvenţi din promoţia 1992.
Adresa: Grupul pentru Dialog Social, Calea Victoriei 120, tel. 14.14.71.

VIZITA d-lui EMIL CONSTANTINESCU ÎN OLANDA ȘI ECOURILE EI ÎN PRESA OLANDEZĂ

SORIN ALEXANDRESCU

Olanda a fost prima țară pe care a vizitat-o dl. Emil Constantinescu, pe 5—18 iulie, în cadrul turneului său vest-european. Deși opinia publică a avut puțin răgaz pentru a afla de această vizită, interesul manifestat de presă a fost apreciabil. El s-a datorat mai multor factori, și anume, personalității d-lui Constantinescu, puternicei delegații cu care a venit — dl. Coposu, dl. Ilie Păunescu și cîțiva ziariști români — nivelului foarte înalt la care s-au situat întrevederile, ca și faptului că delegația a fost oaspetele partidului creștin-democrat, un partid care domină scena politică olandeză de mai multe decenii și care de altfel a contribuit, prin Uniunea Europeană a partidelor creștin-democrate, la organizarea întregului turneu vest-european. Datorită acestor factori, presa olandeză a sesizat aspectul inedit al turneului : este probabil prima oară, cel puțin în Olanda, cînd un candidat la președinție, și o coaliție de partide din opoziție, primesc mai multă atenție din partea oficialităților decît au primit pînă acum președintele României și partidul ei actual de guvernămînt.

Ziarele din ultimele zile s-au referit în primul rînd la conferința de presă a d-lui Constantinescu de la sediul partidului creștin-democrat (CDA) olandez. Cel mai interesant articol este cel publicat în cotidianul de după-amiază NRC HANDELSBLAD de către dl. Peter Michielsen, un expert în țările est-europene. El începe cu surpriza alegerii lui Emil Constantinescu drept candidat al Convenției Democratice : rectorul Universității din București, un om fragil, cu o figură expresivă, cuceritoare, dar puțin cunoscut în afara cercurilor universitare, este cel care pornește la lupta împotriva lui Iliescu. Puțina popularitate în stări nu este neapărat un factor negativ, remarca dl. Michielsen : Constantinescu este apreciat profesional, este independent, în sensul că nu este membrul nici unui partid, a dovedit calități de manager, iar mesajul lui se adresează unor grupuri sociale diverse. Popularitatea altor politicieni actuali este adesea negativă, citează Michielsen pe Constantinescu, după cele ce acestia au „realizat" înainte de 1989 și după : „eu sînt deja sprijinit de sindicate, de organizația patronilor din România, de biserică și de învățămînt", afirma rectorul bucureștean. Forța lui principală este însă cea a Convenției; sondajele de opinie sînt poate mai puțin relevante decît marele lui succes în alegerile locale. Alți ziariști olandezi citează, ca și dl. Constantinescu, exemplul grăitor al Bucureștiului, unde „necunoscutul" Bălaicu a cîștigat datorită prestigiului Convenției, ca și cel al Iașului, unde candidatul Convenției a cîștigat acum aproape 50% din voturi în timp ce în 1990 Iliescu întrunea aici 90%. Michielsen citează apoi analiza politică făcută de Constantinescu la aceeași conferință de presă. Mulți români l-au votat pe Iliescu în 1990 pentru că măsurile de îmbunătățire a traiului zilnic, luate atunci în România (dar care erau de mult realizate în alte țări est-europene) au fost identificate cu persoana lui Iliescu : nu se poate deci în nici un caz vorbi de un vot „pentru comunism", cum greșit s-a interpretat în Vest. Acum însă, a continuat dl. Constantinescu, situația politică este complet alta : oamenii și-au dat seama de pericolul pentru democrație reprezentat de Iliescu și doresc de aceea o schimbare profundă. Noi nu ne referim în campanie însă la persoane : pericolul este mai general, acela al unei deteriorări socio-economice care să ducă la criză și la o intervenție totalitară. „Scopul nostru este de aceea să arătăm că o schimbare democratică este posibilă și că noi o vom realiza." Michielsen subliniază însă, lucid, și dificultățile acestei întreprinderi. Viața politică din România este dispersată în 130 de partide, printre care 5 creștin-democrate, 5 social-democrate, 6 liberale etc. Apoi, chiar în eventualitatea unui succes, în ce măsură poate schimba situația dl. Constantinescu ? Puterea unui președinte nu este oare limitată ? Nu este chiar așa, a fost replica, citată, a lui Constantinescu la conferința de presă. Președintele este slab în momente de liniște, dar puternic în momente de criză. Eu vreau, a precizat Emil Constantinescu, să reduc această putere, dar să nu uităm că președintele poate, prin numirea directorului SRI și a unor înalți magistrați, să grăbească sau să frîneze înaintarea democrației și a justiției. Căci să nu uităm că România nu este încă un autentic Stat de Drept, a concluzionat el.

Ziarista Anet Bleich a relatat în ziarul de dimineață, De Volkskrant, mai puține amănunte de la conferința de presă, dar a remarcat amabilitatea și competența

cu care a vorbit Emil Constantinescu : acesta face parte, a spus ea, din seria oamenilor politici Mazowiecki, Havel și Jelev. Ziarista a remarcat apoi hotărîrea cu care Emil Constantinescu a pledat, conceret, pentru Basarabia și acele vechi județe ale ei aflate acum în Ucraina, care, citez, „au fost românești și trebuie să redevină românești.". Momentul în care se va realiza acest lucru nu poate fi precizat, a spus Emil Constantinescu, dar am văzut pînă acum că evoluția politică în Europa de Est este rapidă și imprevizibilă.

Cum ziariștii olandezi nu l-au însoțit pe dl. Constantinescu la diversele lui întîlniri oficiale, acestea au fost doar numite, nu și comentate, în articolele citate. Fiind membru al Comisiei partidului creștin-democrat olandez pentru Europa de Răsărit și consultant în special pentru România, am putut afla că întîlnirile oficiale au prilejuit, așa cum a și confirmat de altfel dl. Constantinescu ziariștilor români care l-au însoțit, un larg tur de orizont al problemelor actuale din România. Oamenii politici olandezi au pus multe întrebări și l-au ascultat cu un deosebit interes. Dl. Constantinescu a făcut o deosebită impresie prin siguranța de sine, modestia și totuși fermitatea cu care a afirmat angajamentul profund al poporului român pentru democrație, respectarea drepturilor omului și înfăptuirea rapidă a economiei de piață. În situația în care autoritățile oficiale din România post-revoluționară au manifestat atîta ambiguitate față de aceste valori, dacă nu cumva chiar le-au contrazis prin mineriade și jumătăți de reformă, domnii Constantinescu, Coposu și Păunescu au reușit să arate concret, ca să zic așa, pe viu, ecalaltă față a României. Succesul lor personal este și al Convenției — ea se dovedește astfel principalul garant al procesului democrației în țara noastră — dar și al României în general. Acești reprezentanți ai opoziției au fost primiți în decurs de numai două zile la cel mai înalt nivel politic din Olanda : la Camera Deputaților, de către președintele ei, dl. W. Deetman ; la Ministerul de Externe, în absența din țară a ministrului Hans van der Broek, de către șeful direcției Europa, dl. Schaper ; la Guvern, de către primul-ministru Ruud Lubbers ; la Bruxelles, la Piața Comună, de către Comisarul pentru Afaceri Externe, olandezul Frans Andriessen. Este evident că aceste întîlniri constituie un semnal politic de mare importanță, care a fost de altfel repetat în cursul vizitelor similare din Belgia, Franța și Anglia.

Rămîne de amintit un al doilea aspect al vizitei în Olanda, remarcat de ziarul De Stem (Vocea) : **întîlnirea d-lui Constantinescu cu cîțiva țărani olandezi și cu organizația lor din orașul Breda, RBT. După remarcarea aspectelor politice ale prezenței delegației române, ziarista extinde a subliniat interesul d-lui Constantinescu pentru aspectele economice și sociale ale firmei RBT, de vînzare prin licitațiile cu mijloace ultramoderne, computerizate, de legume și fructe. Țăranii români, a declarat d-l Constantinescu, au fost privați în comunism nu numai de pămînt, dar și de cunoștințe tehnice moderne. Ei sînt de aceea interesați acum nu numai de politică, ci și de probleme concrete. Unii dintre ei au primit pămînt, dar nu își pot plăti închirierea mașinilor necesare de la Stat. Dl. Constantinescu s-a interesat de aceea imediat, spune ziarul** De Stem, **de posibilitatea organizării unor stagii în Olanda, chiar la firma respectivă, pentru țărani din România, dornici de a se specializa în problemele producției și destacerii moderne în agricultură. Propunerea urmează a se discuta concret la firma RBT.**

Amsterdam

LOVITURA DE TEATRU N-A AVUT LOC

RODICA PALADE

Sîmbătă 25 iulie, în sala Teatrului Dramatic din Brașov, în cadrul Convenției Naționale Extraordinare, Frontul Salvării Naționale și-a desemnat candidatul la președinție în persoana d-lui Caius Dragomir.

Deși F.S.N.-ul își anunțase de o bună bucată de vreme precandidații (Caius Dragomir, Eugen Dijmărescu, Victor Babiuc), toți ziariștii se așteptau la o lovitură de teatru ; calcule și supoziții, zvonuri și vești date ca sigure agitau nume, cu totul și cu totul altele decît ale celor trei : Theodor Stolojan — convins în ultimă clipă, în ciuda declarațiilor categorice făcute cu o zi înainte în conferința de presă a Guvernului său Petre Roman — special neanunțat în cursă, pentru ca, invocînd presiunile din teritoriu, să cedeze s.a.m.d. În tot-ul discuțiilor aprinse dintre ziariști am înțeles că, asistînd la atît de multe lovituri de teatru politic — cel puțin în ultima vreme —, nimeni nu mai poate lua în seamă declarația publică a unui personaj politic decît în măsura în care, în spatele acelei declarații, trebuie să cauți o alta. Cît mai neașteptată, cît mai contradictorie, cît mai stîngace.

Din acest punct de vedere, Convenția F.S.N. a fost dezamăgitoare. Cei trei precandidați au rămas toți cei trei precandidați și nici măcar retragerea din cursă a d-lui Eugen Dijmărescu (retragere argumentată de prejudiciile pe care numele său legat de reformă l-ar putea aduce partidului) n-a stîrnit agitație.

Mai mult, încă de la început, Petre Roman a ținut să precizeze delegaților la Convenție de ce, în ciuda presiunilor chiar, nu participă la prezidențiale. Din declarația sa (prea patetică pentru un discurs politic și încărcată de metafore tip „m-am născut cu năframa Transilvaniei pe ochi") s-a înțeles că liderul F.S.N. a reflectat serios asupra șanselor sale și ale partidului său în contextul valului de naționalism ce străbate azi România. Fiind, dacă nu autor cel puțin complice la stîrnirea acestui fenomen pe vremea în care deținea puterea, Petre Roman i-a căzut azi victimă.

Cu toate că s-a desfășurat la vedere, desemnarea candidatului n-a fost lipsită de tensiune. După ținerea discursurilor, pulsul sălii îl indica drept cîștigător pe Caius Dragomir dar, înainte de a se trece la vot, intervențiile membrilor biroului executiv au arătat rînd pe rînd emoția dacă nu chiar spaima pentru desemnarea ori a lui C. Dragomir ori a lui V. Babiuc. Astfel încît se putea vedea clar că, în ultimă instanță, F.S.N.-ul nu și-a găsit omul cu care să meargă „la sigur". Solicitat de către Adrian Severin de a-și anunța de la tribună preferința (firește, o încercare de influențare a votului la care sala a protestat), Petre Roman a declarat că nu-și poate părăsi neutralitatea (copleșit de tulburare, părea că nici el însuși nu știa în acel moment pe cine ar fi mai bine să desemneze), făcînd un ultim apel la rațiunea și nu la pasiunea delegaților. Petre Roman a părăsit tribuna cu aerul că nu este nici el convins de acest principiu. Rațiunea ar fi însemnat Victor Babiuc, omul deja cunoscut, dar cum s-a dovedit, fără prea mare priză la mase (ca să nu mai punem la socoteală ce ar fi însemnat pierderea Internelor atît de rîvnite de oamenii lui Ion Iliescu), iar pasiunea — Caius Dragomir, un om venit doar de cîteva luni în partid, necunoscut încă, dar care prin tipul de discurs și apariție poate capta publicul.

Deși într-un teatru al cărui afiș remarcat îndată de **Academia Caţavencu** era „Mița în sac", Convenția F.S.N.-ului a fost doar o reuniune de partid în care actorii s-au decis să abandoneze culisele și să joace la scenă deschisă, chiar dacă uneori stîngaci.

EȘICHIERUL

ANDREI CORNEA

Acum, la început de campanie electorală, ce se poate spune despre orientarea forțelor politice ce urmează să se confrunte în scrutinul din 27 septembrie ? La prima vedere, ținînd seama de cele peste 200 de partide legal constituite și de cei cca. 20 de candidați anunțați pentru președinție orice descriere ar părea utopică. De altminteri, și acum, ca și la alegerile locale, mulți se vor grăbi să-l căinezе pe sărmanul alegător buimăcit. În realitate, numărul partidelor sau al formațiunilor care reprezintă ceva este foa-te limitat : FSN, FDSN, PUNR, PNL, UDMR și CD, în interiorul cărcia contează cu adevărat doar PNTCD, PAC și PNL-AT. La acest „grup principal" se adaugă două partide extremiste : PSM și PRM. În rest — neant.

Cum s-ar putea clasifica aceste partide ? Aplicînd o schemă tradițională, dragă încă unora dinspre partea Puterii, ele ar putea fi clasificate în felul următor, pornind dinspre stînga : PSM, FDSN, FSN, PNL, CD, PUNR, PRM, lăsînd UDMR-ul, un partid etnic, în afara oricărei scvențiri. Această clasificare spune însă puțin despre vocațiile fundamentale ale acestor partide așa cum se înfățișează în momentul de față. Dacă ar fi să ținem seama însă de acestea, am avea următoarea schemă :

a. partidele cu vocație pro-occidentală și democratică : CD, PNL, FSN, UDMR, (Cred că FSN și-a cîștigat această vocație, iar PNL nu a pierdut-o) ;

b. partidele cu vocație anti-occidentală și autocrată : FDSN, PUNR, PSM, PRM.

Dacă am voi însă să ținem seama deopotrivă de ambele scheme prezentate pînă acum, ar trebui să considerăm, pe de-o parte o dreaptă democratică — (CD) — o stîngă democratică (FSN), PNL și UDMR tinzînd să ocupe centrul. Am avea, pe de altă parte, o stîngă nedemocratică : FDSN și, la extremă PSM ; o dreaptă nedemocratică, naționalistă : PUNR și, la extremă PRM.

Partidele pot să fie clasificate și după rolul avut în guvernare și, în general, în procesul de luare a deciziilor în stat. Din acest punct de vedere, la Putere se află, în prezent, două partide cu vocație democratică, FSN și PNL (dominante mai ales în Guvern) și unul anti-democratic FDSN (dominant mai ales în Parlament). La fel, în Opoziție se află două formațiuni democratice, CD și UDMR, restul, PUNR, PSM și PRM, fiind anti-democratice.

Principala sarcină a partidelor cu vocație democratică va fi, cred, să demonstreze în campania electorală că miza electorală este confruntarea dintre democrație și anti-democrație. Dimpotrivă, partidele anti-democratice vor încerca să demonstreze că miza reală este fie lupta stînga-dreapta, fie cea naționalism-europenism. Putem prevedea, prin urmare, că principala și decisiva fază a lupiei electorale va fi să se stabilească **tocmai în ce va consta lupta electorală** : va fi ea o luptă pentru democrație, sau o luptă dominată de problematica etnicității și a repartiției sociale ? Cei care vor reuși să convingă corpul electoral — sau o mare parte a lui — că miza alegerilor este tocmai aceea pe care ei — și nu adversarii lor — o au în vedere, se vor găsi la un pas de victoria decisivă. Pe scurt, cel care va ști să spună românilor în modul cel mai clar, mai simplu și mai convingător, pentru ce trebuie să se ducă la vot, va beneficia, în foarte mare parte, și de votul celor ce s-au hotărît să se ducă.

ACCENTE ACADEMICE DESCURAJANTE

RADU POPA

O competență de excepție și totodată un creator de școală care ne-a părăsit de curînd zile — l-am numit pe profesorul Grigore Ionescu, președintele Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice — și-a dat ultimul articol revistei lunare editate de Academia Română sub numele *Academica* *). Pentru profilul moral al celui dispărut, mai mult decît vorbele o spune acceptarea sa abia în urmă cu cîteva luni printre „nemuritori", la venerabila vîrstă de 88 ani, probabil ca un fel de „reparație" acordată celui care a creat în țară prima catedră de istoria arhitecturii, care ne-a dat în urmă cu o jumătate de secol primul tratat românesc în domeniul specialității sale, reeditat apoi în două rînduri și care a contribuit cu o greutate aparte la formarea a aproape 40 de serii de arhitecți. O personalitate-monument, în fiul ei.

Dar nu despre opera sau meritele academicianului Grigore Ionescu simți nevoia să scriu aici, ci despre cele cuprinse în articolul pe care l-a dedicat fostei celebre școli românești de la Roma. Numărîndu-se printre primii membri ai acelei „Accademia di Romania a Roma" și apoi printre cei care au preschimbat acumulările romane în valori certe ale culturii românești contemporane, profesorul-arhitect deplînge faptul că la mai bine de doi ani după aducătorul de speranțe Decembrie, instituția academică distrusă de regimul comunist continuă să îndeplinească cu totul alte rosturi decît cele pentru care a fost creată de Vasile Pârvan. Culbușor și loc de tranzit pentru personaje aparținînd unor instituții fără legătură cu știința românească, lipsită de prezența tinerilor studioși și de activitatea bibliotecii de specialitate care i-a asigurat cîndva strălucirea și rangul, Școala Română de la Roma vegetează, așteptînd să redevină ceea ce a fost și să-și reia, cu mare întîrziere, locul cuvenit printre numeroasele școli similare pe care mai toate statele europene — și nu numai europene — le-au creat în Cetatea Eternă.

Pînă aici, nimic care să depășească stările ce le constatăm de 32 de luni. Dar pe pagina alăturată înregistrăm cu surpriză prezența unui fel de raport trimestrial de activitate cultural-educativă care, dincolo de eleganța stilului, înregistrează acțiunile duse la bun sfîrșit și încununate de succese notabile, raport semnat de vicepreședinta Academiei Române, d-na Zoe Dumitrescu-Bușulenga, cea care a organizat și condus această activitate de cămin cultural. Un cămin cultural la cel mai înalt nivel al respectivului gen de „prestigioase instituții" — pentru a folosi formula rușinos de demonetizată — desigur, cu manifestări artistice lăudabile, formații de renume și conferențiari de certă calitate, dar în afara scopurilor pentru care a fost creată „Accademia di Romania a Roma". Cît despre rosturile mai puțin clare pe care continuă să le acopere instituția și clădirea ei, incriminate în articolul regretatului academician, ele sînt pudic ocolite prin invocarea „dificultăților inerente oricărei transformări" și acoperite de asigurarea unei „atmosfere benefice".

Dacă învecinarea în paginile *Academicei* a celor două articole a urmărit atenuarea sau chiar infirmarea celor scrise despre situația gravă ce persistă la Roma cum pare a fi cazul, atunci ingenioșii descoperitori ai procedeului au obținut exact contrariul efectului dorit. Nici o instruire de vernisaje, conferențiari sau muzicieni, fie și înzestrați cu „exactitate impresionantă a atacurilor și a intonației", nu poate ține locul a ceea ce ar trebui să redevină Școala Română de la Roma. Pînă cînd acolo nu vor fi tinerii noștri arhitecți, istorici, clasiciști, arheologi sau istorici de artă, care să întrețină dialogul cu membrii altor școli similare, să se desăvîrșească profesional și să dispună de publicația lor cu circuit în mediile de specialitate, pînă cînd biblioteca nu va redeveni laborator de creație pentru cei mai dotați dintre absolvenții actualelor serii ce poartă speranțele regenerării unor discipline batjocorite timp de decenii, vizitele „la nivel înalt" și contactele planificate și raportate „cu îndreptățită mîndrie" vor prelungi doar situația-limită la care au fost aduse științele umaniste în țara noastră.

Dar dacă tot m-am oprit asupra acestui compartiment al revistei academice, fie-mi permise și cîteva reflecții asupra unui „material" — poate solicitat de redacție ca fiind de mare actualitate — care mi-a atras atenția prin titlu și semnatar. Este vorba despre punctele de vedere ale colegului Florin Constantiniu privind „istoria angajată" sau, mai exact spus, angajarea istoriografiei românești. Subscriem întru totul la concluzia finală privind necesitatea și obligația acesteia din urmă de a se angaja în slujirea interesului național, ba chiar, în măsura în care scopul urmărit este cel al asigurării pentru țară a unui loc cît mai bun „în lumea de răsturnări și violențe în care am păsit", credem că nu există știință sau disciplină practicată în România care să nu aibă obligația angajării întru slujirea acestui interes, fie că este vorba de școala românească de matematică sau de aceea stomatologică.

Modul în care vede Florin Constantiniu „angajarea" istoriei este oarecum surprinzător și, în orice caz, unilateral. Domnia sa este preocupat exclusiv de justificarea frontierelor existente și de eventuale rectificări în plus în temeiul drepturilor istorice. Este un punct de vedere valabil, deși tot domnia sa ne asigură, cu exemplificări cît se poate de convingătoare, că în lumea contemporană realitățile etno-demografice sînt mult mai puternice decît invocarea „drepturilor istorice". În ceea ce ne privește, sîntem mult mai puțin îngrijorați de pericolele potențiale în această privință și mult mai preocupați de modul în care, urmînd calea pe care alte state au păsit deja, aceste frontiere vor deveni tot mai permeabile, mai spiritualizate și mai adaptate condițiilor viitoare. Pentru a cobori în concret, ne preocupă starea de spirit și reacția ucraino- și rusofonilor la ideea de a face parte dintr-un stat în care un dregător de genul celebrului primar al Clujului, sprijinit deocamdată de o majoritate locală reală, aplică minorităților cunoscuta-i politică.

Angajarea istoriografiei românești în interes național acoperă un evantai mult mai larg de aspecte, printre care, în „stringentă actualitate" sau în perspectivă, ierarhizările sînt greu de făcut. Nu este deloc un secret, pentru cei din domeniu, că istoriografia românească a pierdut foarte mult pe plan internațional și că argumentări cu finalitate patriotică pot avea eficiență pe plan intern. În medii insetate de a crede și accepta scenarii istorice convenabile, dar că sînt puse sub beneficiu de inventar sau chiar neluate în seamă pe plan internațional. Cine dorește să se convingă de aceasta, n-are decît să consulte marile lucrări colective de specialitate care fac autoritate mondială. Să nu ne amăgim crezînd că acesta-i doar rezultatul mașinațiunilor diabolice ale denigratorilor interesați ai trecutului neamului românesc. Au avut și ei — și mai continuă să aibă — partea lor de contribuție, dar spiritul și calitatea marii majorități a lucrărilor istoriografice românești promovate peste hotare prin traduceri și editări de către secția de propagandă de la fostul comitet central explică mult mai plauzibil rezultatul obținut. Aceasta este una dintre „actualitățile stringente" care așteaptă „angajarea" istoriografiei românești.

Dar se pare că această direcție de acțiune nu l-a preocupat deloc pe colegul nostru. Domnia sa stărue în împărțirea în două etape a istoriografiei românești din deceniile regimului comunist, îndreptîndu-și tirul necruțător doar asupra celei dintîi, aceea de pînă prin 1963—1964. Ea a fost mobilată de „istorici de serviciu", a produs „falsuri de neimaginat", s-a caracterizat prin „degradare pînă la prostituarea istoriei", avînd și un „apogeu" al acestui proces pe la mijlocul deceniului al șaselea. Calul de bătaie exemplificator este tot amărît-prăpăditul Solomon Stirbu, cu invențiile-i grotești și ridicole. După cum probabil că mulți își mai amintesc, acel „istoric" de pomină a inventat niște structuri politice de genul „statul ultrareacționar austriac" sau „rezerva forțelor grănicerești" pentru obținerea unor prescurtări prin inițiale echivalînd cu S.U.A. și R.F.G. și altele la fel.

Dar falsificarea istoriei în anii 1948—1964 a făcut deja obiectul unor critici aspre și nemeritoare permise și chiar încurajate de către partid, astfel încît invocarea lor și numai a lor ni se pare cu totul suspectă, aceasta cu atît mai mult cu cît scopurile urmărite atunci ne apar azi cu toată claritatea. Falsificări la fel de grotești și poate încă mai ridicole s-au produs și după 1970 și este cu totul de mirare cum de ele i-au scăpat colegului nostru. Marele învățat care se vrea a fi domnul Iosif Constantin Drăgan recurgea mult mai recent la aceleași jocuri absurde solomon-stîrbești cu „inițiale revelatoare", de pildă, iar scenariile asupra trecutului nostru îndepărtat pe care ni le-a dăruit partidul nu sînt cu nimic mai prejos transformării lui Tudor Vladimirescu în victimă a spionajului britanic sau exacerbării influențelor slave. „Apogeul" din deceniul șase s-a reluat în deceniile optnouă, dacă nu cumva a marcat o creștere, măcar pentru cei care înțelesînd amploarea răului făcut națiunii noastre de național-comunism, folosesc alte măsuri pentru judecățile de ansamblu.

Putem chiar adăuga, fără teama de a greși sau exagera, că perioada dintre 1971 și 1989 a degradat în mult mai mare măsură istoriografia românească decît aceea incriminată de Florin Constantiniu, promovînd sistematic incompetențele și distrugînd cadrul instituțional de funcționare și manifestare al domeniului. Nu intenționăm deloc să luăm apărarea lui Mihai Roller și a echipei sale, dimpotrivă, dar pe vremea lor mai existau și făceau școală o seamă de istorici români de mare calitate profesională sau chiar de ținută, „tovarăși de drum" contestabili sub raport etic sau doar specialiști pasivi politic — generația noastră a beneficiat de pe urma multora dintre ei —. În timp ce după 1971 „condițiilii" impuse „frontului istoric" au determinat diminuarea dramatică a acestei categorii, sacrificată în favoarea promovării național-comunismului deșănțat. Îndrăznim deci să adăugăm că și pentru remedierea efectelor acestei a doua etape ar trebui să se „angajeze" prioritar istoriografia românească, sau măcar o parte a ei.

Sîntem întru totul de acord și cu opinia după care patriotismul istoricului trebuie să respecte strict adevărul, acesta „având întîietate față de orice considerent". Colegul nostru consideră că istoriografia românească are „imensul avantaj" al coincidenței dintre interesele naționale și adevărul istoric. Deși nu credem să existe în lume istoriografie națională care să nu aibă, profund și sincer, certitudinea deținerii unui privilegiu identic, inclusiv aceea irakiană saddamhusseinistă sau liblană ghaddafistă, pentru a nu mai vorbi de istoriografia cubaneză fidel-castristă, afirmația este justificată atît în ceea ce privește hotarele noastre actuale, cît și cele spre care năzuiește societatea românească cu argumentări nu numai istorice, sau nu în primul rînd istorice, dar se cuvine amendată cu observația că adevărul istoric nu acoperă doar problematica teritorial-politică. El pretinde reconstituirea istoriei adevărate, cu sulșuri și coborîșuri, plusuri și minusuri, așa cum a fost, trebuie să aibă în vedere toate coordonatele trecutului. Acestea trebuie în egală măsură relevate și transmise societății românești, oricît de incomode ar fi unele dintre ele, pentru a-i oferi o imagine realistă și veridică a trecutului propriu. Oare interesul național al istoriografiei germane este atenuarea imaginii Germaniei hitleriste? Pe de altă parte, nu putem accepta că ar exista zone întinse ale cercetării istorice care să nu implice nici un fel de angajare politică, nici chiar anchetarea fiscalității din secolul al XVI-lea nu beneficiază de asemenea privilegiu. Alegerea unor teme de cercetare și evitarea altora, inevitabila selecție impusă de multitudinea informațiilor și mai ales interpretările și accentele folosite în concluzii, sînt toate aspecte ale angajării politice a autorului.

Reconstituirea trecutului istoric, nu numai cu obiectivitate, dar și detașat de presiunile prezentului, este principalul mijloc pentru a contracara specula cu sentimentul național ce ne inundă în directa descendență a național-comunismului din deceniile pe care le-am sperat înapoate. Credem cu tărie că, răspunzînd sobru și adecvat, cu profesionalism și șanse de audiență internațională, atacurilor îndreptate asupra trecutului românesc sau a drepturilor istorice românești, istoriografia noastră trebuie să se „angajeze" cît mai grabnic și mai temeinic la îndepărtarea zgurii create de mitologia patriotardă. Deoarece nu poate fi vorba doar de angajare unilaterală, ci și de crearea unor punți către alte istoriografii, altfel cîte pot fi ele acum create, precum și de cultivarea unei paliologii colective compatibile cu viitoarea integrare europeană. În „viitoarea marilor mutații" declanșată în urmă cu trei ani nu sînt periclitate doar „drepturi sfinte", ci și șansele națiunii noastre de a se adapta concertului continental și mondial care se creează sub ochii noștri.

*) *Academica*, revistă de știință, cultură și artă ; anul II, nr. 7 (19), mai 1992.

SĂ NE GRĂBIM SFÎRȘITUL

STELIAN TĂNASE

În ianuarie 1990, cînd, împreună cu cîțiva prieteni (Dan Oprescu, Rodica Palade, Dan Pavel) scoteam primul număr din „22", mi s-a părut esențial să publicăm în traducere pagini din Havel, „Puterea celor fără putere", un manifest al societății civile, al rezistenței obligatorii față de totalitarism. Pe vremea aceea — a entuziasmului — Havel era de cîteva săptămîni președinte al Cehoslovaciei. Era simbolul victoriei disidenței. În Havel, Kohout, Michnik, Kiss, Konrád, Geremek, Kuron, Saharov (care se stingea în zilele prăbușirii comunismului), Europa găsea o generație formidabilă. 1989 era un nou an revoluționar 1848. După o logică simplă, ni se părea absolut normal să-i regăsim frecvent printre membrii noilor guverne. Ei, care ne călăuziseră gîndurile în anii '70—'80, ale căror cărți le citisem clandestin și pe care le dădusem altora să le citească, și care ne handicapaseră cu curajul, capacitatea lor de organizare, cu analizele lor lucide asupra regimurilor sovietice, veniseră la putere. Aveam absolută încredere că vor reuși să schimbe radical și în timp relativ scurt societatea abia eliberată, și că lumea postcomunistă deja se născuse sub auspiciile lui Havel, Michnik, Konrád, Kisa, Kohout, Lipinski etc.

Recent, după 935 de zile, președinția lui Havel s-a încheiat printr-o

demisie. Cu această demisie, iluziile disidenței s-au risipit. Iluzia că această generație de intelectuali extraordinari se va afla la conducerea reformelor pe care le-a cerut și le-a pregătit. Semnele marginalizării, de fapt ale părăsirii benevole a scenei politice, au apărut mai demult. Cîteva exemple : anul trecut, **Adam Michnik** a refuzat să candideze în alegerile pentru Seim. Gestul lui face parte dintr-un fenomen mai larg care se petrece în intelectualitatea poloneză atît de politizată : replierea pe poziții strict „intelectuale", reîntoarcerea la catedră, la masa de scris, la redacție etc. Nu altfel se întîmplă lucrurile în Ungaria. Partidul SDS, format de membrii marcanți ai disidenței (János Kiss, György Konrád, Miklós Haraszty, László Rajk, Gáspár Tamás Miklós), este într-o cădere continuă de popularitate. János Kiss — guru al opoziției din ultimii 10 ani, liderul SDS-ului pînă în octombrie trecut — a fost înlocuit după acuzații de „lipsă de pragmatism și realism". În locul lui a fost ales un tînăr de 35 de ani, pragmatic, politician de viitor, care nu a participat la rezistența împotriva „liberalului" Kádár. Și exemplele ar putea continua, chiar cu patria disidenței, ex-URSS, unde nici unul din opozanții lui Brejnev & Co. nu se află în

structurile puterii. Concluzia este una singură : intelectualii părăsesc scena politică după o serie de eşecuri, scoşi din joc de elementele pragmatice, scoşi din joc de propria lor incapacitate de a rezolva problemele practice ale postcomunismului. Misiunea istorică a disidenţei intelectuale s-a încheiat.

Care este cauza acestui eşec ? Natura instrumentelor pe care şi le-au creat pentru a rezista. Altfel spus : reflexele dobîndite în opoziţie, în lupta cu regimuri poliţieneşti, în care clandestinitatea, supravegherea, izolarea, fărîmiţarea şi atomizarea societăţii erau regula, mediul. Disidenţa a apărut şi a lucrat pe un temei moral şi juridic (problema legitimităţii puterii comuniste, a drepturilor omului etc.). Apoi intelectual şi cultural (contra cenzurii). Uneori a luat şi aspectul revendicărilor sociale(Solidarność). Şi, mai rar, politice. Aproape niciodată economice. Citite astăzi, revendicările economice din anii '80 din Polonia surprind prin limitare. Se cerea de fapt un fel de socialism mai bine aprovizionat, o raţionalizare a planificării, o discreţie mai mare a nomenklaturii. Neabordarea din timp a acestor probleme nu este fără explicaţie. Nimeni nu se aştepta ca regimurile comuniste să se prăbuşească atît de repede şi pe o scară atît de mare. Implozia sistemului sovietic a corespuns de fapt metastazei în care intrase, metastază care a reuşit, datorită unei uriaşe propagande şi dezinformări kremliniene, să fie camuflată.

Odată aduşi la putere de valul popular din 1989 (prima dată, în august, guvernul Tadeusz Mazowiecki în Polonia), Havel, Kiss, Geremek au trebuit să schimbe instrumentele pe care şi le-au creat vreme îndelungată. Să treacă de la discursul moral, intelectual şi umanist, la discursul pragmatic al soluţiilor economice şi sociale. Operaţia, aşa cum vedem astăzi, nu a reuşit. De la a comenta realitatea la a acţiona eficace este o prăpastie. Şomajului, inflaţiei, valului de naţionalism, exploziilor sociale nu le sînt suficiente discursul intelectual şi moral. Prinşi nepregătiţi de această fugă înainte a proceselor istorice, disidenţii rămîn ceea ce au fost : doar intelectuali. Este rîndul pragmaticilor să rezolve. Elita intelectuală nu s-a transformat în elită politică. Rostul intelectualului se dovedeşte încă o dată a fi acela de a crea, de a se opune, de a rămîne singur. Ca fost entuziast al amestecului intelectualului în politică, nu pot să nu trag concluziile impuse de evoluţia fenomenelor, de reaşezarea pe alte structuri a societăţii postcomuniste. Dacă oameni clarvăzători ca Michnik şi Havel nu au reuşit să depăşească statutul lor de „foşti disidenţi", ce avem noi de făcut, intelectualii români, atît de mefienţi vizavi de politică ? Cred că **inteligenţia** românească încă nu şi-a îndeplinit „misiunea istorică". Blocstartul nostru a fost mai în spate în comparaţie cu ceilalţi. Condiţiile precare ale disidenţei, lipsa ei de amploare şi organizare au creat decalajul care acum se cere rezolvat. Nu neapărat dintr-o datorie, ci pentru că acest spaţiu istoric trebuie acoperit în mod obiectiv. **Inteligenţia** este singura capabilă de asta. Mai mult : pînă cînd procesul ruperii de trecut nu se va consolida (ceea ce în celelalte ţări din blocul sovietic se petrecea încă înainte de căderea regimurilor politice propriu-zise), intelectualii nu au cum să părăsească scena politică. Cu cît această repliere se va produce mai repede, cu atît va fi mai bine. Va fi un semn că lucrurile se aşază pe făgaşul lor normal. Rostul amestecului intelectualului român în politică este de a-şi grăbi eşecul ca politician. Exemplul Havel, Michnik, Kiss este inevitabil. Totul este doar o chestiune de timp.

HAVEL HAVEL

FUNCŢIONARE MAGICĂ

GABRIEL ANDREESCU

(Urmare din numărul trecut)

Aminteam anterior că lecţia de cultură politică pe care ar trebui să o dea presa este doar o faţetă a chestiunii mai largi, a analizei şi descrierii unei situaţii care implică cititorul. Oare afirmaţiile privind şansele candidaţilor la investitura C.D., uneori patetice, alteori redundante, ţin ele loc de analiză ? Este uşor să laşi pe hîrtie : „singurul candidat al opoziţiei" : „cel mai plauzibil candidat cu care s-ar putea prezenta C.D." (despre Nicolae Manolescu), sau să afirmi : „un necunoscut", „un outsider" (despre Emil Constantinescu), ca şi cum din astfel de calificări s-ar putea obţine, automat, concluzii. Comentatorii ar fi trebuit să aibă în vedere că **limitele electorale ale unui candidat sînt evaluabile cînd acesta este cunoscut, nu anonim.** Dacă după doi ani şi jumătate, Ion Raţiu, ştiut şi de ţăranii din Maramureş datorită prezenţei sale pe ecran, nu a atins decît aproximativ 8% din opţiuni, cum poţi spera că plusul de campanie electorală din aceste două luni să-i adauge alte 42% ? În luna aprilie Nicolae Manolescu avea, conform sondajelor comentate de către Pavel Câmpeanu în revista „22" (nr. 9, mai 1992), doar 9,2% voturi. Trecuse aproape un an de cînd N.M. devenise preşedintele P.A.C. Tocmai pentru că fusese prea puţin mediatizat cifra nu trebuie dramatizată. Dar pentru că se consumase anul de zile avut la dispoziţie ea era, totuşi, de privit cu îngrijorare. Practica electorală arată folosirea curentă a candidaturilor surpriză, a anunţurilor de ultimă oră. Să nu aibă experienţa altora nici o semnificaţie pentru noi ? Nu spun că demonstrez prin asta că Emil Constantinescu ar avea şanse mai mari fiind un necunoscut, ci doar că lipsa de popularitate în momentul investirii sale de către C.D. pentru cursa prezidenţială nu constituie principalul handicap ; că multe lucruri care par de la sine înţelese nu sînt deloc aşa. (Sondajul prezentat de către Pavel Câmpeanu în acest număr face o demonstraţie cum nu se poate mai bună.) Înainte de votul Convenţiei, mai mulţi lideri de sindicate îşi exprimaseră simpatia faţă de Emil Constantinescu. O bună impresie lăsase şi clericilor atenţi la viaţa politică din ţară. Nici primii, nici ceilalţi nu aduc votul membrilor simpli de sindicat, ori al preoţilor de la sate. Dar, nefiind decisive, astfel de reacţii rămîn o sugestie, un argument. Aş vrea să insist : este iluzorie credinţa că putem face prevederi sigure asupra şanselor diferiţilor candidaţi. Reacţia presei (s-a vorbit de „trădarea intereselor naţionale", de „inconştienţă şi iresponsabilitate") reflecta o siguranţă pe care nu o are nici un adevărat cunoscător al complexităţii lucrurilor.

Dar să ne referim acum la un ultim aspect, al trecutului politic al lui Emil Constantinescu, lăsînd la o parte multe altele, printre ele, problema dureroasă a încălcării regulilor de dentologie profesională (devenită loc comun pentru 80% din presa noastră, dar sperăm că restul de 20% a fost salvat). În mai multe articole a fost acuzată prezenţa lui Emil Constantinescu în B.O.B.-ul Facultăţii de Geologie. (Din păcate lideri ai C.D. au răspuns dînd o explicaţie la fel de superficială : s-au avut în vedere voturile foştilor comunişti.) Însă, în aceleaşi ziare se teoretizase de-a lungul timpului întîmpinarea cu maximum de toleranţă a problemei culpei simplilor membri de partid. Punctul 8 al Proclamaţiei de la Timişoara incrimina activiştii, conducerea partidului, membrii Securităţii. Declaraţiile de reconciliere de mai tîrziu au întărit acest apel la o judecată care să depăşească eticheta politică. De ce de această dată principiile cu pricina nu au mai funcţionat ?

Dacă ar fi avut un pic de curiozitate, ziariştii s-ar fi interesat de „viaţa de partid" a lui Emil Constantinescu. De felul cum acesta, alături de alţi tineri colegi din B.O.B. şi-a utilizat funcţia politică pentru a rezista intruziunii antiprofesionale a politrucilor din Facultate (personajul de tristă faimă, Pelin Marian, sau Ion Preda, sau fostul decan, Grigore Posea, devenit în ultimele zile, ca orice „fost" care se respectă, un activ al vieţii civice : preşedintele executiv al „Grupului expediţionar : Pe urmele exploratorilor români"). Dar nu aceste istorii ar fi fost importante pentru cei 67 de electori ai Convenţiei, mulţi dintre ei, foşti deţinuţi politici. Evident, apartenenţa la partidul comunist constituia un handicap. Dacă apartenenţa la P.C.R. poate fi tranşată, în cazurile obişnuite, printr-un generos principiu de reconciliere, aşa cum s-a amintit, ea se pune ceva mai „tăios" în cazul unui **ales**, al unui candidat prezidenţial. În efortul de a-şi afirma propria lor opţiune, comentatorii au pierdut tocmai ciudăţenia, tocmai excepţionalitatea deciziei Consiliului elector. **Dominat de o mentalitate anticomunistă, el a investit totuşi un fost membru P.C.R.** Fiind, în aceşti doi ani, aproape de evoluţiile formaţiunilor politice, a actorilor lor, pentru mine votul Consiliului este de înţeles : **dintre participanţii la investitura C.D. nu cunosc nici unul care să fi avut, după Revoluţie, un comportament atît de coerent, atît de ferm şi de convingător.** Emil Constantinescu, despre care atîţia au afirmat că este un outsider, a devenit imediat după decembrie '89 un pilot al schimbării vieţii universitare, a deschis balconul Pieţei Universităţii (asumîndu-şi o mare responsabilitate), a condus campania Universităţii acuzînd autorităţile pentru evenimentele din 13–15 iunie, s-a implicat în viaţa Solidarităţii Universitare şi a Alianţei Civice cu o intensitate care i-a periclitat, în cîteva rînduri, sănătatea. Cum să priveşti la superioritatea pe care au afişat-o (din nou) cu atîta siguranţă de sine mai puţin verificaţii săi comentatori ?

Vorbele pe care le-am spus despre Emil Constantinescu nu reprezintă o contestaţie faţă de speranţa pusă în candidatura lui Nicolae Manloescu. Evoluţia acestuia, în ultimul an, demonstrează o mare capacitate de a învăţa. Dificultatea experienţelor pe care le-a avut ca preşedinte de partid a adăugat, se pare, inteligenţei sale recunoscute o gravitate absolut necesară unui om politic. Bănui, sper, că el va fi unul dintre liderii politici autentici. Prin contestaţia sa unilaterală şi vehementă, presa i-a opus pe Nicolae Manolescu şi Emil Constantinescu, în ochii opiniei publice, în mod absurd ; ambii sînt, sau pot deveni, reprezentanţi ai unei noi elite politice chemate să oprească dezastrul produs de actualii farsori, ajunşi, de necrezut, „aleşi ai naţiunii". Faptul că amîndoi au intrat într-o competiţie ingrată, faptul că au acceptat-o de la început pînă la sfîrşit, faptul că au terminat-o într-un fair-play reciproc constituie un exemplu de viaţă politică civilizată. Dar unde au fost, cu această ocazie, responsabilitatea, consecvenţa şi fair-play-ul presei ?

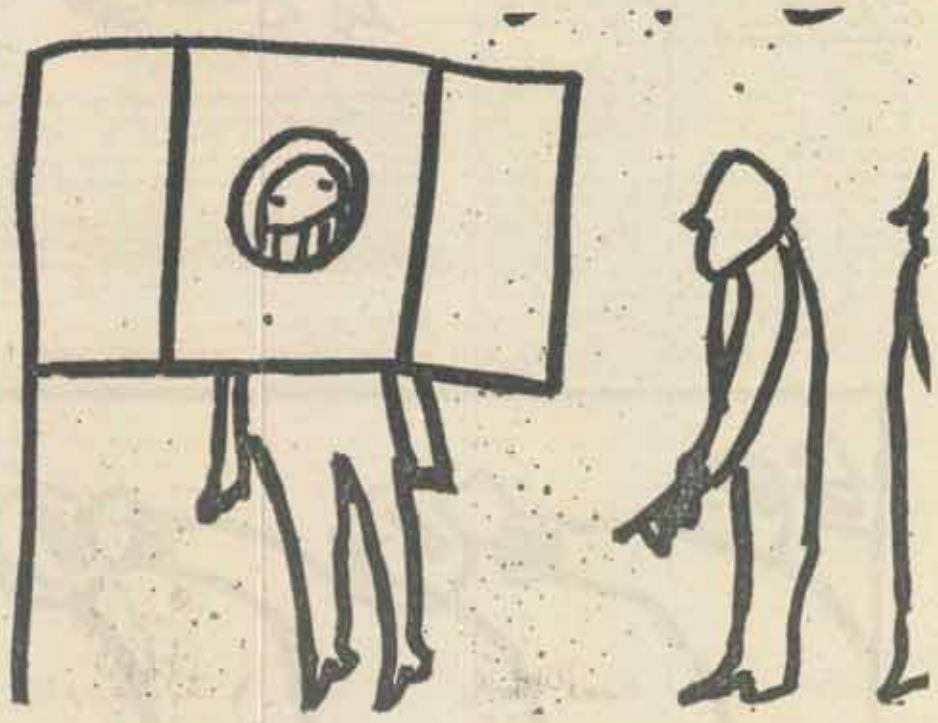

CONFERINȚE DE PRESA

INSULTA CA ARGUMENT POLITIC

(Conferința de presă a P.U.N.R. din 23 iulie a.c.)

„Noi nu sîntem niște oameni grăbiți. Campania electorală trebuie să fie mai degrabă densă decît lungă". Afirmația de mai sus aparține d-lui Petru Burcă, prim-vicepreședinte al P.U.N.R., și pare să reprezinte strategia politică a acestui partid pentru următoarele două luni. D-l Burcă și-a manifestat regretul pentru inconsecvențele politice ale P.N.L., apreciat drept „lipsit de omogenitate și de coerență", consecința fiind că „timpul nu ne mai permite să căutăm alte alianțe". În ceea ce privește alegerile prezidențiale, P.U.N.R. nu este convins că va susține un anume candidat pentru al doilea tur de scrutin, dar este sigur că nu-l va sprijini pe d-l Iliescu. Oricum, „partidul nostru va obține 10% din voturi dacă nu va avea candidat la președinție și 15% dacă va avea". Cum între timp „partidul" s-a hotărît să atace Colrocenii „la baionetă", sub comanda primarului de Cluj, rămîne de văzut dacă opțiunea de la Tîrgu-Mureș va împlini sau va destrăma aceste frumoase vise.

Pînă aici nimic deosebit. Lucrurile au devenit însă de-a dreptul pasionante în clipa în care zăriștii au rămas „pe mîna" d-lui deputat Ioan Gavra. Domnia sa este un personaj foarte interesant, un filosof care iubește, se pare, la nebunie pamfletul politic. Și dacă „filosoful" Gavra ne-a dezamăgit, dovedindu-ne, într-o scurtă conversație, că nu știe mai nimic despre rolul personalității în istorie, pamfletarul a fost în schimb cu adevărat la înălțime. Pornind de la axioma „Funar nu-i naționalist, ci economist !", am aflat numai lucruri „plăcute" : „U.D.M.R. este o formațiune tribală, izolaționistă, xenofobă, handicapată politic și spiritual", lucrul fiind o consecință directă a faptului că „rasa asta a lor e sinucigașă și inadaptată" ; „stînga și dreapta sînt impotente politic" ; „(George) Bush e un cadavru politic" ; „vrem să demolăm tot ce a făcut F.S.N.-ul" : „Convenția Democratică nu înseamnă nimic", iar liderii ei „toată ziua sînt cu ăla în gură" (deși îmi vine greu, trebuie să precizez că prin „ăla" era identificată persoana Regelui Mihai...). Și exemplele ar mai putea continua. Să ne înțelegem : ne bucură atmosfera neprotocolară de la conferințele de presă ale P.U.N.R., dar prezența noastră acolo (politicieni și ziariști) are, totuși, o semnificație socială precisă : informarea opiniei publice. Nu poți confunda o conferință de presă cu o bere pe care o bei cu prietenii într-o tavernă de cartier.

(MIRCEA ZAMFIR)

PRESA ÎN CAMPANIA ELECTORALĂ

(Colocviu organizat de A.Z.R., Pro-Democrația și L.A.D.O.)

Problematica moralității comportamentului electoral nu este una ce poate fi ignorată. În acest sens, debutul campaniei electorale a prilejuit o discuție asupra rolului pe care mass-media îl poate avea în desfășurarea corectă a alegerilor generale și prezidențiale. Au participat ziariști, parlamentari, iar ca moderatori domnii Nic. Ștefănescu-Drăgănești (președinte LADO) și Marian Țața (președintele Asociației Pro-Democrația).

Pentru început dl. Vartan Arachelian, exprimînd o opinie personală, a considerat că „în perioada de tranziție presa nu trebuie să se rezume doar la informații, ci sînt necesare și comentarii, tocmai pentru că e nevoie de cultură politică". Altfel nu poate fi ignorat riscul complacerii în postura clitorisului facil, satisfăcut să fie mințit frumos. Este însă greu de menținut un ton decent și obiectiv al consemnărilor, atîta timp cît oamenii politici insistă înurechin o atmosferă lipsită de principii transformînd ironia ieftină sau denigrarea în arme politice. S-a adus ca argument o recentă și deja celebră conferință de presă a PUNR.

O sintagmă des folosită a fost cea de „cenzură publică". Refuzînd interpretările nostalgice, presa independentă poate avea și acest rol atunci cînd își propune instituirea unui climat social sănătos. Evitarea loviturilor sub centură, prezentarea persoanelor compromise sau a ilegalităților ce... anie electorale constituie cîteva din modalitățile specifice prin care mass-media poate fi într-adevăr o instanță morală. Legat de aceste considerații, nu s-a mutat însă ignora și faptul că e nevoie de mai multă obiectivitate și discernămînt, de comentarii pertinente și de o mai atentă documentare. Căci din păcate, se pare că vorbele lui Caragiale — „cinste și gramatică" —, ce încercau un succint portret al gazetarului, nu își mai păstrează adesea decît savoarea.

În același context domnii S. Botnaru și A. Dimărescu (președintele și respectiv secretarul Comisiei parlamentare pentru campania electorală la Radio și TV) și-au manifestat interesul pentru toate semnalele venite din partea presei. Se va încerca totodată aportarea timpului de emisie afectat campaniei electorale și o distribuire cît mai echitabilă a acestuia tuturor partidelor și formațiunilor politice existente.

Începe o vară fierbinte sub aspect politic, a cărei miză este chiar destinul României pe cel puțin patru ani. Asumîndu-și limitele dar și atribuțiunile, presa se poate constitui într-un garant al unor alegeri corecte.

MARIAN CHIRIAC

„Drumul meu nu poate fi decît în C.D."

Interviu cu d-l EMIL TOCACI

ANDREEA PORA : Ca fost membru al P.N.L., ce părere aveți despre „inițiativa" d-lui Cîmpeanu ?

EMIL TOCACI : Efectele ei de perspectivă, de natură psihosocială le vom vedea în viitor. În orice caz, dacă aș fi fost în continuare membru al P.N.L., în momentul în care s-ar fi luat această decizie m-aș fi opus ei, nu aș fi considerat-o adecvată.

În privința desemnării candidatului unic al Convenției, au existat păreri contradictorii. Dvs. ca elector ce ne puteți spune ?

Consider că s-a procedat extrem de corect. Procesul de alegere a fost chiar foarte frumos și mi-am manifestat regretul că presa nu a fost prezentă, tocmai pentru a fi martoră la o adevărată desfășurare a unei autentice democrații.

Să înțeleg că acest procedeu, așa cum s-a sugerat, se va perpetua și în viitor pentru listele de candidați la Senat și Cameră ?

Este practic imposibil. Au fost 14 ore de discuții pentru un candidat, dacă am proceda similar cu listele de candidați pe care le vom înainta, ar însemna să terminăm acest proces peste un an și jumătate. Dar sînt convins că C.D. va proceda onest și democratic.

D-le Tocaci, cazul dvs. este aparte, ați fost membru P.N.L., v-ați retras din partid rămînînd independent, iar acum candidați pe listele P.A.C.-ului. Cum ați ajuns la această variantă ?

Cînd m-am decis să rămîn în viața politică, am hotărît totodată că drumul meu nu poate fi decît în interiorul C.D. Existau două opțiuni posibile : P.N.T.C.D. și P.A.C. Am ales P.A.C.-ul dintr-un complex de motive în care și relațiile personale foarte bune pe care le am cu vechi colegi, care sînt la vîrful P.A.C., au jucat un rol important.

Cum credeți că se va desfășura finala pentru președinție ?

După părerea mea, în final lupta se va da între candidatul nostru Emil Constantinescu și Ion Iliescu. Sper să cîștige Emil Constantinescu.

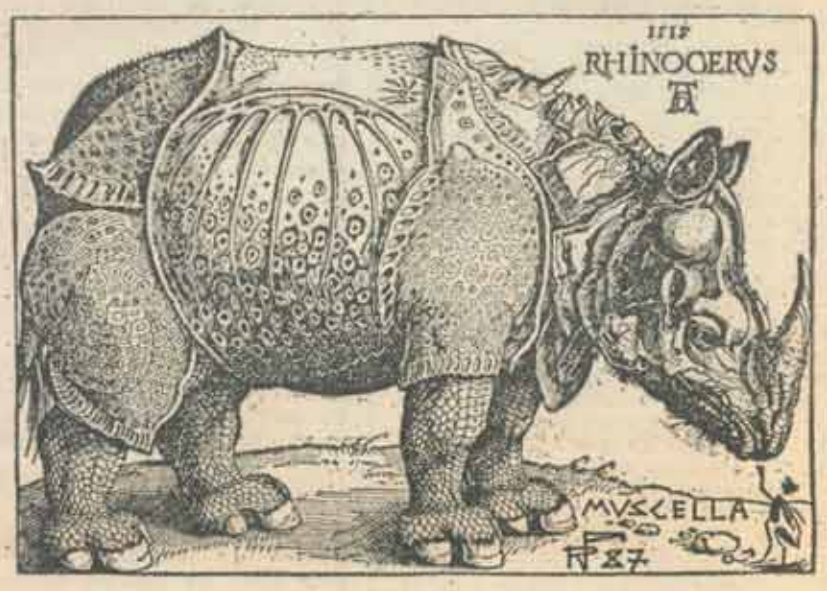

CETĂȚENI DE CATEGORIA A II-A?

La ora 14,00 la Miercurea Ciuc și la ora 15,30 la Sfîntu Gheorghe, au avut loc în ziua de 23 iulie mitinguri de protest organizate de UDMR împotriva hotărîrii guvernamentale de înlocuire a prefecților Pătaki Emeric (Harghita) și Fodor Ferenc (Covasna). Desigur, numirea și demiterea prefecților intră în prerogativele guvernamentale, numai că în aceste județe cu o etnie maghiară preponderentă (peste 85% în Harghita și peste 70% în Covasna), politețea și tactul ar fi cerut ca posturile de prefecți să fie ocupate de cetățeni maghiari (maghiari erau pînă și primii secretari locali în vremea lui Ceaușescu). Eliberarea din funcție a celor doi prefecți maghiari a fost făcută fără explicații, unul dintre ei, lăudat de trimisul guvernului, a și fost de altfel numit vice-prefect : de ce este bun de vice-prefect, de ce n-a fost bun ca prefect ? Nu s-a dat nici o lămurire. Ca urmare opinia publică din cele două județe a resimțit schimbarea ca fiind determinată de o motivație pur etnică : demonstrațiile nu au fost provocate de numirea unor români în posturile de prefecți (s-a argumentat la mitinguri), ci de faptul că etniei maghiari nu *s*-au bucurat de o încredere similară din partea guvernului. Dar maghiarii nu acceptă să fie tratați ca cetățeni de categoria a II-a. La mitingul de la Miercurea Ciuc, unde au participat cca. 4 000 de cetățeni, pericolul antidemocratic a fost sugerat simbolic (s-a adus un sicriu pe care scria **Democrația**). **Democrația** a fost de altminteri și una dintre lozincile strigate, pe lîngă **Jos Iliescu, Jos guvernul** și... **Jos Ceaușescu.**

La mitingul de la Sfîntu-Gheorghe s-au raliat filialele județene PNTCD, PAC și AC iar protestul a fost citit și în limba română. Printre cei care au vorbit la miting au fost Domokos Géza, Smaranda Enache, Gábor Kozsokár : s-a amintit de scenariul „restaurării". S-a votat o rezoluție în care s-a cerut ca :

1. Domnul prim-ministru Th. Stolojan să binevoiască să vină la Sfîntu Gheorghe și să aibă o discuție cu reprezentanții UDMR și CD pentru a cunoaște starea de spirit a populației ;

2. Dacă din motive obiective, dl prim-ministru nu are timp să se deplaseze, atunci să fie de acord să primească la București o delegație a UDMR și CD, tema discuțiilor fiind revocarea hotărîrii guvernamentale, considerată ca nemotivată ;

3. În caz că aceste rugăminți nu vor fi îndeplinite, de la 1 august populația de naționalitate maghiară din Covasna va purta steaua galbenă, pentru a marca faptul că maghiarii sînt considerați cetățeni de categoria a II-a.

Majoritatea vorbitorilor au subliniat scenariul de „restaurație" prezent într-o astfel de decizie guvernamentală și faptul că ea marchează începutul violent, în forță, al campaniei electorale. Dacă diversiunea româno-maghiară nu a reușit la Cluj pentru că a fost înecată în umor (a arătat Smaranda Enache), ea a fost mutată în județele Harghita/Covasna, unde este știut că printre liderii locali maghiari există unii care cred că trebuie încheiată perioada „dialogului fără rezultat" și care pledează pentru o politică radicală, fără compromisuri — o mică demonstrație de forță. Desigur, motivul ascuns este teama celor vinovați că vor pierde alegerile riscînd pentru vinovățiile adunate în ultimii doi ani, închisoarea. Surpriza a fost această decizie a guvernului Stolojan care, pînă acum, părea să fi rezistat cu stoicism presiunilor exercitate de forțele oculte ce manipulează diversiunea naționalistă. **(G.A.)**

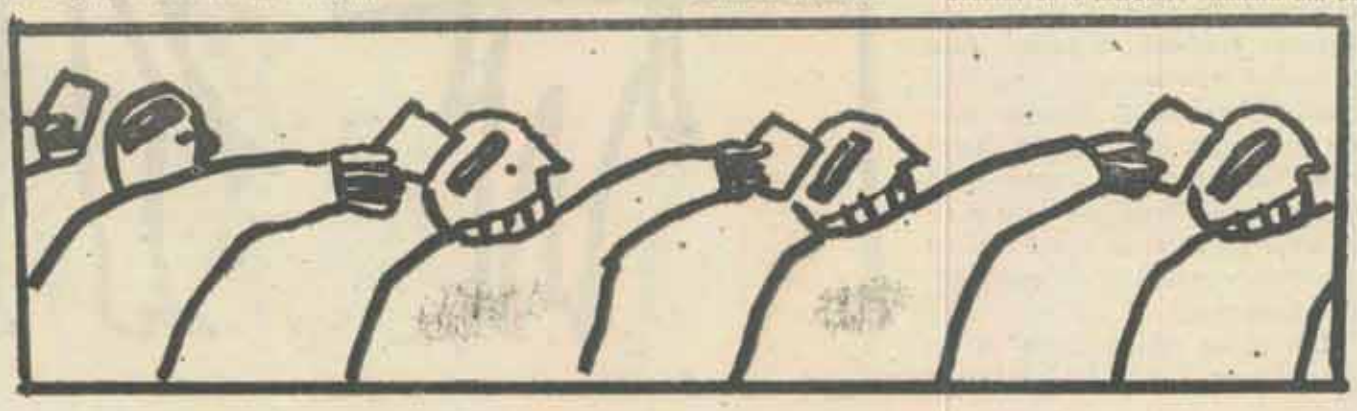

SĂ NU UITĂM SĂ IUBIM TRANDAFIRII...

ANDREEA PORA

● Accelerațul 161 pe ruta București—Brașov a fost, în dimineața zilei de 25 iulie, plin cu delegați în special „delegate", proaspăt coafate și îmbrăcate în deux-pièce și pantofi cu toc) ce se îndreptau cu inima ticăind de emoție spre Convenția Extraordinară a F.S.N. Mulți ar fi dorit ca Petre Roman să fie „ales!", deoarece el „a luptat cot la cot cu noi", în ciuda faptului că deja existau trei candidați și în ciuda declarațiilor suficient de clare ale liderului F.S.N. Fiecare își purta „constiința" cît mai la vedere, declarînd sus și tare că n-au primit „mandat din partea filialelor" și că „o să se orienteze la fața locului", fiind convinși că în final cineva le va „sugera cu cine să voteze".

● Deși ziariștii au fost anunțați că vor fi primiți și la ședința Colegiului Director de la ora 9,30, la ușă li s-a comunicat că „aseară s-a luat altă hotărîre" și deci... pînă la ora 15,00 pot vizita orașul vechi, Biserica Neagră și alte „monumente", cu atît mai mult cu cît ploua cu găleata.

● În paralel cu Colegiul Director a avut loc și o întrunire a Organizației de Tineret, ce părea hotărîtă să-l susțină pe Caius Dragomir „pînă la moarte". N-au precizat însă a cui.

● După-amiază, în sala arhiplină și ușor dezamăgită de neașteptata renunțare a d-lui Dîmăreșcu, s-au împărțit fotografii color cu Petre Roman, ce au readus entuziasmul la cotele necesare începerii Convenției. Doamnele feseniste luau cîte două-trei, „ca să ducă și la fete la serviciu", poze ce apucau drumul poșetelor sau al sutienelor pentru ca „drăgușul de el" să fie cît mai aproape de multe inimi iubitoare și înfricoșate de perspectiva „unei lovituri de teatru".

● Intrarea lui Petre Roman a ridicat sala în picioare, smulgînd aplauze și ovații. Încă de la început, dînsul a declarat că-și menține decizia de a nu candida. „În Colegiul Director am vorbit și despre faptul că eu, în calitatea mea de președinte, mi-am menținut angajamentul politic de a nu candida în alegerile prezidențiale. (Aplauze) Au fost multe căile prin care mi s-a cerut să candidez, uneori cu insistență, alteori cu căldură sau chiar cu disperare, dar întotdeauna cu bună-credință."

● Cei care vreodată au îndrăznit să afirme că Petre Roman nu e român au primit o replică fermă prin „Declarația de credință". „S-a spus, s-a scris și s-a vorbit despre faptul dacă Petre Roman ar trebui sau nu să se angajeze în lupta pentru președinție. Din toate cîte am auzit și văzut, un lucru se vrea să fie înțeles de la sine și nu are cum să fie atîta timp cît eu, Petre Roman, voi avea o inimă care bate în piept. (Aplauze). N-aș putea să îndur teama, rușinea sau durerea ce pluteste deasupra mea de a arunca minciuni grele și urîte, răbufniri de ură și, mai departe, pîrjolitoare ca din focul iadului cuvintele : e rău pentru că nu e român. (Aplauze). Celor care au spus și se mai pregătesc s-o spună, le este clar : sînt făcut din demnitate de om, iar în vinele mele curge nu numai sînge, ci și tăria iubirii pentru pămîntul românesc și poporul român al cărui fiu sînt. (Aplauze, Ovații) Ei nu sînt numai dușmanii mei, ci potrivnici democrației și înțelepciunii. Să cumpănească mai bine și să știe că m-am născut cu năframa Transilvaniei pe ochi. (Aplauze) M-am născut cu necunoașterea lacrimilor în luptă și cu nefrică de luptă dreaptă. (Aplauze) Celor care au fost alături de mine le spun cu dragoste : fiți pe pace, dacă am putut înfrunta încercările ce mi-au fost hărăzite, fie ale omului în carne și oase, fie ale inimii, este pentru că m-au sfătuit încrederea și voința în a face să învingă ce e drept să fie, pentru oameni și pentru țară. (Aplauze) Să fie o dreptate, să fie o lege, să fie-n noi toți mîndria de a fi român." (Aplauze).

● După acest jurămînt de credință ce a făcut să curgă lacrimi de indignare și trandafiri, liderul F.S.N. a prezentat scurt pe cei doi candidați rămași în cursă, din care va trebui să se aleagă unul „pentru a fi președintele României".

● „Discursul politic" al d-lui Caius Dragomir a reușit mai mult decît cel al d-lui Victor Babiuc să capteze atenția și să cucerească sala, prin claritate coerentă și un oarecare umor. Arătînd că fiecare candidat trebuie să aibă un program și o viziune proprie, care, desigur, nu trebuie să iasă în afara programului partidului sau să fie în contradicție cu acesta, în linii mari, dînsul a precizat că odată cu Convenția F.S.N. din martie s-a făcut detașarea de conservatorism și o deschidere către națiune, că este necesar un dinamism în raport cu protecția socială și regăsirea unei identități naționale, că relațiile instituții-stat trebuie plasate pe alte coordonate, iar România trebuie să-și îndrepte opțiunile nu atît spre Europa, cît spre S.U.A., Marea Britanie și țările scandinave. „Dincolo de aspectul candidaturii prezidențiale, de toate candidaturile care vor avea loc pentru Senat și Cameră, important este cel al profesionalizării acțiunii noastre. Doi ani și jumătate de amatorism sînt mai mult decît suficienți. Profesionalizare în acest moment înseamnă creativitate, nu experiența în comitete de partid de județ."

● Ideile principale ale discursului d-lui Victor Babiuc (în timpul cărula unii participanți au părăsit sala îndreptîndu-se spre bufet) au fost : „reconcilierea națională", necesitatea unui președinte modern și a unei republici semiprezidențiale. Totodată s-a pus sub semnul întrebării necesitatea unei alianțe cu partidele din Convenție, care au fost atacate în termeni neașteptat de duri. „S-au făcut speculații și s-au lansat zvonuri care au încercat să acrediteze ideea că F.S.N.-ul ar căuta o deschidere și o alianță tocmai cu aceste partide. Este absurd, F.S.N.-ul nu poate face o alianță cu toți cei care au negat tot ceea ce a făcut Frontul."

● Deși în mod evident auditoriul a „apreciat" mai mult discursul d-lui Caius Dragomir, atît Adrian Severin cît și Petre Roman au simțit nevoia „sentimentală" și „datoria morală" de a-și manifesta în public opțiunea, evident, în calitate de „simpli alegători". Indicația de a nu vota cu sufletul și conform unei impresii de moment, ci ca oameni politici responsabili, pentru „programul de reconciliere națională" (aluzia a fost clară, deși nu s-a pronunțat numele d-lui Babiuc), a părut multora o încercare de manipulare. Acuzația delegaților se referea în special la d-l Adrian Severin, „căruia este suficient să-i urmărești cariera, pentru ca intervenția de acum să apară în altă lumină" și care conform părerii altora „i-a plătit o poliță veche d-lui Caius Dragomir". Cu atît mai ciudată a părut această tentativă de influențare a delegaților, cu cît, prin plecarea d-lui Babiuc de la Interne, s-ar fi cedat acest post-cheie F.D.S.N.-ului. Totuși, votul (376 pentru) a fost în favoarea d-lui Caius Dragomir, salutat cu ovații și chiuituri.

● În timpul conferinței de presă, scena Teatrului Dramatic a fost invadată de ziariști, fotografi și cameramani, iar culisele, de delegați care au (re)dovedit că nimic din tradiția fesenistă nu s-a pierdut și nici nu s-a transformat, așa cum ne plăcea a crede. Strigături ca în vremurile de „glorie" („Coposu roade osu", „De la Tisa pîn' la Nistru / Petre Roman prim-ministru" etc) au adus aminte ziariștilor (dacă mai era nevoie) că aschia nu sare totuși departe de trunchi...

● Spre seară șampania a curs valuri, valuri, victoriosul ciocnind și pupîndu-se fericit și fără discriminare cu întreaga asistență.

VICTOR BABIUC:

Cum apreciați intervențiile din final ale d-lor Adrian Severin și Petre Roman, care au fost în favoarea dvs.?

Mi se pare că au fost niște puncte de vedere personale, pe care au simțit nevoia să le facă publice. Votul a fost, de altfel, clar și se poate explica prin receptionarea mai favorabilă în public a intervenției d-lui Caius Dragomir.

În sală, intervențiile au fost receptate ca o încercare de manipulare, cu atît mai mult cu cît plecarea dvs. de la Interne s-ar fi făcut într-un moment cu totul nefavorabil.

S-au luat în calcul mai multe ipoteze, inclusiv dacă ar fi fost necesar sau nu să părăsesc Ministerul de Interne. Legal nu era necesar. În momentul în care m-aș fi manifestat în acest post ca susținător al unuia dintre candidați, moralmente aș fi fost obligat să-l părăsesc. Pînă atunci nu era însă o obligație legală și primul-ministru nu cred că mi-ar fi cerut acest lucru.

În prezentarea dvs. ați atacat neașteptat de dur partidele din opoziție.

Nu uitați un lucru : nu poți să mergi la cistig lăudîndu-ți adversarii în domenii în care vrei să arăți că aduci ceva nou, că faci ceva mai bun.

ADRIAN SEVERIN:

Care au fost motivele intervenției dvs. în defavoarea d-lui Caius Dragomir, ce în mod evident se afla în acel moment în grațiile delegaților ?

Este foarte normal ca un om cu poziția mea în cadrul Frontului să fie foarte „vigilent" în ceea ce privește respectarea programului politic al Frontului și eu am observat că erau niște depărtări în ceea ce a spus d-l Caius Dragomir. Probabil furat de retorică, a făcut afirmații care nu sînt afirmații ale programului politic al F.S.N. Nu am vrut să se înțeleagă că voturile care se acordă sînt pentru schimbarea platformei Frontului. Al doilea aspect este că eu sînt de părere că trebuie să vorbești deschis și cinstit, falsa pudoare nefiind o atitudine dezirabilă. Nu cred că este întotdeauna bine să te ascunzi în spatele votului secret, deci am socotit necesar să fac anumite precizări, pentru că noi, suprastructurile Frontului, avem o posibilitate mai mare de informare.

DREPTURILE OMULUI

ÎN PUȘCĂRIILE DIN ROMÂNIA CONTINUĂ TORTURA!

Numele lui Hadjiev Marinov Zvezdomir are o oarecare notorietate. În afara unor cercuri restrînse, el a devenit public în urma unei campanii de denigrare și calomniere din organul de presă al Poliției, revista Infractorul. Ca urmare a acestei campanii, Marinov a fost arestat (pe 3.09.1991), deși nu există nici o dovadă serioasă pentru acuzațiile care i s-au adus (înșelăciune în dauna avutului particular, nerespectarea regimului armelor și muniților, deținerea de stupefiante și substanțe toxice). Dar pînă la lămurirea acuzațiilor, care se va face în tribunal, trebuie arătat ce se întîmplă cu acest om. Cazul său a fost transmis recent la Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului (LADO) iar de acolo la Amnesty International, întrucît ceea ce se întîmplă cu el constituie o gravă încălcare a drepturilor omului și a acordurilor internaționale privind regimul de detenție.

Hadjiev Marinov Zvezdomir (fost participant direct la evenimentele din decembrie '89, fost membru în aparatul tehnic al C.P.U.N. — dar asupra biografiei sale politice vom reveni cu altă ocazie) a înființat în aprilie 1991 Partidul Român al Humanității, al cărui președinte este. De fapt, activitățile în cadrul partidului erau legate de medicina tradițională, artele martiale și performanțele fizice și psihice ale celor care urmau tratamentele lui Marinov. Studenții care ne-au povestit și care sînt membri ai partidului pot depune mărturie oricînd pentru ceea ce se întîmplă în cercul lui Marinov, iar ceea ce au ei de spus este extrem de interesant. Numai că prima urgență este intervenția pentru ajutorarea lui Marinov. În perioada 3.09.1991—7.01.1992, Marinov a fost reținut și anchetat în mod nejustificat la Direcția de Cercetări Penale din Calea Rahovei nr. 37—39 (unde erau duși înainte deținuții politici). Deși nu s-au adus dovezi pentru acuzațiile împotriva lui, deși studenții au depus cereri de eliberare și continuare a cercetării în stare de libertate, cererea a fost respinsă. În perioada 7.01.—13.01.1992, Hadjiev Marinov a fost transferat la Circa 14 de Poliție, unde, din pricina tratamentului care i s-a aplicat, a intrat în greva foamei, ceea ce a dus ca în seara zilei de 13 ianuarie să fie torturat fizic și să-i fie arși ochii cu țigara. Pe 14.02.1992 a fost consultat la Policlinica Ministerului de Interne, unde i s-a pus diagnosticul arsură de grad II corneo-conjunctivală bilaterală și neuropatie ochiul drept, după care a fost transferat la Spitalul Jilava (lucru pe care Circa 14 Poliție l-a tinut ascuns trei zile). Este interesant că, deși s-a constatat diagnosticul atît de către Policlinica M.I., cît și de către Serviciul Medical al Direcției Generale a Penitenciarelor, în adresa pe care această direcție a trimis-o Partidului Român al Humanității se precizează : „Prezenta comunicare nu este relevantă în instanță, noi nefiind organ competent în expertize medico-legale".

Situația lui Hadjiev Marinov Zvezdomir este însă mult mai gravă, întrucît el are malformații congenitale ale cordului și afecțiuni dobîndite ulterior (în adresa trimisă de aceeași Direcție a Penitenciarelor se specifică faptul că „sus-numitul este în evidență cu următoarele afecțiuni : cardiopatie ischemică cronică dureroasă ; bloc major de ramură dreaptă ; crize de tahicardie paroxistice atriale"). El a stat în Spitalul Jilava în perioada 13.01.—15.06.1992, unde a și suferit un preinfarct, precum și o criză de inimă, ambele consemnate în fișa medicală. Pe 15.06.1992, brusc, total abuziv și ilegal, în urma unor presiuni de la nivel înalt, conducerea Spitalului Penitenciar Jilava a dispus externarea lui Marinov și mutarea lui în Penitenciarul Jilava. În ciuda demersurilor făcute la Procuratura Generală, Direcția Generală a Penitenciarelor (I. Chiș), Ministerul Justiției (ministrul secretar de stat A. Duță, ministrul M.I. Quintus), conducerea Spitalului Penitenciar Jilava (col. Arusoaiei), conducerea Penitenciarului Jilava (comandant Pirjol), nu s-a găsit nici o soluționare. În prezent, Hadjiev Marinov Zvezdomir, într-o stare deosebit de gravă, stă într-o celulă insalubră (cu păduchi, rîie, paraziți) împreună cu alte 46 de persoane, fără apă și condiții minime de igienă, iar viața lui este în mare pericol, avînd și mari insuficiențe respiratorii.

Partidul Român al Humanității cere de urgență Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, tuturor factorilor responsabili, internarea imediată a lui Hadjiev Marinov Zvezdomir într-o clinică de specialitate sau măcar în Spitalul Jilava, în primă instanță, punerea lui în libertate și judecarea în libertate. Partidul Român al Humanității cere, de asemeni, Ministrului Justiției rezultatul anchetei efectuate în legătură cu torturile la care Marinov a fost supus și pentru care există certificate ale Policlinicii Ministerului de Interne și ale Spitalului Jilava.

Vom ține la curent cititorii revistei „22" cu evoluția acestui caz și cu felul în care organele competente au acționat. Pe de altă parte însă, inerția și reaua-voință a celor responsabili ne determină să ne întrebăm, atrăgînd în același timp atenția organelor de drept, dacă nu cumva în spatele acestui caz „penal" nu se ascunde o afacere politică. Vom reveni cu amănunte semnificative. (DAN PAVEL).

O NAȚIUNE NU ESTE DECÎT UN DEPOZIT DE AMINTIRI

Fragmente dintr-o convorbire cu ALEXANDRU PALEOLOGU

● Dacă românii s-ar tămădui de defectele lor, cred că această țară m-ar plictisi

Mă bucur că vă revăd, domnule Alexandru Paleologu. Cînd v-ați întors ? Cum vi se pare în România ?

M-am întors alaltăieri seară, am aterizat la șase și ceva seara și am stat pînă la opt și jumătate la aeroport ca să trec de controlul pașapoartelor. Erau acolo 10—12 ghișee pentru controlul pașapoartelor, unde „pașaportarii" străini trebuiau să completeze niște formulare. Românii n-aveau nevoie de așa ceva, dar trebuia să stai la coadă. Acest sistem de a supune pe individ unei asemenea carantine, trădînd o concepție socialist-românească, e ceva teribil. Adică, omul care vine în România este izbit de procedurile acestea, a căror utilitate este îndoielnică : ar fi, să zicem, niște rațiuni polițienești. Dar acest sistem complică enorm pe toată lumea și face, din primul moment, o impresie înfiorătoare asupra României. Pentru mine n-a fost o surpriză prea mare, fiindcă știu cărei țări îi sînt cetățean. Cunosc prea bine românismul. Mi-e și drag. Dacă românii s-ar tămădui de defectele lor, cred că această țară m-ar plictisi.

● Pe mine mă stimulează un climat advers

Cum v-ați hotărît de a accepta să candidați din partea P.A.C.-ului pentru Senat ?

Trebuie să mărturisesc că, făcîndu-mi-se această propunere, am ezitat să dau un răspuns precis. Ezitarea mea a fost luată ca o acceptare și, după aceea, mi-a fost rușine să spun că nu mai vreau. Nu-mi fac iluzii prea mari despre valoarea mea ca parlamentar, că aș putea fi un element de dezbatere de mînă întîi și că, prin intervențiile mele, aș putea obține în parlament cine știe ce modificare de opinie care să aducă niște voturi decisive. Sper însă ca viitorul Parlament să aibă o componență mai bună decît cel actual (firește, nu una ideală). Cu toate acestea, el va arăta destul de heteroclit, așa încît nu e foarte ispititor să fii acolo. Pe de altă parte, îmi zic : dacă fiecare refuză spunînd că are altceva de făcut, cum și eu aș putea s-o fac (am o vîrstă, am de terminat o carte și nu știu dacă e mai important să scriu cărți decît să fac politică, deoarece cărțile mele — bune, rele — nu le not scrie decît eu, pe cînd politica mea — bună, rea — o poate face oricine), am da dovadă de egoism. Cu atît mai mult cu cît eu nu cred că e adevărată acea metaforă ulpioică și stupidă cu turnul de fildeș. Înțelegerea „retragerii în turnul de fildeș" este rodul imaginației prostești a celor care nu înțeleg că, pentru unii oameni, munca individuală este mai importantă decît munca în echipă. Din acest punct de vedere, eu nu sînt un om cu spirit de echipă. Mă simt solidar cu cei cu care sînt împreună, nu sînt capabil de trădare, ba, din contră, accept chiar servituțile penibile ale unei participări la o activitate care presupune un spirit comun. Dar nu am spirit de echipă — n-am fost în tinerețe nici cercetaș (am avut oroare de spiritul cercetășesc), nici străjer și cu atît mai puțin utecist...

Totuși, veți fi ales...

Dar nu este deloc sigur că voi fi ales. Am auzit că județul în care sînt candidat, Argeș, este destul de infestat de spiritul fesenist. Eu am cunoscut destul de bine — acum vreo 40 de ani — și locurile și oamenii de acolo. Locurile erau foarte frumoase, iar oamenii — foarte inteligenți, foarte gospodari, foarte — cum spune balada — **ortomani.** Sigur că acum nu mai sînt aceleași persoane. Dar dacă țăranii de-acolo, așa cum i-am cunoscut eu acum 40 de ani, au putut transmite ereditar inteligența lor, ar trebui ca și astăzi Argeșul să aibă oameni deștepți. Repet : cu oricare țăran de-acolo discutai mai bine decît cu un gazetar citadin, de pildă, care avea clișeele lui mentale și snobismul lui intelectual.

Dar astăzi nu feseniștii sînt problema. Ei și-au schimbat complet și discursul, și gestica, apropiindu-se tot mai mult de opoziție. Problema este a fedesenistilor, împietriți în cel mai pur spirit conservator comunist.

Prefer să am de-a face cu niște tombatere împietrite, cu niște oameni incapabili să iasă din limbajul lor de lemn, cu niște vulpi îmbătrînite care nu-și mai pot ascunde jocul. Pe mine mă stimulează mai degrabă un climat francamente advers, francamente incongruent cu gesturile și cu opțiunile mele. Mă stimulează, făcîndu-mă mai îndrăzneț. Mi s-a întîmplat în viață ca, fiind tratat cu politețe (o însușire pe care o prețuiesc foarte mult și pe care o găsesc tot mai rară), să fiu captat. Dar mojicia — și la comuniști ea este funciară — nu se poate corecta, chiar dacă este ușor lubrefiată de zîmbete, ca aceea ilieșcian, ea reprezintă un climat categoric advers, care mie mi se pare convenabil pentru a defini mai clar niște poziții politice. Și prefer un astfel de climat unuia în care limbajul poate fi asemănător, ideile nu prea distanțate și totuși substratul moral să fie foarte diferit.

● Regele nu este un funcționar în surtuc

Ce credeți că este urgent să facă noul parlament, noul guvern și noul președinte ?

Dar eu sper că nu va mai fi un nou președinte ! Destui președinți am avut. Și ce președinți ! Eu sper că vom avea un rege adevărat. Nu un rege candidat la președinție.

Vrînd-nevrînd, am ajuns la „isprava liberală". Vreți s-o comentați ?

„Isprava liberală" mă surprinde mai întîi prin faptul că ea a emanat din delegația parlamentară a acestui partid, delegație din care eu cunosc cel puțin două persoane : Dan Lăzărescu, fost coleg de liceu și de universitate cu mine, și pe Radu Câmpeanu, mai tînăr puțin, dar pe care l-am cunoscut în aceeași perioadă. Toți trei am fost studenți la drept, deci am putea o întinde toți trei că sîntem juriști. Dar nu cred că este așa. Pentru că dacă doi dintre ei (și mă refer mai cu seamă la Dan Lăzărescu, doctor în drept, un om savant, cu multă știință de carte și juridică, și umanistă) au putut să conceapă o asemenea formulă, nepunîndu-și nici o clipă problema incongruenței constituționale pe care o presupune acest transfer, eu mă îndoiesc că ei mai sînt și juriști. Ar fi de remarcat în primul rînd următorul lucru : dacă Regele ar accepta (știm că n-a făcut-o) și dacă ar reuși la aceste alegeri alun-

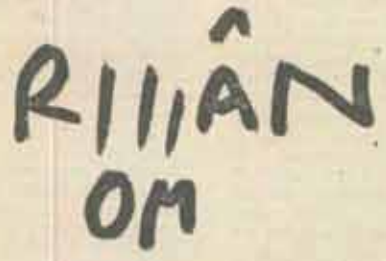

gînd președinte al republicii, el ar trebui să jure pe Constituția din decembrie 1991. Această Constituție dă capului statului niște puteri exorbitante. Or, Regele este un om care își cunoaște foarte bine menirea — aceea de a nu fi dictator. Un om care a declarat toată viața lui că urăște dictatura, că nimic nu i se pare mai monstruos și mai contrar lui Dumnezeu în care el crede cu tărie (cum cred și eu). El nu poate accepta să fie beneficiarul unei Constituții care măcar virtualmente îi conferă asemenea puteri. Al doilea lucru de remarcat : cum o să accepte Regele asemenea Constituție cînd el este păstrătorul unei dinastii ? Pentru că într-un regim regal esențială este dinastia. Și cum se mai poate menține regimul dinastic dacă el abandonează statutul său de rege devenind președinte ? Sau, atunci, imaginăm dinastia republicană tip Ceaușescu, ceea ce, bineînțeles, nu e cazul.

Eu cred că liberalii au vrut să repete procedura lui Napoleon al III-lea : întîi principe președinte și, după un timp, în urma unei lovituri de stat, a unui plebiscit, să se instaureze monarhia. Dar acest lucru l-a putut face Napoleon al III-lea fiindcă nu era legitim. Este o procedură cezaristă cu totul incompatibilă principiului regal și dinastic. Regele nu poate să se prezinte la o alegțiune pentru un post pe care el îl are deja. El este capul statului și n-a încetat o clipă să fie capul statului, nici la Versoix, nici în Anglia, nici în America.

Oamenii care propun un președinte-rege nu s-au gîndit niciodată ce înseamnă funcția de rege și de ce vrem un rege și nu un președinte. Un rege nu este un funcționar, un surtucar, un fost avocat sau mai știu eu ce. Un rege este născut să fie rege, educat să fie rege și format să fie rege. Interesele lui personale și de familie sînt legate de binele țării, el nu poate disocia interesul său de interesul țării, așa cum face un președinte.

Dumneavoastră, domnule Paleologu, aveți un scenariu pentru restaurarea monarhiei?

Am spus-o și ieri seară într-un alt interviu : cine dorește să aibă o monarhie constituțională o dorește pentru niște motive. Nu fiindcă e mai frumos — coroană, fast. Între altele, o curte regală, chiar cea a Angliei, e foarte austeră și mai puțin costisitoare decît instituția prezidențială. Fastul regal este o chestiune de tradiție și costă mai puțin decît cheltuielile de propagandă și de perpetuă pisălogeală ideologică, nemaipunînd la socoteală enormele cheltuieli secrete pe care le face o republică pentru acțiunile ei subversive. În Franța, puterea socialistă, care deține de 11 ani frîiele, ruinează structurile fundamentale de rezistență a 1 000 de ani de stat francez, dintre care 800 au fost monarhie. Și monarhia a dat glorie Franței.

Cum acceptă francezii acest tip de subversiune ?

N-o acceptă. O suportă. Accepta-

rea unei sit
aparentă, fi
duce insta
se acumulea
gere. De pl
nată de acți
lor de către
tate guvern
propusese,
stupid, lips
autoritar,
bile și într
tic prost al
acea lege c
cu forța, c
chiar. Pent
cele mai
fost „asas
televiziune.
mație pen
dent și foa
vrut să-l di
locuindu-l
educativă și

**Găs
plări
sînt
social
acum**

Absolut.
știință. Ea
rile de revo

**Dar
Paleo
prin
restau**

Revin : u
ționar în su
meșe cu o
zalistă și fă
dentă n-ar
Noi sîntem
dem în Rep
persoană ca
reprezentan
pămînt. Re
între divin
el este prin
voința națio
nează că
între grația
națională. D
istorie — da
și de aceea
regii întotde
ția lui Dum
nală. „Un re
o prostie și
Deci, dacă
dacă acesta
să mai stim
bine în cap
dar nu rea
căile Domnu
nu trebuie
care Regele
că Regele tr
pentru că es
Noi trebuie
devotăm ac

intolerabile este
nu se poate pro-
respingerea, dar
lemente de respin-
canța a fost clăti-
de baraj al sosele-
onagii. Avea drep-
legea pe care o
impus-o în mod
inct, într-un mod
consultări preala-
moment calendaris-
u vrut să impună
ia și au încheiat-o
ilie, cu armata
ine, unul dintre
aloase lucruri a
" Canalului 5 de
un canal de infor-
tă, foarte indepen-
teresant. Puterea a
și I-a distrus. În-
emisiune pare-se
activă.

**asemenea intim-
ionagii, Canalul 5)
ale subversiunii
are se manifestă
anța ?**

pulația este con-
ătizează cu mișcă-

**vorbeam, domnule
de un scenariu
vedeți posibilă
monarhiei la noi.**

te nu este un func-
Cine se multu-
ne pozitivistă, cau-
rspectivă transcen-
voie de monarhie.
liști pentru că ve-
persoană sacră, o
e ca Papa — un
lui Dumnezeu pe
este un intermediar
și popor. De aceea
la lui Dumnezeu și
Unii își imagi-
incompatibilitate
Dumnezeu și voința
ar cunoaște puțină
ria nu se cunoaște
petă — ar ști că
au fost prin gra-
și voința natio-
ie este o aberație.
re nici un sens.
este principiul și
postulatul, trebuie
ceva și să ne între
ce spunem deseori,
: **nebănuite sînt**
Dar ele există. Eu
u scenariul prin
ge pe tron. Eu știu
să ajungă pe tron
nica noastră șansă.
rem asta și să ne
șanse. Altfel ră-

minem în dezastru. Regele are credibilitate internațională și merge la paritate cu marile puteri ale lumii. Numai prin el ne vom recăpăta rangul nostru în Europa.

Sînt oameni care se cred inteligenți pentru că nu văd mai departe de rationament. Sigur, raționamentul este obligatoriu, el avînd un capăt, foarte îndepărtat. Dar tocmai acest ultim capăt al raționamentului deschide acele **nebănuite căi.** Acei oameni despre care spuneam că se cred inteligenți și care au scepticismul nu al lui Montaigne ci unul prostesc, al „nefrailerului“ (din păcate foarte proliferant la români), nu vor să vadă dincolo de rationament.

● Un proces al comunismului este astăzi blocat

Vorbeați mai devreme de subversiunea socialistă franceză care atentează la structurile fundamentale ale societății. Sînt însă voci care anunță chiar o regrupare a forțelor comuniste în lume.

Puterile occidentale, cei 12 cum li se spune, adică acea asociație de țări bogate care se cred buricul pămîntului și care-și imaginează că au calitatea să supună unei carantine, unui examen de capacitate celelalte țări care se eliberează acum, după 50 de ani de dictatură, sînt destul de panicate de dispariția Uniunii Sovietice. Dar să nu uităm că acele țări bogate — nu toate, e-adevărat —, dacă nu au împins în dictatură, cel puțin au beneficiat de pe urma faptului că o treime din planetă a trăit în infernul comunist. Uniunea Sovietică, partenerul solid și foarte sigur, cu care puteau să-și împartă lumea (în aparență adversitate dar, de fapt, într-o foarte bună înțelegere intergangsterială), a dispărut. Pe de altă parte același occidentali s-au cam pripit crezînd că, odată cu eșecul puciului de la Moscova, comunismul este înfrînt. Oricum, întîmplarea cu puciul păstrează un caracter aproape miraculos : cele mai temute forțe din istorie, Armata Roșie și K.G.B.-ul, care au reușit să țină niște țări în cea mai cumplită teroare, intimidînd Occidentul și favorizîndu-i toată lașitatea și spiritul de abandon, aceste forțe, deci, au pus la cale o lovitură care a „fîsîit“ în două zile și jumătate. Prin urmare, Uniunea Sovietică nu mai există, partidul ei comunist a fost desființat, iar acum i se face chiar procesul — primul de acest fel din lume —, dar nu știu cît de serios. Un proces al comunismului astăzi este blocat de grupuri de presiune irezistibile peste tot : în Nicaragua, în Etiopia, în România, chiar și în Franța. În Franța de pildă ar trebui să se facă procesul lui Boudarel — un francez trădător care a fost cap de lagăr în Vietnam ; el a torturat, a ucis și a înfometat un mare număr de prizonieri francezi, iar acum este profesor universitar. Împotriva lui s-au întreprins campanii de presă, dar ministrul Instrucțiunii publice a declarat că nu e cazul să fie suspendat din calitatea de profesor pentru că există libertatea de conștiință, iar Boudarel rămîne cu conștiința lui. În numele conștiinței lui, Boudarel a declarat că el, în calitatea lui de comunist, a luptat contra reacționarilor și contra lachelor imperialismului din armata franceză. Acțiunea publică s-a soldat la Curtea de Apel din Paris (insist, Curtea de Apel din Paris), adică una din instanțele (afară de Curtea de Casație) cele mai respectabile și prestigioase din lume, cu un verdict de neurmărire în cazul Boudarel, pe argumentarea că el este vinovat de crime de război, iar crimele de război constituie obiectul unei amnistii, omițîndu-se distincția dintre crima de război și crima împotriva umanității, care nu este prescriptibilă și care este o problemă de drept internațional.

Deci, un proces al comunismului este blocat în acest moment. Dar el va avea loc. Pentru că ideea crește. Au lansat-o Landsberg și alții și nu se va putea rezista prea mult acestei presiuni care crește. Lobby-urile comuniste care acționează peste tot arată că, deși partidul bolșevic este desființat, internaționala comunistă funcționează mai bine ca oricînd.

● Dar ce face K.G.B.-ul acum ?

Vă referiți, presupun, la războaiele civile care s-au declanșat pe teritorii ale fostului lagăr socialist.

K.G.B.-ul a fost dizolvat — așa ni s-a spus. Dar eu n-am auzit de nici un șomer fost K.G.B.-ist. Ce s-a întîmplat cu imensul personal hiperspecializat al acestei instituții ? Din ce trăiește și ce activitate are ? K.G.B.-iștii fac sigur ceva. Iar ce fac se vede : pun în acțiune un anume tip de violență (începută chiar înainte de prăbușirea comunismului), care a fost experimentat **in vitro** pentru restul Europei și regiunile aferente Europei într-o zi de martie, 1990, la Tîrgu Mureș. Eu am văzut scenele la televizor și am putut să-mi dau perfect de bine seama din mestica și din procedura afișată cine e autorul acelei acțiuni. Era se uitatea

română. Un ochi venit din Est nu se poate înșela. Francezii se puteau înșela, dar un român, un rus, un georgian, un sîrb, un bulgar nu se puteau înșela într-o astfel de diagnoză.

În decembrie '89, la Timișoara se produsese o alianță anticomunistă româno-ungurească, topindu-se orice adversitate etnică, iar acel lucru era periculos pentru comuniști. Trebuia distrus. Așa s-au stîrnit ura și violența care au permis puterii să dividă și să conducă, să abată atenția asupra Transilvaniei în loc de Basarabia, să atragă atenția asupra ungurilor și nu asupra comuniștilor. Din nefericire, acest lucru a prins la un număr enorm de imbecili români care se bat acum cu pumnul în piept că sînt împotriva ungurilor. Eu sînt de acord că nici ungurii nu sînt îngeri și că mi-a fost foarte penibil la Oradea să constat că dacă vorbeam românește nu eram servit la restaurant, dar cunosc bine Transilvania și știu cum funcționează relația românilor cu ungurii : cu căsătorii mixte, cu prietenii bune. Cea mai frumoasă muzică românească nu e Rapsodia română a lui Enescu, ci Dansurile române ale lui Bartok. Sînt criminale atițarea antimaghiară și neatenția la Basarabia. Este, de-a dreptul, trădare de țară.

Deci, la originea conflictelor inter-etnice se află...

...comunismul internațional și ocultatul K.G.B., care întreține focare devastatoare și ucigașe prin atițarea pasiunii naționale și naționaliste. Aud spunîndu-se : „sîrbii sînt sălbatici“. Sîrbii sînt la fel de violenți sau neviolenți ca și croații, slovenii, românii — ca toți. Sălbateci sînt comuniștii. Comuniștii nu au nimic sfînt și nu au milă de nimeni. Distrug orice și prin orice mijloace. Distrug monumente, distrug orașe seculare — să nu uităm cum au fost dărîmate la noi bisericile. Distrug tot. Comunist este unul care urăște valoarea, urăște frumusețea, urăște arta, urăște politețea, bunătatea, omenia. Nu poate exista comunist onest, deși aud spunîndu-se despre cîte unul : „un comunist idealist. A crezut“. Dacă a rămas în continuare comunist, este un cretin sau o canalie sau, mai degrabă, amîndouă.

Dacă te uiți pe hartă, violențele acestea se produc numai în fostele teritorii sovietizate și numai prin atițare inter-etnică. Scenariul este identic. Cum să credem că brusc s-au dezlănțuit patimile tribale, cum li se spune în Occident, că dintr-o dată oamenii nu se mai suportă între ei pentru că sînt de altă etnie ? E adevărat că, în imperiul sovietic, stalinismul a creat condițiile atițării inter-etnice, silindu-i pe oameni să-și înăbușe resentimente care urmau să explodeze cîndva. A fost și rămîne o mizã a comuniștilor.

● Recuperarea memoriei colective

Cum vă explicați această enormă sensibilitate la problema națională a popoarelor ieșite din totalitarism ?

Este sentimentul absolut legitim al națiunilor frustrate, al națiunilor oprimate și captive. Ele trebuie să-și redobîndească neapărat memoria colectivă. Sistemele de oprimare ale unei țări au funcționat pentru ștergerea acestei memorii. În țările anexate de sovietici, cetățenii au fost supuși bolșevizării, obligîndu-i să-și uite limba și istoria. Pentru noi toți — români, polonezi, cehi, unguri, bulgari — principala problemă, afară de economia de piață și de privatizare, rămîne recuperarea istoriei. O națiune nu este decît un depozit de amintiri. Pentru noi a fost vital să menținem cultura occidentală și tradițiile europene cu riscul închisorii și chiar al vieții. Noi, cei din Est, am făcut închisoare pentru limba franceză și pentru Platon și tot noi trebuie să facem efortul pentru restaurarea memoriei colective. Acest naționalism, în sensul identității i, este nu numai legitim, ci și obligatoriu, pentru că dacă ne gîndim la Europa sub semnul esperanto, mai bine să murim înainte. Europa este o țară cu mai multe limbi și în aceste limbi sînt capodopere. Ar fi groaznic să se dizolve aceste entități. Cînd însă naționalismul înseamnă pretenția primatului unei etnii asupra alteia, fie și în același perimetru, fie și în același continent, acest lucru devine inadmisibil. Chiar dacă o etnie este numeric zdrobitoare, nu are altă rațiune să se impună decît faptul că există normal.

Dacă o populație este majoritară,

fatal limba oficială va fi a majorității, iar pentru minoritari va fi și limba lor. Eu nu înțeleg de ce minoritățile au interes, de pildă, să aibă universități în limba lor. Acei oameni, profesioniști sau cu sarcini publice, nu-și vor putea exercita profesiunea pe întreg teritoriul țării. Mie nu mi se pare un privilegiu,

ci o limitare a drepturilor. Dar asta este o chestiune pe care nu am n o decide eu. Minoritățile, cea ungurească și cea nemțească, cele mai numeroase, au fost și trebuie să rămînă un factor de metabolism extrem de profitabil pentru noi.

● Eu am avut nevoia pentru mine însumi de a mărturisi

Probabil că vă așteptați ca în campania electorală să fiți supus denigrărilor, insultelor, calomniilor, chiar unor dezvăluiri legate de dosarul dumneavoastră. Cum le veți face față ?

În **România Mare** din ultima vreme s-au spus lucruri extraordinare despre mine. În bună măsură m-au și flatat. Cît privește dosarul, eu am avut nu prudența, ci nevoia pentru mine însumi de a divulga înainte de decembrie '89 (s-a tipărit însă după) una din marile mele căderi morale, iar acum n-am a mă teme că vor fi descoperite și divulgate de alții. Eu am făcut-o nesilit de nimeni, fiindcă, în afară de acea virtuală abdicare, altceva n-a urmat. Cînd cineva are a-și reproșa ceva, are firește și oarecare sfială în a o declara. Cînd te lansezi în viața publică, multe lucruri pot deveni obiecte de calomnie ori de insultă.

20 iulie 1992

Interviu realizat de RODICA PALADE

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ŞI SONDAJE

VIAŢA POLITICĂ A ELECTORATULUI [VIII]

PAVEL CĂMPEANU

PREZIDENŢIALELE: Un învingător pentru d-l Iliescu

CÎŞTIGÎND ÎN PIERDERE

Începînd cu alegerile locale, CIS a încercat în fiecare lună să verifice şansele de alegere în funcţia supremă a unui persoană care nu se hotăra să candideze : dl. Iliescu. Cu excepţia d-lui Manolescu, ceilalţi amatori de preşedinţie se arătau în fel de reticenţi. În lipsa unor candidaţi oficiali, sondajele au fost constrînse să opereze cu candidaţi prezumtivi. Selecţia lor s-a făcut după un criteriu controlabil : şefii unora dintre principalele partide politice cărora li s-a adăugat dl. Raţiu, al cărui interes pentru această competiţie era departe de a constitui un secret. S-a format în acest fel o listă care cuprindea următoarele nume, în ordinea din chestionar : Lucian Cornescu, Petre Roman, Dinu Patriciu, Radu Ceontea, Ion Iliescu, Ion Raţiu, Victor Surdu, Nicolae Manolescu, C. Vadim Tudor, Corneliu Copoeu, Radu Câmpeanu*).

În fiecare lună, din februarie pînă în iulie a.c. inclusiv intervievaţii au fost solicitaţi să aleagă de pe această listă un viitor preşedinte. Sondajul s-a repetat deci de şase ori, iar învingătorul a fost de şase ori acelaşi : dl. Iliescu. Pentru a sugera şi amplitudinea acestui avantaj electoral, tabelul de mai jos consemnează proporţia voturilor obţinute în fiecare lună atît de actualul locatar al Cotrocenilor, cît şi de prezumtivul său competitor clasat în această întrecere al doilea, cu procentajul cel mai apropiat de al cîştigătorului :

	Lunile					
	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie
I. I. Iliescu	35,0%	36,7%	38,2%	30,0%	31,2%	34,6%
II. P. Roman	16,0%	10,7%	9,2%	9,6%		
II. N. Manolescu					7,9%	12,8%
II. I. Raţiu						
Diferenţele I—II	19	26	29	20,4	23,3	22,0

Înăuntrul acestui segment temporal, dl. Iliescu obţine un procentaj mediu de 34,3%, faţă de 11,0%, procentajul mediu al rangului doi. Diferenţa este de peste 3 la 1 în favoarea actualului deţinător al funcţiei supreme. Poziţia secundă a revenit, după cum se vede, în primele două luni fostului prim-ministru, în următoarele două preşedintelui P.N.C., iar în ultimele două proprietarului „Cotidianului". Succesiunea de ocupanţi ai rangului doi dovedeşte că acest interval de timp nu i-a oferit d-lui Iliescu unul, ci trei contracandidaţi la preşedinţie, ceea ce înseamnă de fapt nici unul. Aceşti cei mai redutabili competitori nu sînt numai prea mulţi, ci şi prea puţin amenintători, rămînerea lor în urma învingătorului din 20 mai 1990 oscilînd între 19 şi 29 procente. Evoluţia lor semnalează totuşi o modificare politică de ordin calitativ : în primele două luni, principalul adversar al d-lui Iliescu venea din rîndurile propriului său partid — în următoarele patru ei vine din rîndurile opoziţiei.

De-a lungul acestui interval, avansul preşedintelui în funcţie faţă de principalii săi oponenţi este în acelaşi timp constant şi categoric. Îndărătul acestei confortabile superiorităţi pulsează totuşi o tendinţă regresivă, detectabilă sub două forme. Prima : ruptura cea mai puternică, de peste 8 puncte, petrecută bruse, între aprilie şi mai a.c., după scindarea FSN. A doua : trecerea de la procentajul mediu de 36,8%, înregistrat în primele trei luni, la media de numai 32,0% din ultimele trei luni. Pe parcursul acestei din urmă faze se schiţează, în trecerea de la o lună la alta, o tendinţă recuperatoare de la plafonul minim din mai (30%) ajungîndu-se în iulie la 34,8%, dar acest procentaj maxim al ultimelor trei luni rămîne inferior procentajului minim din primele trei — 35,0% în februarie.

După victoria cu 85% din mai 1990, unii analişti au susţinut că triumful d-lui Iliescu nu se explică numai prin însuşirile sale, ci şi prin slăbiciunile principalilor săi oponenţi. Îşi păstrează oare această explicaţie plauzibilitatea — şi dacă da, poate fi influenţa ei evaluată ? Sondajul CIS din iulie a.c. a încercat să forţeze în această direcţie măsurînd înclinaţia electoratului de a-l reales pe dl. Iliescu în sine, independent de orice eventuali adversari. Iată formula de întrebare introdusă cu acest scop în chestionar şi distribuţia răspunsurilor primite :

— Aţi prefera ca la alegerile prezidenţiale din 27 septembrie a.c.

1. Să fie reales d-l Iliescu	27,3%
2. Să fie ales altcineva	43,9%
3. Mi-e indiferent	20,2%
4. Nu ştiu	7,9%

După cum reiese din primul tabel, atunci cînd era confruntat cu un mare număr de adversari, dl. Iliescu obţinea în medie 34,3% din sufragii ; după cum arată acest din urmă tabel, atunci cînd este judecat de alegători în sine, nesusţinut de alternativa unor competitori pe care electoratul îi doreşte şi mai puţin, procentul susţinătorilor săi coboară cu şapte puncte : 27,3%. Cu alte cuvinte, şansele electorale ale preşedintelui în funcţie se datorează într-o proporţie de 1/5 nu meritelor sale, ci neajunsurilor adversarilor săi.

SCENARIUL CIFRELOR

Mai presus de incoerenţa impulsurilor pe care le surprinde, cifrele de mai sus îngăduie totuşi cîteva constatări generale. Astfel :

1. D-l Iliescu dispune de un sprijin politic fidel şi constant pe care i-l oferă o secţiune importantă a societăţii, reprezentînd între un sfert şi o treime din electoratul naţional ;

2. Într-o competiţie pentru cîştigarea fotoliului prezidenţial la care ar participa liderii principalelor formaţiuni, nici unul dintre aceştia nu se prefigurează ca un posibil cîştigător împotriva actualului preşedinte ;

3. Proporţia din electorat asupra căreia dl. Iliescu îşi menţine influenţa este constantă şi categorică. La fel de constantă, dar în schimb mult mai categorică, este şi proporţia din electorat asupra căreia cîştigătorul triumfal al alegerilor din mai '90 şi-a pierdut influenţa — o proporţie care pare să înglobeze majoritatea electoratului.

Dl. Iliescu intră în prezenta competiţie înzestrat cu o forţă electorală care se defineşte prin raportul dintre ceea ce a pierdut şi ceea ce a izbutit să păstreze. Într-o sinteză aproximativă a celor şase sondaje, influenţa păstrată cuprinde circa 30% din electorat, iar influenţa pierdută — circa 55%. Deşi copleşitoare, pierderile suferite nu îi anulează şansele de a cîştiga — după cum păstrarea unor şanse de a cîştiga este departe de a-i neutraliza pierderile. Prin prisma acestor incongruenţe se întrevăd contururile unui posibil scenariu al campaniei prezidenţiale, compus din următoarele repere :

1. competiţia pentru funcţia prezidenţială începe cu un număr relativ ridicat de candidaţi ;

2. electoratul răspunde acestei aglomerări printr-o dispersie pronunţată a voturilor ;

3. rezultatul este un procentaj mediu scăzut de voturi pe competitor ;

4. influenţa electorală reziduală, pe care am menţionat-o, îi permite în aceste circumstanţe d-lui Iliescu să iasă primul în primul tur de scrutin ;

5. recoltînd cel mai mare număr de voturi, dar nu majoritatea lor, el cîştigă iniţiativa, dar nu prezidenţia ;

6. rezultatul alegerilor prezidenţiale va fi stabilit într-un al doilea tur de scrutin şi va depinde în cel mai înalt grad de două condiţii :

a. cine va fi în această fază finală oponentul unic al d-lui Iliescu şi b. în ce măsură foştii săi alegători din mai 1990, care-l abandonează în primul tur de scrutin, vor rămîne în al doilea tur de scrutin pe poziţia acestui abandon sau vor reveni, dimpotrivă, la fidelitatea iniţială.

Electoratul actualului preşedinte pendulează sub impactul coliziunii dintre limitele sale şi potenţialul său. Care dintre aceşti doi factori va prevala în 27 septembrie ?

AL DOILEA TUR DE SCRUTIN

Incidenţa acestei analize se concentrează asupra şanselor actualului deţinător al funcţiei supreme de a obţine un al doilea mandat. Aceste şanse constituie o realitate şi trebuie privite ca atare nu numai de prietenii politici ai preşedintelui, ci şi de neprietenii săi. Primii supradimensionează aceste şanse şi le explică îndeosebi prin virtuţile personajului ; ultimii sînt înclinaţi să le subdimensioneze şi să le explice aproape exclusiv prin manipulările aceluiaşi personaj. Oricare ar fi relaţia reală dintre unele şi celelalte, dl. Iliescu rămîne o piesă de primă mărime a vieţii noastre politice — de unde şi necesitatea de a-i studia influenţa electorală cu ajutorul unor instrumente cît mai obiective.

Este ceea ce şi-a propus şi sondajul CIS, din care provin datele de mai jos. Efectuat în săptămîna 6—12 iulie a.c., el a cuprins un eşantion naţional format din 1 033 persoane în vîrstă de cel puţin 18 ani, domiciliate în 19 localităţi urbane şi 23 rurale din 28 de judeţe, plus Capitala. Coeficientul de eroare : ±3%.

Din informaţiile furnizate de acest sondaj slaţi extrase datele privind intenţiile de vot pentru dl. Iliescu repercate în iulie a.c., precum şi o parte a celor care prefigurează probabilitatea unui al doilea tur de scrutin. Asumîndu-şi această probabilitate, sondajul a încercat să includă şi o astfel de fază a alegerilor prezidenţiale, în care rămîn numai doi competitori, indiferent de numărul lor iniţial. Testul în chestiune a fost construit plecînd de la premisele următoare :

1. actualul preşedinte este unul dintre participanţii la al doilea tur de scrutin ;

2. în această fază decisivă a competiţiei, el are de făcut faţă unui adversar care dispune de o forţă electorală competitivă — ceea ce nu a fost cazul în 1990 ;

3. pentru a mări şansa competitivităţii, testul nu se va reduce la confruntarea unică a d-lui Iliescu cu un adversar unic, ci va conţine trei confruntări succesive cu trei adversari ;

4. aceştia nu vor fi opuşi numai d-lui Iliescu, ci şi fiecare celorlalţi doi.

Numărul de trei a fost stabilit în mod convenţional, iar persoana lor a fost determinată nu după criteriul înscrierii efective în cursa prezidenţială (testul a fost elaborat la sfîrşitul lui iunie a.c.), ci după cei al şanselor teoretice. În felul acesta s-a ajuns la domnii :

— Emil Constantinescu, proaspăt şi puţin previzibil candidat unic al Convenţiei Democratice ;

— Ion Raţiu, a cărui investire continuă să fie cerută de diverse organizaţii, inclusiv un grup dinăuntrul PNŢCD ;

— Theodor Stolojan, care prin popularitatea sa statornică simbolizează, chiar dacă refuză să o reprezinte, şansa unui outsider redutabil.

Prin aplicarea acestei metodologii, subiecţii sondajului au fost puşi în faţa a şase perechi de candidaţi din care trebuiau să opteze pentru cîte unul. Iată, spre exemplificare, rezultatele celor trei tururi finale de scrutin susţinute de candidatul Convenţiei Democratice :

		Diferenţa
Emil Constantinescu vs. Ion Raţiu :	48,0% faţă de 24,7%	+23,3%
Emil Constantinescu vs. Ion Iliescu :	37,9% faţă de 43,8%	— 5,9%
Emil Constantinescu vs. Th. Stolojan :	30,2% faţă de 48,6%	—18,4%

În fiecare dintre cele trei dispute, o parte dintre alegători nu se pronunţă şi deci totalul este sub 100%. Din trei victorii posibile, candidatul Convenţiei Democratice realizează una. El cîştigă la un scor concludent împotriva liderului ţărănist, şi pierde în un scor strîns — aproape de patru ori mai mic — la dl. Iliescu (vezi coloana „Diferenţa"). Media performanţelor lui în aceste trei dueluri electorale este de 36,7%, faţă de 39,0% media adversarilor lui — un scor mediu egal : cei dispuşi să voteze pentru el sînt tot atîţi cîţi cei înclinaţi să voteze contra lui. Ţinînd seama de modesta notorietate politică a d-lui Constantinescu şi de faptul că sondajul a avut loc la puţine zile după propulsarea lui în cursa prezidenţială, aceste rezultate pot fi apreciate ca încurajatoare pentru candidatul C.D.

Iată şi secvenţa aceluiaşi test din punctul de vedere al şanselor actualului preşedinte :

		Diferenţa
Ion Iliescu vs. Emil Constantinescu :	43,8% faţă de 37,9%	+ 5,9%
Ion Iliescu vs. Ion Raţiu :	41,2% faţă de 33,6%	+ 7,7%
Ion Iliescu vs. Theodor Stolojan :	34,0% faţă de 46,8%	—12,8%

Aici intervine noutatea fără precedent în sondajele CIS, care poate prevesti o posibilă schimbare în arena politică reală : victorios în absolut toate testele, actualul preşedinte pierde pentru prima oară în faţa unui competitor care este actualul premier. Aşa cum arată diferenţa, succesul acestuia nu se materializează într-un scor strîns, ci în unul categoric : plusul de alegători pe care şi-l atrage dl. Stolojan ar reprezenta, potrivit acestor cifre, cam a opta parte a întregului electorat.

Posibila vulnerabilitate electorală a d-lui Iliescu nu este sugerată însă numai de rezultatul acestei dispute directe, ci şi de ansamblul celor trei confruntări. Din cele trei victorii posibile, învingătorul de la 20 mai obţine două. Aceste rezultate, a căror semnificaţie nu depăşeşte limita respectivului test, scot la iveală cîteva evoluţii posibile ale campaniei prezidenţiale în curs :

1. în împrejurările politice existente, dl. Iliescu poate fi învins ;

2. această posibilitate are şanse maxime de a se realiza în al doilea tur de scrutin ;

3. învingătorul său cel mai probabil nu ar fi un reprezentant notoriu al opoziţiei politice, ci o figură publică de prim-plan, neafiliată unei formaţiuni politice, care se bucură de popularitate.

ELECTORATUL PREŞEDINTELUI

Aşa cum îl descriu cifrele menţionate, electoratul d-lui Iliescu prezintă cîteva caracteristici :

1. el nu devine în nici o împrejurare majoritar ;

2. relativ constant în condiţii constante, el variază odată cu condiţiile ;

3. variaţiile lui depind într-o măsură importantă de personalitatea oponenţilor preşedintelui.

O trăsătură reliefată de acelaşi test este aceea a relativei parităţi dintre anvergura victoriilor d-lui Iliescu şi cea a înfrîngerii lui. Surclasîndu-i pe d-nii Raţiu şi Constantinescu, preşedintele în funcţie totalizează un surplus de voturi de 13,6%, dar înfrîngerea la dl. Stolojan îi aduce un minus de 12,8%. Soldul general este aproape nul. Moderaţia acestor victorii poate fi ilustrată indirect prin reproducerea performanţelor realizate în acest test de dl. Raţiu :

		Diferenţa
Ion Raţiu vs. Ion Iliescu :	33,6% faţă de 41,3%	— 7,7%
Ion Raţiu vs. Emil Constantinescu :	24,7% faţă de 48,0%	—23,3%
Ion Raţiu vs. Theodor Stolojan :	21,4% faţă de 55,3%	—33,9%

Învingătorul din 1990 nu se rezumă să-şi îndepărteze segmente masive ale electoratului, dar, prin refracţie, amplifică impaciul oponenţilor săi. Consecinţa : din cele trei confruntări, liderul ţărănist obţine cea mai bună performanţă împotriva candidatului FDSN. Meritele d-lui Raţiu sînt aceleaşi în toate cele trei momente. Ceea ce îi aduce în prima confruntare un plus de circa 10% faţă de celelalte două nu poate fi deci decît faptul că se opune d-lui Iliescu.

Cele şase sondaje lunare prezentate la început întruchipează, în testul cu pricina, o posibilă versiune ad-hoc a primului tur de scrutin, iar seria următoare, de confruntări binare, al doilea tur. Din cauza concentrării firesti a voturilor, un candidat ajuns la această fază va obţine probabil în al doilea tur de scrutin un rezultat mai bun decît în primul. Testul CIS include doi candidaţi puşi în această situaţie : d-nii Raţiu şi Iliescu. Performanţele lor respective pot fi comparate cu ajutorul a doi parametri : procentajele medii şi procentajele maxime.

		Turul de scrutin I	Turul de scrutin II	Diferenţa
Procentajele medii :	Ion Raţiu	10,4%	26,3%	+15,9%
	Ion Iliescu	34,3%	39,7%	+ 5,4%
Procentajele maxime :	Ion Raţiu	12,8%	33,6%	+20,8%
	Ion Iliescu	38,2%	43,8%	+ 5,6%

Ambele modalităţi de calcul dezvăluie aceeaşi diferenţă : liderul ţărănist poate obţine în al doilea tur de scrutin o extensie a electoratului mult mai substanţială decît actualul preşedinte. Sau : actualul preşedinte poate conta pe un electorat al cărui potenţial de extensie este mult mai scăzut decît cel al prezumtivului său rival.

(Continuare în pag. 15)

UN MEMBRU G.D.S. ÎN CONSILIUL NAȚIONAL AL AUDIOVIZUALULUI:

HOREA MURGU

Horea Murgu, născut la 8 decembrie 1949, este de profesie inginer fizician. A lucrat ca inginer de sunet la Studioul cinematografic Buftea. A colaborat cu M. Danelluc și a obținut numeroase premii în țară și în străinătate pentru coloana sonoră. În prezent este conferențiar la Academia de Teatru și Film. A fost primul director al primului post de radio independent din România: **Nova 22.** Este membru G.D.S. din octombrie 1990.

● Trebuie ajutate mediile independente

Dragă Horea, m-am bucurat cînd am aflat că ești în Consiliul Național al Audiovizualului, dar spune-mi ce-ai simțit tu cînd ai aflat? Și cînd ai aflat?...

Am aflat fiind în mijlocul unei vizite în S.U.A. A fost pentru mine o imensă surpriză. Am fost complet nepregătit pentru o asemenea nominalizare și poate că distanța mi-a dat timpul să reflectez la alternativa de a accepta sau de a nu accepta. Mi-am spus că după doi ani și jumătate în care m-am simțit foarte implicat în ajutorul pe care am vrut cu toții să-l dăm mediilor independente electronice — posturilor de radio și televiziune locale — cineva trebuie să fie într-un asemenea consiliu și să încerce să ducă pînă la sfîrșit această idee. Cred foarte mult în principiul localismului. Cred foarte mult că o țară întreagă și sănătoasă trebuie să fie întreagă și sănătoasă în toate părțile ei. Cred foarte mult că fiecare comunitate poate fi extrem de puternic catalizată de existența acestor oglinzi puse deasupra comunității. Am avut ocazia să vizitez stații locale în Olanda, în Franța, în Anglia — unde am și lucrat cîteva zile —, în Statele Unite și sînt, într-un fel, în poziția avantajoasă și ingrată uneori, de a fi unul dintre oamenii care cunosc îndeaproape multe dintre stațiile locale din țară (înainte de a intra în Consiliul Audio-vizualului am fost secretarul Uniunii Televiziunilor Locale Private — este o structură pe care aceste stații și-au format-o tocmai pentru a se apăra, pentru a face lobby, pentru a-și manifesta prezența și a solicita drepturi și înțelegere), deci era normal ca acest lucru să fie dus la bun sfîrșit. Mai mult decît atît, cred că dacă nu aș fi acceptat să intru în Consiliu, nu aș fi fost îndreptățit moral să-l critic. E altceva să nu accepți și altceva să-ți dai demisia dacă lucrurile sînt foarte grave. Sper să nu se întîmple acest lucru.

● Trebuie să punem roți unei mașini în mers

Intrăm în campania electorală. În aceste circumstanțe, care crezi că va fi responsabilitatea ta principală?

Trebuie să punem roți unei mașini în mers. În momentul de față, Consiliul Audio-vizualului nu are sediu, nu are buget, nu are nici un aparat administrativ.

Bugetul nu a fost votat în Legea Audiovizualului?

În lege este indicat ca acest buget să fie preluat din rezerva guvernamentală pentru exercițiul financiar '92, pînă la sfîrșitul anului. Dar, în primul rînd, el trebuie gîndit, proiectat și ulterior aprobat. Probabil că aceasta se va întîmpla într-o săptămînă. Dar de abia de atunci se pune problema unui sediu și a unui aparat care nu e ușor de găsit de pe o zi pe alta, pentru că salariile nu sînt extrem de atrăgătoare, mai ales pentru juriști. De juriști, în primul rînd, are nevoie o asemenea instituție. În același timp, toată lumea așteaptă de la Consiliu exercitarea unei autorități (conform legii, Consiliul Audio-vizualului este autoritate publică autonomă). E însă greu să o ceri de la un organism absolut nou, care își regăsește din mers obligațiile, mai ales că legea este destul de imprecisă, iar multe lucruri abia de acum încolo trebuie precizate prin reglementări. Iar preluarea campaniei electorale este iminentă. Pe de altă parte, întîrzierea care a decurs din desemnarea Consiliului este un handicap suplimentar. Conform Legii Audio-vizualului, art. 32, paragraf 2: „Consiliul Audio-vizualului stabilește cadrul în care se desfășoară o acoperire de campanie electorală"...

Deci, Consiliul are o funcție în principal tehnică?

Da. Consiliul stabilește duratele și condițiile de prezentare a programelor destinate campaniilor electorale.

Și atunci, ce rol are Comisia parlamentară pentru Audio-vizual?

Comisia are rolul de a stabili în interiorul acestor durate proporțiile timpilor diverselor partide și independenți și felul în care se face „bucătăria" acestor programe

● Cine numește președintele Radio-televiziunii?

Înțeleg că deocamdată Radio-televiziunea nu are un președinte?

Da. Prin demisia domnului Răzvan Theodorescu, pentru a fi îndeplinit articolul 28 din Legea Audio-vizualului, Televiziunea română nu mai are un președinte în exercițiu.

Cine numește, conform legii, președintele Televiziunii române?

Din păcate, aici ne întîlnim cu o gravă lacună a legislației, aflăm prin faptul că Legea Audio-vizualului nu nominalizează explicit instituția cu această împuternicire, cît și prin faptul că legile organice așteptate pentru televiziune și radiodifuziune nu există. Nici în Constituție nu avem o specificare precisă a acestui lucru. Este de observat, în același timp, că în legislații asemănătoare celei pe care o avem noi, în multe țări, se specifică în mod expres că serviciile publice ale Audio-vizualului sînt sub autoritatea unui consiliu ca al nostru, care este, în fond, mandatarul interesului public. Și, ca stare, o asemenea structură are autoritate asupra conducerilor radio-televiziunilor.

Deci, acest Consiliu ar trebui să numească și pe președinții posturilor publice?

E o deducție pe care o putem face dacă acceptăm similitudinea cu alte legi. În legea noastră nu este trecut în mod expres acest lucru. Și probabil că dacă vom cădea de acord în cadrul Consiliului, o asemenea hotărîre s-ar putea lua. Rămîne de văzut dacă în componența Consiliului, așa cum o avem acum, există interes în a se lua o asemenea decizie.

● Este totuși posibil să facem lucruri bune

Pui punctul pe „i". Foarte multă lume privește cu destulă suspiciune pe mulți dintre reprezentanții acestui Consiliu despre care se crede că nu întrunesc acele calități care să le permită, pe de o parte, competența profesională și, pe de altă parte, necesarul echilibru politic.

E o întrebare prematură pentru a primi un răspuns cu argumente. Pe foarte puțini dintre membrii acestui Consiliu i-am cunoscut personal și într-o activitate mai consistentă, mai lungă. Aș dori să plec de la premisa că este totuși posibil — de asta am și intrat în Consiliu — să facem lucruri bune. Dar sînt absolut convins, ca să mă refer la competență, că prin ajutorul cîtorva dintre membrii Consiliului, care sînt cu siguranță foarte competenți — și am în vedere pe dl. Mircea Baciu, chiar și pe Răzvan Theodorescu, din punctul de vedere al experienței de televiziune, pe Radu Cosașcă cu siguranță —, vom putea să le expunem celorlalți dificultățile și mantele unor opțiuni și să așteptăm de la dînșii maturitatea și responsabilitatea de a decide just, de a solicita expertize și de a le verifica.

În principiu, mi se pare că într-un astfel de Consiliu ar trebui să existe atît oameni cu o pregătire tehnică, cît și oameni de cultură, ca să spunem așa. Tu ești, întîmplător, și una, și alta. Însă nu e ușor de găsit o astfel de combinație în proporțiile cele mai izbutite și, de asemenea, e probabil greu ca acest lucru să fie împăcat și cu anumite considerente politice.

Parlamentul a intrat în propria-i plasă, să spunem. După ce a votat legea, tot el a trebuit să voteze și membrii Consiliului. În fond, să ne uităm la F.C.C., cu care Consiliul nostru nu seamănă foarte tare, dar este totuși un organism apropiat...

Ce înseamnă asta?

Federal Comission for Comunication, deci este organismul oarecum similar al Statelor Unite. Acolo competența este în primul rînd tehnică. Dacă ne uităm însă la Consiliul Audio-vizualului al Franței, vedem că acolo competențele sînt în stil francuzesc, adică personalități de mare autoritate culturală. Oscilația care am avut-o noi în ultimii ani, între a accepta un model francez, de tradiție, dar care nu știu dacă mai e foarte eficient și pragmatic, și, pe de altă parte, modelul american, se resimte foarte puternic și în cazul acesta. Poate că ar fi fost mai bine ca autoritățile acestui Consiliu să fie, hai să spunem, în genul formulei franceze. Dar, pentru început, avem dificultatea de a pune țărușii, de a ialona, mai ales că legea obligă la un travaliu de normare, de precizare, de reglementare a acestui început de legislație în domeniul Audio-vizualului. Sigur, după un timp, se va putea face un bun consiliu. În această etapă însă, buna credință, dorința de a solicita o expertiză bună, de a ne inspira din legile altor țări sînt decisive. Și mai ales doresc foarte tare un lucru: o conștientizare din partea jurnaliștilor a problemelor pe care le avem de rezolvat, prin punerea lor în fața opiniei publice, lansînd dilemele noastre și toate opțiunile pe care le putem lua. Acestea ar fi ajutorul pe care îl aștept de la presă, mult mai mult decît micile clipituri și sleane care nu fac decît să dușcă la a ne suspecta unii pe alții.

Dragă Horea, văd că și tu intri în război cu presa. Asta e un obicei al inilor deveniți la un moment dat importanți. Există precedente bine cunoscute!

Du. Îmi cer scuze. Eu am făcut, de fapt, nu o declarație de război, ci o invitație prietenească tuturor celor care vor să dea o mînă de ajutor la rezolvarea lucrurilor din acest domeniu, să se concentreze pe problematica de fond, să vină să ne solicite acreditări, să participe — spor să se poată — la discuții. Noi sîntem un organism public. De aceea aș dori ca majoritatea ședințelor să fie publice, pentru că în fond noi avem de administrat un bun public, sîntem mandatați de a fi o autoritate publică autonomă, nu avem secrete și abia în felul ăsta toată lumea ar vedea că dezbaterile sînt pe o problematică pentru care nu cred că există niște soluții pe care le scoatem din buzunar. Poate că pentru multe dintre problemele noastre, opinia publică ar putea veni cu idei. Personalitățile vieții noastre culturale ar trebui să poată face sugestii.

● Emisiunea domnului Tatulici reprezintă un abuz

Competențele acestui Consiliu par să fie destul de vagi. Totuși, în ce măsură are el posibilitatea desigur, nu să cenzureze, dar măcar să-și exprime un punct de vedere față de unele emisiuni ale televiziunii? Mă gîndesc la faimoasa emisiune a lui Tatulici, cu Adrian Păunescu. Consiliul Audio-vizualului poate să-și spună un punct de vedere, măcar privitor la felul cum a fost făcută această emisiune?

Mă bucur că mă întrebi, pentru că am ocazia să fac o precizare legată de un reportaj foarte succint apărut chiar astăzi în **Tinerama** și care, fiind foarte scurt, nu a permis o lămurire a punctului meu de vedere. Consider că autoritatea Consiliului Audio-vizualului trebuie să se oprească la o reglementare-cadru, la niște sugestii privind programele. Și în sensul ăsta, lui Tatulici i se poate reproșa faptul că emisiunea a fost foarte lungă, mult mai lungă decît e normal să fie o asemenea emisiune.

Iarăși-mă, spui „i se poate reproșa", i se va și reproșa?

Aș dori ca într-un timp cît mai scurt să putem formula anumite reguli de deontologie. Avem modele foarte bune. Avem, în primă instanță, „biblia" BBC-ului, care conține indicații pînă la emănunt în legătură cu felul în care se face un reportaj, la felul în care se face o știre. Și iată că din nou ne confruntăm cu un subiect foarte sală: știrile politice. Ele sînt necesare și în campania electorală, dar problema este cum se dau aceste știri, care este durata lor și dacă, odată cu știrea propriu-zisă, nu se face și o propagandă electorală. Și din acest punct de vedere, responsabilitatea editorului de știri, mai ales în campania electorală, este extrem de mare. În sensul acesta, noi putem formula indicații. Sigur că nu e vorba de o cenzură. În raport cu stațiile care vor primi licențe, noi nu dorim să facem o cenzură, dorim doar să urmărim dacă ele își îndeplinesc propriul lor angajament, iar controlul nostru să nu fie decît controlul exercițiului acestui angajament în termenii formulați de petiționar. Ca atare, vom alege pe cel care se angajează la servicii mai multe, mai complexe, mai adecvate comunității. Îi vom concesiona deci un bun public și vom urmări buna îndeplinire a unui contract pe care, de fapt, acea stație îl face cu comunitatea respectivă prin intermediul nostru.

Din acest punct de vedere am putea spune că emisiunea d-lui Tatulici reprezintă un abuz asupra bunului public, numit canalul național de televiziune?

Hotărît, da. Este în același timp adevărat că, într-o altă perioadă de timp, nu cea direct premergătoare alegerilor, ea ar fi putut să fie făcută emisiuni cu personalități controversate, abordînd însă unghiuri diferite. Reporterul nu trebuie să facă o demonstrație, un monolog și mai ales pe o durată atît de mare.

Sînteți un organism în plină formare. Spune-mi cîte ceva, dacă poți, despre personalul pe care trebuie să-l angajați și despre problemele pe care le aveți în această privință.

Planul, în momentul acesta, este să angajăm un aparat format din circa 50—60 de oameni. La prima vedere, pentru cei care nu estimează amploarea volumului de muncă și își imaginează Consiliul ca o simplă autoritate care dă licențe, pare prea mult. Din acest punct de vedere, m-aș bucura ca oamenii care doresc să intre în acest domeniu foarte nou și, după părerea mea, foarte important pentru felul cum va arăta viața noastră în România, să vină spre noi, pentru că am dori sau, cel puțin cînd spun „am dori", am în vedere pe cîțiva dintre membrii Consiliului, cu care m-am sfătuit, să fim cu media de vîrstă nu prea mult peste 40 de ani. În mod cert nu a existat nici o presiune pînă acum în ceea ce privește angajările, dar e adevărat că sîntem abia la început. Avem nevoie de experți, în primul rînd în domeniul juridic. Dar și experți în ceea ce privește programele de radio și televiziune, în ceea ce privește tehnica — atît de studio, cît și de comunicații. Vom avea nevoie și de experți în domeniul financiar. Anunțul pentru aceste concursuri va fi publicat imediat ce vom avea un buget aprobat. Aștept cu mare bucurie cît mai mulți tineri.

● Consiliul trebuie să fie nonpartizan

Aș reveni în final la problemele campaniei electorale. Și mă gîndesc dacă nu cumva există aici o concurență între Consiliul Audio-vizualului și comisia parlamentară. Cum colaborați cu ea și în ce măsură credeți că această colaborare este cu putință, sau este, dimpotrivă, conflictuală?

Pînă la data acestui interviu (marți, 21 iulie) am avut o singură ședință comună care s-a desfășurat, după părerea mea, foarte bine. Ea a constat în aceea că noi le-am prezentat posibilitățile tehnice existente pentru acoperirea campaniei electorale, prezentînd atît mijloacele pe care statia publică împreună cu stațiile locale, publice ori private, le pot pune la dispoziția campaniei electorale. Noi le oferim deci formula în care se va face acoperirea campaniei electorale și dînșii vor decide după criteriile lor politice — pe care dumneavoastră, ca jurnaliști, le puteți critica, dezbate — felul în care acești timpi sînt utilizați. Deci, nu văd de ce ar exista un conflict.

Pe termen mai lung nu înseamnă aceasta o reducere a rolului Consiliului la cel al unui for de decizie tehnică subordonat, în ultimă instanță, unei comisii parlamentare — fie că ea este a acestui parlament sau a viitorului parlament? Cu alte cuvinte, parlamentul decide strategia, iar Consiliul prezintă variantele și găsește soluția.

Nu. Înțeleg întrebarea și sînt de acord că există o problemă aici. Dar cred următorul lucru: noi dorim un Consiliu Audio-vizual apolitic. El trebuie să se limiteze la deontologie...

Apolitic sau nepartizan?

Exact, un Consiliu Audio-vizual nepartizan politic. Deci, el trebuie să se îngrijească de cadrul, de maniera în care se desfășoară o acoperire de campanie electorală, dar în ceea ce privește detaliile de repartizare a timpilor în interior, acestea sînt decizii în mod clar implicînd o putere politică și, oricum am caracteriza parlamentul nostru, el este, de drept, singurul în măsură să ia atare decizii.

Interviu realizat de ANDREI CORNEA

CECILIA TOHĂNEANU

METAFIZICA POLITICULUI

(Urmare din numărul trecut)

ESTETISMUL ŞI UTOPIA STATULUI PERFECT

Arta politică veritabilă este, în viziunea lui Platon, arta guvernării prin care înțelege conducerea și dominarea masei de ignoranți de către elita „înțeleaptă".

Estetizarea politicului devine un motiv central al ideologiei naziste, programul național-socialismului. Goebbels spunea că politica este o artă și că aceia care dau formă politicii germane moderne se simt ca și artiștii cărora le-a fost încredințată „responsabilitatea" creării „imaginii solide și depline a poporului".

„Modelarea" individului are un scop precis : subordonarea lui totală în raport cu „interesul național" : acela de a face din Germania o „operă de artă" și un „model". Invocînd așa-zisul „interes general", nazismul anihilează în realitate libertatea individuală și refuză, conform exigenței oricărui extremism, cele mai mici concesii.

Eticul, esteticul și politicul sînt legate inextricabil. Asistăm nu doar la o estetizare a politicului, ci și la o politizare a moralei. Supunerea cetățeanului față de stat devine criteriul de apreciere a moralității lui. În loc ca politica să devină mai morală, morala însăși este politizată. Împreună, politicul și eticul sînt subordonate esteticului : echilibrul și armonia sistemului (în care fiecare își are un loc bine determinat) sînt opera de artă a politicului care, utilizînd argumentul „interesului național", face din morală un un mijloc de realizare a „idealului" (de stat și de societate). Participarea individului la înfăptuirea acestui ideal este, în fapt, o non-participare, o simplă subordonare.

Proiectul creării unei societăți desăvîrșite este nu numai utopic, dar și irațional, deoarece este de neconceput o societate care să funcționeze, la toate nivelele ei, într-o manieră absolut conventională. „Opera de artă" a politicului nu poate fi niciodată perfectă. De aceea, în loc să visăm la „cetatea ideală", este mai înțelept să ne propunem înlăturarea relelor și a nedreptății cotidiene, a încălcării drepturilor fiecărui om și să trăim viața așa cum o înțelege el în măsura în care nu dăunează celorlalți. Politicul nu trebuie să fie călăuzit de idealul perfecțiunii. Popper numește „boala artiștilor" găsirea altor modalități de exprimare.

Și, dacă eticului totuși că politica este „arta de a conduce", nu trebuie să-i asociem acestuia sensul estetizant. „Artă" semnifică aici acea guvernare care, propunîndu-și perfectibilitatea și nu perfecțiunea sistemului, se preocupă **în mod efectiv** de îmbunătățirea lui.

Din această perspectivă trebuie să evaluăm însăși democrația. Ea reprezintă, fără îndoială, singura realitate politică viabilă. Există însă democrații mai bune și altele mai puțin bune, în funcție de disponibilitatea fiecăreia de a „reacționa" la critica rațională a propriilor limite și deficiențe (inerente oricărei societăți). Instituirea democrației (occidentale) într-un „model" nu este ea însăși o altă formă de estetizare a politicului, o formă prin care ficțiunea intră în politică ?

Răspunsul nu poate fi decît afirmativ. Dacă, dimpotrivă, încetăm să considerăm democrația „ultimul cuvînt", o asemenea atitudine va fi infinit mai eficientă, deoarece va conduce la optimizarea permanentă a mecanismelor ei. Este, prin urmare, neîntemeiat și neprofitabil să renunțăm la punerea în discuție a democrației „sub pretext că noi n-avem (prea multi) politiști în urma noastră sau că munca noastră nu este (prea mult) exploatată".

„ANGAJAMENTUL" NAZIST HEIDEGGERIAN : EROARE SAU VINĂ ?

„Cazul" Heidegger a fost și mai este încă prilejul unor dezbateri în care se confruntă puncte de vedere nu numai diferite, dar chiar opuse — de la absolvirea de orice vină și pînă la culpabilizarea pătimașă (totală).

Heidegger este un „caz" din două motive. El reprezintă una din personalitățile remarcabile ale filosofiei contemporane și nu un gînditor oarecare. În al doilea rînd, „angajamentul" său din '33 este cu o mișcare politică fără echivalent în istorie : nazismul simbolizează însuși Apocalipsul. De aceea, „acuzarea" sau „anularea" lui Heidegger trebuie făcută în lipsa oricăror partizanate și prejudecăți etnice, politice sau de altă natură. Sarcina de a stabili existența sau inexistența unei vinovății nu trebuie să constituie, cred, un scop în sine. „Judecata" noastră va fi autorizată moral dacă, în loc de sentințe, se încheie cu un plus de cunoaștere și, de ce nu, de înțelepciune.

Și, în cazul lui Heidegger ea trebuie întemeiată pe argumente reale și nu „construite". Din acest punct de vedere, analiza lui Labarthe — punînd în evidență un accentuat simț al detaliilor — deși convingătoare, nu este lipsită de „fisuri".

Culpabilizarea lui Heidegger — pretinde autorul — se sprijină pe argumentul că metafizica heideggeriană **„garantează și justifică"** nazismul. Prin urmare, la el, filosofia și politica se sprijină reciproc. Atitudinea politică ar fi rezultatul unei convingeri filosofice, ceea ce înseamnă că este vorba de o **vină** și nu de eroare.

Conform acestei interpretări, mișcarea național-socialistă apare ca „punere în operă" sau materializare a ideilor heideggeriene, sau, invers, aceste idei ca (drept) program al „mișcării". Afirmația lui Labarthe că „Angajamentul" lui Heidegger este de o absolută coerență cu gîndirea sa întărește această concluzie.

Mă întreb însă dacă această metaforă nu poate fi văzută și drept un argument pentru susținerea nevinovăției lui. Punînd această întrebare, îmi vin în minte cuvintele lui Dostoievski, puse în seama unuia din personajele sale (apărătorul lui Dimitri Karamazov), care demonstrează, în și prin pledoaria sa, că aceleași fapte, interpretate diferit, pot justifica atît vinovăția cît și nevinovăția unei persoane.

Posibilitatea formulării celor două ipoteze, în cazul lui Heidegger, ne pune, deci, în dificultate. Ea justifică însă convingerea mea că adevărul este „la mijloc".

Voi discuta mai întîi prima ipoteză (presupoziție), aceea avansată de Labarthe. Pentru a trage o linie directă între gîndirea lui Heidegger și mișcarea naționalist-socialistă, ar trebui să putem demonstra că metafizica sa este **„în toate componentele ei fascistă"** (așa cum a calificat-o, de pildă, Adorno). În acest caz, substratul metafizic al politicii hitleriste ar trebui regăsit în întregime în cadrul filosofiei heideggeriene. Or, se știe că Heidegger a susținut doar socialul și naționalul „mișcării", nu însă naționalismul și nici fundamentele intelectuale și metafizice pe care se întemeia biologismul doctrinei naziste. El a afirmat în mod explicit că respinge ideologia rasistă, ceea ce înseamnă că nu a văzut naționalul și socialul legate **în mod esențial** de această ideologie.

Lucrurile se complică totuși în momentul în care ne întrebăm : Ce a reprezentat rasismul în raport cu „mișcarea" ? Cărei logici s-a datorat Exterminarea ? Trebuie să fim aici de acord cu Labarthe că rasismul (antisemitismul) nu reprezenta „un lăstar ideologic al mișcării", ci însăși esența, **principiul** ei, iar Heidegger **știa** acest lucru și, deși a respins „inacceptabilul" (antisemitismul), aceasta nu a împiedicat compromisul. Rasismul nu putea fi detașat de „mișcare", așa încît să poți fi de acord sau nu cu el, ceea ce înseamnă că, aderînd la nazism, filosoful aderă prin aceasta la un rasism.

Exterminarea nu aparține deci unei logici politice sau economice, sociale sau militare, ci uneia pur metafizice, care constituie principiul însuși al doctrinei național-socialiste. Acest principiu formează conținutul unei tradiții filosofice care-și are originea în concepția lui Platon despre statul ideal fundamentat pe baza păstrării purității de sînge a clasei conducătoare.

Metafizica heideggeriană nu justifică și nu autorizează Exterminarea. Ceea ce ea autorizează este revoluția națională de care este legat idealul (re)fundării Germaniei. Culpabilă este atitudinea politică și nu gîndirea filosofului. Compromisul cu nazismul nu poate fi trecut cu vederea cu atît mai mult cu cît el a fost făcut de una dintre personalitățile remarcabile ale secolului nostru.

Judecata necruțătoare a lui Labarthe este, din acest punct de vedere, absolut justificată. Faptul că după război pune pe același plan — ca dovadă a dezastrului adus de tehnică omenirii — Exterminarea și fabricarea bombelor cu hidrogen este, și în opinia mea, insuficient. Pentru că el omite să arate **esențialul** : 1) spre deosebire de utilizarea armamentului nuclear, Exterminarea i-a vizat pe evrei ; 2) toate celelalte forme de exterminare pe care le-a cunoscut istoria (Inchiziția, Contra-Reforma etc.) au fost generate de mobiluri economice, politice sau militare : nici una dintre aceste rațiuni nu există în cazul Auschwitz-ului ; 3) dacă, de pildă, ereticii constituiau o amenințare pentru creștinism sau protestanții pentru statul de drept divin, „amenințarea iudaică aparține proiecției" ; 4) spre deosebire de mijloacele clasice sau moderne de exterminare, militare sau polițienești, la Auschwitz au fost utilizate „mijloacele industriale". Acolo „evreii erau tratați așa cum se tratează deșeurile industriale sau proliferarea paraziților". Epoca nihilismului și-a găsit desăvîrșirea la Auschwitz, căci acolo „Dumnezeu a murit în mod efectiv" (Labarthe).

Despre toate acestea, Heidegger n-a spus nimic după război. Să-și fi iertat oare gestul politic invocînd măreția idealului care l-a împins spre el ? Raymond Aron nu s-ar fi mulțumit, probabil, cu această justificare morală deoarece culpabilitatea actelor nu este nici suprimată, nici diminuată prin contradicția sau puritatea motivelor.

Să presupunem acum, în cadrul celei de-a doua ipoteze, că metafizica heideggeriană nu are **nimic** comun cu fundamentele filosofice ale național-socialismului. În acest caz, „angajamentul" din '33 apare ca fiind un simplu accident sau eroare. Cu alte cuvinte, gîndirea lui Heidegger n-ar fi putut antrena, în nici un fel, acceptarea compromisului politic.

Argumentele lui Labarthe răstoarnă însă presupoziția și ne conving că aderarea lui Heidegger la „mișcare" nu este cu totul neașteptată sau absolut surprinzătoare. Într-adevăr, trebuie să recunoaștem că multe din enunțurile metafizicii sale sînt reperabile ca atare în interiorul acelei tradiții filosofice care vede esența politicului ca modalitate de înfăptuire a unei „posibilități" istorice, sau ca acțiune de fundare sau re-fundare. În cursul de **Introducere la Metafizică**, Heidegger vorbește de „adevărul etern" și „măreția" unei astfel de acțiuni (sau mișcări). Forma generală a discursului filosofic, referirile pozitive la Nietzsche demonstrează că problema destinului spiritual al Occidentului era gîndită înainte de '33. „Discursul de rectorat", scrie Labarthe, este „spaima în fața epuizării proiectului modern", a existenței „catastrofice" a acestui proiect. Heidegger cere Germaniei să (re)înceapă cu începutul grec, iar filosofiei să-l sustragă pe om din starea de contemplație în fața neantului pentru a-l arunca în „duritatea destinului său".

Ideea unei revoluții naționale nu va fi părăsită niciodată : „ființa abandonată" („l'être abandonné") trebuia regăsită. În **Scrisoare despre umanism**, Heidegger leagă participarea germanilor la Istoria lumii de „întoarcerea în patrie". Întrucît esența omului constă în aceea de a fi „mai mult decît simplu om... adică mai **originar...**" Nu întîmplătoare este admirația față de Hölderlin, care înțelege regăsirea esenței germanilor plecînd de la apartenența lor la destinul Occidentului. Iar acesta, la rîndul său, este gîndit „din punctul de vedere al Istoriei lumii", pornind de la „apropierea de origine". „Naționalul" reprezintă un „motiv" central al metaforii heideggeriene ; omul trebuie să înțeleagă Istoria în termenii destinului național. În virtutea acestei convingeri, gîndirea lui Hölderlin îi apare lui Heidegger „mai originară", ceea ce îl determină să afirme că ea „aparține mai mult viitorului decît simplul cosmopolitism al lui Goethe."

Avem, deci, suficiente temeiuri să afirmăm că nazismul **putea** găsi în filosofia heideggeriană unul din elementele sale de sprijin. Heidegger însuși vedea în „mișcare" posibilitatea istorică a renașterii Germaniei. În împrejurările efectiv revoluționare din '33, „angajamentul" său a avut mai mult decît semnificația unei autorizări a nazismului : el a însemnat o susținere efectivă. Filosoful a ieșit el însuși din starea de „contemplație" și s-a aruncat — așa cum le cerea și contemporanilor săi — în „duritatea destinului". Ruptura cu mișcarea reprezintă, cred, momentul în care el conștientizează că a căzut victimă propriei sale construcții (metafizice).

Cazul Heidegger nu este singurul. Europa anilor '30 cunoaște numeroase exemple. Se naște în mod firesc întrebarea : **cum au acceptat acești intelectuali „Inacceptabilul" ?** Se va răspunde, poate că ei nu au dorit ceea ce s-a întîmplat, sau, că ceea ce a avut loc reprezintă o deturnare a idealului lor. Faptul că „n-au ucis" și „n-au denunțat" (H. Arendt) nu este, cred, suficient. Nu era în fond de datoria lor să-și asume sarcina înfruntării Apocalipsului, și de a ieși, **în acest mod**, din starea de pesimism în fața neantului ? Ei au refuzat să admită acest lucru. Și, ceea ce este poate mai grav, scrie Labarthe este că acești intelectuali „n-au spus nimic după război. În mod public, și conform propriei lor responsabilități, care este responsabilitatea gîndirii".

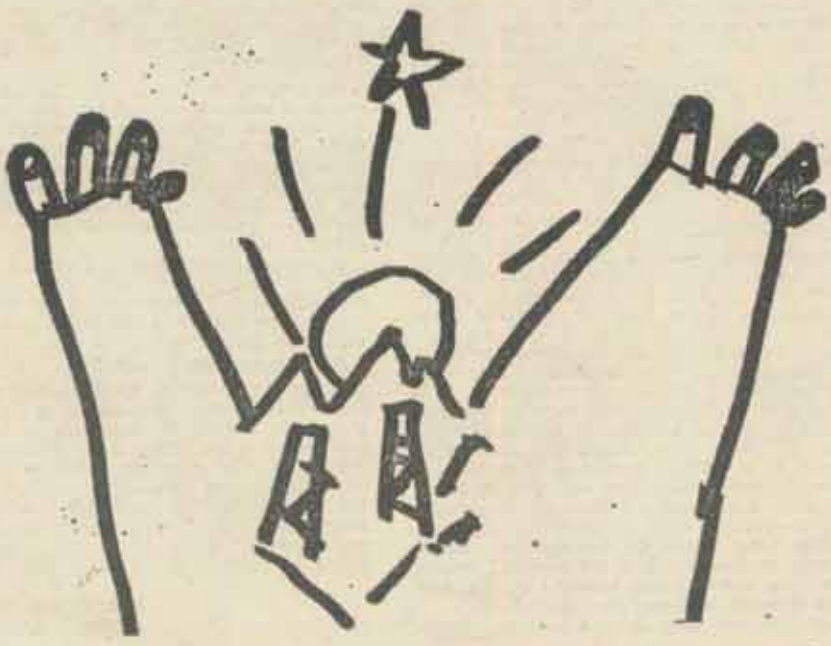

ECONOMIE

EVOLUȚIA UNORA DIN PRINCIPALII INDICATORI AI ECONOMIEI ROMÂNIEI DUPĂ 1989 (%)

Precizare : Anul de referință, 1989, este un an de criză a economiei, primul an din întreaga perioadă postbelică când a avut loc o scădere și a producției industriale.

Producția industrială		Productivitatea muncii
1989	100	100
1990	76,5	75,1
1991	59,6	63,6
1992 ianuarie-mai față de ianuarie-mai 1991	−17,6%	−18%

Exportul		Importul
1989	100	100
1990	58,3	114,4
1991	55,1	76,6
1992 ianuarie-mai, față de ianuarie-mai 1991	+13,3%	− 0,7%

Remarcă : În ultimii 6 ani de pînă în 1989, balanța comerțului exterior a cunoscut un permanent excedent, care a variat între aproximativ 2 și 3 miliarde de dolari. După 1989, puternica scădere a exporturilor a determinat mari deficite – 3 miliarde dolari în 1990 și 1991 la care se adaugă încă 800 milioane dolari în primele 5 luni ale lui 1992.

Rezultatul : în 1989 – datorie externă zero plus o rezervă valutară de aproape 2 miliarde dolari, plus creanțe externe de peste 3 miliarde dolari.

În 1992 – datorie externă de 3,7 miliarde dolari

DINAMICA PREȚURI – SALARII (%)

Indicele salariului net (mediu)	Indicele prețurilor	
	Total bunuri consum	Bunuri consum alimentar
Octombrie 1990 = 100	100	100
Mai 1992 = 518	771,3	803

(Octombrie 1990 este momentul de început al liberalizării prețurilor.)

Raportul dintre dinamica salariului mediu și cea a prețurilor bunurilor de consum indică o reducere de cca. 33% a puterii de cumpărare a salariilor populației, fapt reflectat și în dinamica vînzărilor cu amănuntul :

VÎNZĂRILE TOTALE DE MĂRFURI CU AMĂNUNTUL (%)

(stat, cooperație, privat)

1989	100
1991	63,6

1992 : în primele 5 luni au scăzut cu 10,3% față de perioada corespunzătoare a anului anterior. În cazul mărfurilor alimentare scăderea a fost de 30,2%.

Șomajul : la 11 mai 1992 – 616.601 persoane.

Stocul de produse finite : la sfîrșitul lunii mai 1992 a fost de 435,2 miliarde lei – cu 6,5% mai mare decît la sfîrșitul lui aprilie '92 –, cifră ce depășește cu 44% întregul export din primele 5 luni ale lui '92, care s-a ridicat la 303,3 miliarde lei.

VASILE PILAT

CONVORBIRI LIBERE DESPRE TRANZIȚIE (I)

Acesta să fie într-adevăr costul tranziției?

Datele alăturate privind evoluția unora dintre indicatorii importanți ai economiei noastre naționale în ultimii doi ani și jumătate sînt, cred, total dezarmante. Mulți încearcă să ne convingă că acesta este „costul tranziției la economia de piață" și în celelalte țări ex-socialiste. Care este opinia dvs ?

Unul dintre marii economiști ai lumii, Alfred Marshall, spunea că în economie orice răspuns scurt induce în eroare. Tema tranziției de la „economia de comandă" la o „economie de piață" este nu numai de o mare complexitate în plan științific, dar și de o imensă importanță pentru viața a milioane și milioane de indivizi. Răspunsul trebuie să-și integreze explicitarea noțiunilor de bază prin care ne formulăm problema.

Să începem atunci cu începutul : ce înseamnă actuala tranziție în economie ?

Tranziția fiind o componentă cotidiană a existenței noastre, utilizăm atît de frecvent această noțiune, încît continutul ei ni se pare că este de la sine înțeles. Or, practic, deocamdată, nu numai în presă, ci și în literatura economică, ea a rămas o noțiune mult prea generală, prea vagă, nestructurată, incluzînd fie mai nimic, fie orice. Pentru a-i conferi o valoare cognitivă și implicit operațională reală, este necesar să fie descifrat însuși obiectul reflectării: **tranziția.** Aceasta presupune : **determinarea clară a stărilor (și structurii lor) de la care și spre care are loc tranziția** (spre exemplu, pentru precizarea conținutului tranziției, simpla sintagmă „economie de piață" nu are o valoare operațională nici în plan teoretic, nici în planul practicii de politică economică, întrucît există o mare varietate de „modele" ale economiei de piață) : **identificarea și structurarea proceselor pe care tranziția le implică, și a naturii lor : identificarea factorilor interni și de mediu** restrictivi și favorizanți — vechi, inerțiali, și noi — ai desfășurării fiecăruia dintre aceste procese : **identificarea legăturilor și intensității legăturilor de determinare și intercondiționare** dintre ele. Iar definirea conținutului — precondiție a identificării instrumentarului adecvat și modului (inclusiv „strategiei") de desfășurare a acestela.

O asemenea conceptualizare a tranziției actuale abia începe a se realiza — fragmentar, dispersat, contradictoriu, sub presiunea unor fenomene structurale sau conjuncturale. Și cred că tocmai lipsa unei viziuni, cît de cît elaborate, asupra conținutului tranziției explică faptul că majoritatea economiștilor (de politicieni ce să mai vorbim !) au privit acest proces (și mulți încă îl mai privesc) simplist, ca fiind realizabil relativ ușor. Și într-un termen relativ scurt, de cîțiva ani...

A fost nu numai ideea noastră, ci și a occidentalilor...

Aș spune chiar că în primul rînd a fost ideea lor. O serie de economiști din țările foste socialiste, cunoscînd „din interior" sistemul ce se cerea a fi transformat, au putut înțelege mai bine, sau măcar intui, complexitatea tranziției, multidimensionalitatea proceselor ce o definesc. Ca astfel să poată exprima opinii mai realiste. Caracteristica definitorie a pozițiilor organismelor economice occidentale și a economiștilor occidentali care s-au implicat în chiar elaborarea de strategii ale tranziției, a fost — și într-o importantă măsură mai este — **simplismul.** Un simplism de factură economicist-mecanicistă, care, prin însăși natura lui, reprezintă o modalitate deformată și deformantă de cunoaștere a procesualității în economie. Și toate „programele de reformă" din Estul Europei, elaborate cu participarea directă sau indirectă a unor mari mentori occidentali (instituții sau persoane fizice) au fost „construite" pe această matrice de gîndire economicist-mecanicistă, care inevitabil este restrictivă. Și totuși, în lumea liberă, dintre științele sociale, știința economică este cea mai elaborată teoretic și dispune de cel mai bine pus la punct instrumentar de investigare. Numai că două aspecte se impun a fi menționate. Primul : relevanța științei economice pentru obiectivul particular al cunoașterii (și nu coerența sub aspect logic-formal a eșafodajului teoretic) ; al doilea : viziunea asupra a ceea ce azi numim știință economică. Obiectivele cunoașterii sînt fie naturale, date — precum, să spunem **piața concurențială, piața monopolistă sau oligopolistă, mecanismul formării prețurilor pe aceste piețe etc.** —, fie obiecte-proiect, sau obiecte în curs de formare, cum este și tranziția în economie. Obiectul cunoașterii se cere conceput, elaborat teoretic. Nu există o teorie economică a tranziției, pentru că însuși fenomenul tranziției de la o „economie de comandă" la o „economie de piață" nu a existat. De aceea, știința economică poate ajuta la găsirea soluțiilor, dar nu are soluții.

Vorbeați și de un al doilea aspect care explică paradoxalul simplism ce a caracterizat viziunea asupra procesului tranziției.

Acest al doilea aspect (dacă și mai important) ține de viziunea asupra științei economice. Ca orice altă știință, știința economică poate fi definită ca un sistem coerent, non-contradictoriu de afirmații despre fiziologia economiei, capabil să-și integreze și explice toate fenomenele și procesele particulare din economie, împreună cu instrumentarul utilizat în descifrarea acesteia. În știința economică au existat (și există) mai multe curente (sisteme) de idei, fiecare în continuă evoluție, dar și luptă pentru „consacrare". Iar această „consacrare" este determinată, în ultimă instanță, de cerințe și condiții specifice ale diferitelor etape din dinamica organismelor economice ale țărilor în care se „elaborează" știința economică ce se va „impune" la scară internațională. Dacă ne-am referi numai la perioada postbelică : primele decenii au fost dominate de gîndirea economică keynesiană — care afirmă ideea caracterului limitat al capacității pieței de a asigura dezvoltarea echilibrată a economiei, și, respectiv, a **necesității intervenției statului** ca factor reglator al proceselor economice. Politicile economice au fost concepute în cele mai multe din țările dezvoltate sub egida acestei orientări. De la sfîrșitul anilor '70 și începutul anilor '80 a devenit dominantă orientarea neoneoliberală, avînd ca filon monetarismul de sorginte friedmaniană. Ideea ei centrală : forțele pieței sînt singurele capabile să asigure echilibrul dinamic al sistemului economic, intervenționismul statal reprezentînd un factor distorsionant al proceselor economice și, prin aceasta, dezechilibrant al sistemului. Dacă problematica țărilor în curs de dezvoltare nu a reușit să afecteze consacrarea ei ca expresie a „științei economice", **tranziția** la economia de piață în foștele țări „socialiste" se constituie, cred, în cea mai mare „provocare" care i-a fost adresată, și care, sper cel puțin, va impune regîndirea **fundamentelor** acestei științe. **Căci în forma ei actuală ea este nerelevantă și neoperațională pentru înțelegerea și proiectarea desfășurării cu costuri minime a procesului de tranziție.** Modul în care au evoluat (și evoluează) în general economiile est-europene, care au apelat și apelează la politici construite pe postulatele neoliberalismului monetarist actual, este cred, semnificativ din acest punct de vedere.

Pornisem de la o întrebare foarte simplă : „dacă această cădere dramatică a economiei reprezintă sau nu un cost inerent al tranziției la economia de piață" și am ajuns să vorbim despre „fundamentele" și „paradigmele" științei economice...

...iar dvs. vi se pare că ne abatem de la subiect. Or, eu tocmai asta fac : vreau să intrăm în **fondul** problemei. Dacă vom gîndi fenomenul tranziției la economia de piață prin prisma postulatelor asupra funcționării economiei promovate de orientarea consacrată în prezent, ca reprezentînd știința economică, atunci nu poate fi respinsă ideea pe care mulți încearcă să ne-o inoculeze și anume că starea în care am ajuns și ne zbatem reprezintă „costul tranziției". O analiză mai aprofundată, pe baza unei viziuni noi asupra funcționării economicului, face posibilă identificarea ex-ante a unei structuri și a unei dimensiuni a procesului de tranziție în economie, esențial diferite. În lumina acestui nou „model teoretic" al procesului tranziției, răspunsul la întrebarea pusă va fi : nu, evoluția dezastruoasă a economiei noastre, ca și a celorlalte economii est-europene, nu este inerent implicată în natura însăși a tranziției, ci este expresia modului în care a fost înțeleasă, „proiectată" și desfășurată această tranziție. „Modelul" de tranziție promovat și practicat în țările est-europene (cu, poate, o parțială rezervă în cazul Ungariei) este, în opinia mea, esențialmente incongruent cu natura proceselor economice și, mai ales, cu natura unui asemenea extrem de complex și multidimensional proces cum este procesul de transformare a fiziologiei unui organism viu, precum economia.

(Va urma)

Interviu realizat de GABRIELA ADAMEȘTEANU

UN NOU PREȘEDINTE AL TVR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI

(Urmare din pag. 16)

galitatea lor genetică, calea prin care au devenit partide parlamentare. O simplă privire asupra acestei diversități genetice scoate la iveală o diferențiere oarecum discretă a actualului Parlament. Această veritabilă tipologie cuprinde următoarele patru clase de partide :

1. devenite parlamentare prin alegeri — reprezentanții lor au fost aleși pe listele prezentate de ele la competiția electorală din 20 mai 1990 ;

2. devenite parlamentare prin aciziune, adică prin desprinderea unor deputați și senatori din partidele pe listele cărora fuseseră aleși — de ex. PL-AT, FDSN, FSN-20 mai ;

3. devenite parlamentare prin absorbție — partide care la alegerile din '90 nu au reușit să-și propulseze în Parlament candidații, dar care au reușit ulterior să-i atragă de partea lor pe unii reprezentanți ai altor partide — de ex. PSM ;

4. devenite parlamentare prin retroacțiune — partide care nu puteau să-și promoveze proprii lor candidați în mai 1990, pentru că încă nu se înființaseră, dar care, folosind diverse mijloace, au racolat după aceea parlamentari care reprezentaseră inițial alte partide — de ex. PSDT, Partidul România Mare.

Există astfel partide care sînt parlamentare pentru că reprezentanții lor au fost aleși de electorat (cele de la pct. 1) și partide care sînt parlamenare fiind ele însele alese de reprezentanții lor (cele de la punctele 2, 3 și 4). Factorul care lipsește în consacrarea parlamentară a acestora din urmă nu este decît electoratul. Cuprinzînd o serie de formațiuni care nu au fost trimise acolo de alegători, acest Parlament nu are cum să exprime raportul de forță electorală dintre partidele existente. Prinderea unor partide parlamentare fără voturi și fără potențial electoral a fost reliefată de alegerile din februarie c.c., cînd (de ex.) PSDT a obținut pe țară 0,3% din voturile exprimate. Asemenea situații risipesc orice iluzii despre preferința comisiei de a înlocui numărul votanților prin numărul reprezentanților.

Crezînd concomitent și comisia parlamenară și Consiliul Național al Audio-Vizualului, puterea și-a dat în vileag neîncrederea în amîndouă. Asupra acestui punct, nu'orea și opinia publică par să se afle în convergență. Iată un motiv suficient pentru a dizolva comisia și a trece controlul acțiunii electorale a TVR în competența observatorilor naționali.

STRATEGII DE PRIVATIZARE ÎN EUROPA DE EST

PRIVATIZAREA: speranţe şi realitate

La Bălványos, jud. Covasna, s-a creat o tabără de vară, loc de intîlnire între tinerii români şi maghiari. Mai puţin tinerii lor colegi au dezbătut aici, între 19—26 iulie, chestiuni ce privesc întreaga zonă central şi sud-est europeană : strategii de privatizare, statul de drept, relaţia stat-biserică, rolul mass-mediei în perioada de tranziţie, organizaţii internaţionale şi apărarea drepturilor minorităţilor, educaţia ca strategie. Printre organizatori : FIDESZ, Liga Pro-Europa, Fundaţia Nauman. Expozeurile românilor, maghiarilor, dar şi invitaţilor din Bulgaria, Federaţia Cehă şi Slovacă, Polonia, Germania, Rusia, şi Statele Unite — aş vrea să remarc prezenţa „plurinaţională" a lui Dorin Tudoran şi William Totok — au confirmat asemănarea dintre procesele în desfăşurare din fostele ţări comuniste şi o înţelegere aproape identică privind dilemele şi opţiunile tranziţiei. (G. A.)

AURELIAN CRĂIUŢU

Seminarul de la Bălványos a debutat anul acesta cu o temă prin excelenţă dificilă (atît pentru „specialişti", cît şi pentru publicul larg) : strategiile de privatizare în Europa de Est, primele concluzii. Atît referatele prezentate, cît şi discuţiile ce au avut loc au pus în evidenţă cîteva **„deosebiri"** între programele de privatizare din România şi Ungaria. Între care cea mai importantă este accentul diferit pus pe distribuirea gratuită a unei părţi din proprietatea statului. În alocuţiunea sa, Istvan Manoloky (Ungaria) a insistat asupra autoprivatizării transformării şi valorificării capitalului, metode care sînt chemate, pe fondul unei puternice infuzii de capital, să dinamizeze procesul de privatizare în Ungaria. Se acordă astfel prioritate **ritmului** privatizării care trebuie să se desfăşoare cît mai **repede** cu putinţă, în acelaşi timp cu sporirea accentului pus pe autoadministrare şi calitatea managementului microeconomic. Pentru a se evita pericolul constituirii unor noi monopoluri în urma privatizării, în Ungaria se acordă o atenţie specială creării unui minim dar eficient **cadru legislativ** care să asigure şi să păstreze o concurenţă loială între toţi agenţii economici. Au fost de asemenea adoptate legi prin care investitorii particulari vor beneficia de facilităţi mult mai mari decît în trecut, fără ca prin aceasta să se fi lezat un alt principiu de bază al privatizării, şi anume acela ca o parte tot mai mare a întreprinderilor să

ajungă prin privatizare în posesia lucrătorilor lor. Am reţinut de asemenea, preocuparea susţinută pentru schimbarea sistemului de contabilitate, o condiţie esenţială cerută de investitorii străini.

Încercînd să reliefez cîteva concluzii referitoare la stadiul actual al privatizării în România, am arătat că dincolo de aspectele pur economice, privatizarea comportă şi cîteva laturi extraeconomice la fel de importante, succesul ei depinzînd de voinţa reală de transformare în spaţiul vieţii politice dar şi a unei intime culturi economice în rîndul populaţiei, elemente care există doar parţial în România. Politicile macroeconomice încercate pînă în prezent în Estul Europei au arătat faptul că atîta timp cît nu va fi creată noua **instituţie** a proprietăţii private, rezultatul tranziţiei va fi incert iar climatul economic instabil. O primă etapă în acest lung proces trebuie să fie de acum schimbarea tipului de gestiune microeconomică, respectiv, a comportamentului economic al întreprinzătorilor la nivel microeconomic. În cei doi ani şi jumătate ai tranziţiei, la noi au fost consumate doar două etape : autonomizarea gestiunii unităţilor proprietate de stat şi începerea unei privatizări „formale", prin transformarea unor întreprinderi de stat în societăţi comerciale. Aceste două etape au însă o trăsătură comună, care explică în bună parte rezultatele modeste obţinute : e vorba de existenţa şi menţinerea unor **restricţii bugetare slabe** pentru toţi agenţii economici de stat, care au permis ca aceştia să-şi sporească veniturile sau să amîne efectuarea unor plăţi prin folosirea unor situaţii iraţionale dacă le judecăm din perspectiva unei economii normale de piaţă (acces relativ facil la credite, curs valutar subevaluat, subvenţii excesive etc.). În acest context, am subliniat importanţa şi utilitatea introducerii aşa-numitelor **contracte de management**, care ar putea reprezenta un pas către a treia etapă care este privatizarea reală, în pragul căreia ne aflăm astăzi. Numai aceasta va fi în măsură să schimbe radical comportamentul la nivel microeconomic, prin apariţia unor restricţii bugetare tari, care vor stimula întreprinzătorii să-şi aloce eficient resursele şi vor determina apariţia unor noi funcţii de utilitate (cum ar fi maximizarea profitului în condiţiile restructurării întreprinderii ce imunne un nivel **relativ plafonat** al salariilor). În sfîrşit, am subliniat faptul că la indecizia şi întîrzierea cu care s-a pornit la noi privatizarea reală se adaugă, din păcate, cadrul legislativ imperfect, care încep a nu fi respectat chiar de către ANP. În aceste condiţii, nu putem decît să ne manifestăm îngrijorarea crescîndă în privinţa eficienţei şi loialităţii agenţiilor intermediare care vor fi cele 5 Fonduri ale Proprietăţii Private şi Fondul Proprietăţii de Stat. Ele vor fi adevărate centre de **informaţii** economice, prin urmare centre de **putere** care vor putea depăşi astfel cu uşurinţă atribuţiile ce le-au fost acordate. Actuala lege a privatizării nu ne dă mari speranţe în privinţa privatizării marilor complexe industriale, fiind orientată mai ales spre mica privatizare. Acest aspect esenţial a fost reliefat şi de către József Csapó (U.D.M.R.) care a pus în plus accentul pe necesitatea reformulării cadrului legislativ, în prezent nefavorabil marii privatizări.

O concluzie a celor aproape patru ore de discuţii : privatizarea care a fi un joc ale cărui reguli le vom învăţa abia după ce ei va fi luat sfîrşit.

BALVANYOS, ÎNTRE MESE ROTUNDE ŞI SERI DE DANS

GABRIELA ADAMEŞTEANU

Aflată la a treia ediţie, tabăra de vară de la Băile Bălványos organizată de FIDESZ, MISZSZ, LIGA PRO-EUROPA, PRO DEMOCRAŢIA, PAC, FEJ (Federaţia tinerilor din Europa) şi avînd ca sponsor FUNDAŢIA FRIEDRICH NAUMANN nu s-a bucurat pînă acum în România de o mediatizare adecvată. În Ungaria presa i-a acordat o mai mare atenţie, chiar şi anul acesta, cînd se considera că prezenţa ziariştilor de la Budapesta era mai redusă. Se aflau totuşi de faţă reprezentanţii „Cutiei Negre", autori cunoscuţi de **ciné-verité**-uri şi concurenţi serioşi ai Televiziunii maghiare, bine reprezentată însă şi ca de directorul programelor politice Peter Heltai. (De la Televiziunea română, pentru cîteva zile a fost prezent Gabriel Giurgiu.) Radioul din Ungaria transmitea zilnic corespondenţe de la Bálványos inclusiv interviuri cu personalităţi româneşti invitate. Nu ştiu cît din această inegalitate de informaţie s-a datorat lipsei de interes a instituţiilor mass-mediei româneşti şi cît unei deficienţe organizatorice inerente, cu tot efortul vizibil al celor implicaţi. Iar dacă a existat o prezenţă colectivă care s-a impus invitaţilor, aceasta a fost cea a FIDESZ-ului, partid dinamic, eficient şi tînăr (încă menţine cifra de 35 de ani ca limită de vîrstă pentru membrii săi), cu şanse crescînde pe eşichierul politic maghiar.

Elitele politice trebuie să cîrpele curajul creativităţii în domeniul relaţiei dintre stat şi biserică

Dacă în discuţia organizată în jurul **Relaţiei dintre stat şi biserică** cea mai interesantă expunere a fost considerată de către public cea aparţinînd preotului Iustin Marchiş, masa rotundă despre **Organizaţiile internaţionale şi apărarea drepturilor minorităţilor** face dificilă evidenţierea unui singur vorbitor, prin calitatea intervenţiilor. Sperînd că în numerele următoare vom putea publica unele dintre aceste expozeuri, ne vom opri acum doar asupra intervenţiilor Smarandei Enache şi Liei Ciplea.

● Din păcate, elita politică românească (atît cea aparţinînd puterii, cît şi cea aparţinînd opoziţiei) nu şi-a manifestat încă o preocupare coerentă, perseverentă şi teoretică în legătură cu problema minorităţilor — a opinat Smaranda Enache. Singurul care are o referire în programul său la minorităţi este P.N.T.C.D., iar P.A.C. are un document preluat de la A.C. — **Declaraţia privind protecţia minorităţilor etnice, religioase şi lingvistice,** adoptată cu destule eforturi (de culise) la Congresul A.C. şi încă nefăcută publică în presă, (deşi, se află la nivelul standardurilor europene de la această oră). „Am avea acum nevoie să demitizăm anumite momente ale practicii în domeniul minorităţilor după 1918 (a spus în continuare **Smaranda Enache**), pentru că după Declaraţia de la Alba Iulia (1918) şi după Tratatul semnat de România în 1919 cu Puterile Aliate, ambele conţinînd garanţii ferme, deja foarte mitizata Constituţie din 1923 a însemnat un pas înapoi". Aflaţi într-o perioadă de tranziţie, noi putem să ne creăm propriul nostru model sau să ne orientăm spre unul dintre cele existente : putem lua ca model Grecia (stat naţional ortodox, deşi membru al Consiliului Europei), care nu-şi recunoaşte minorităţile. Putem alege modelul Franţei — unde de 200 de ani naţionalitatea se confundă cu cetăţenia şi care şi-a asimilat occitanii, corsicanii etc. Sau ne putem orienta spre modelul Regatului Spaniei, în care o autonomie catalană funcţionează foarte bine, şi una bască nu la fel de bine, fără însă a împleta asupra caracterului unitar al Spaniei. Sau putem alege modelul de supremă toleranţă etnică — Finlanda —, în care există bilingvism, cu doar 6% vorbitori de suedeză. Ar fi bine însă ca problema minorităţilor să fie scoasă din zona politicului (a încheiat Smaranda Enache), a emoţionalului şi diletantismului, pentru a fi creată o specializare adevărată — în universităţi, de pildă.

● „Să diferenţiem **sentimentul naţional** firesc (atribut al fiecărui popor) de **naţionalismul** devastator şi aberant — a propus **Lia Ciplea.** Momentul decembrie '89 ne-a adus **solidaritatea, dreptul de a fi diferiţi, nevoia (provenită dintr-un demers moral) de a evalua ce s-a întîmplat cu noi.** Ca rezultat al acestei evaluări avem documentele Societăţii civile **(Carta A.C., Declaraţia pentru drepturile minorităţilor),** dar şi o serie de «ipoteze» istorice diversioniste, căzute în bagajul comun, între care : 1. căutarea de vinovaţi (comunismul a fost adus de tancurile sovietice şi practicat de evrei şi unguri, deşi ar trebui să avem verticalitatea să recunoaştem că ceauşismul ultimilor 25 de ani reprezintă comunismul românesc) ; 2. recuperarea conceptelor ceauşist-naţionaliste ; 3. «ţara noastră aflată în calea tuturor răutăţilor» (sindromul Grigore Ureche), deşi istoria tuturor popoarelor prezintă destule momente tragice. Societatea românească prezintă în acest moment două tendinţe, ambele fără nuanţă (a observat în încheiere Lia Ciplea) : fie recuperarea festivistă a istoriei, fie o excesivă culpabilizare."

Generaţia baricadelor '89/'90, prinsă la mijloc între vechi şi nou

„Lipsa de spaţiu ne obligă să ne oprim doar la cel mai aplaudat expozeu al mesei rotunde de sîmbătă 25 iulie, privind **Educaţia ca strategie** — cel al prof. univ. **Lazăr Vlăsceanu,** fost prorector al Universităţii bucureştene, actualmente reprezentant U.N.E.S.C.O. —, dar care a anunţat dintru început că vorbeşte în numele său personal, nu al instituţiei unde lucrează. Învăţămîntul a fost şi rămîne un sistem cu importantă strategică (consideră d-l Lazăr Vlăsceanu), numai că învăţămîntul românesc actual nu reprezintă aplicarea unor principii clare, ci doar gestiunea unei crize. Satisfacţia cadrelor didactice este la pămînt, studenţii, după euforia din '90, sînt apatici şi neîncrezători faţă de orice instituţie — oficială ori neoficială. Aflaţi într-o permanentă cursă a reparaţiilor, criticăm mereu azi opţiunile de ieri. Şi eu (a spus d-l Vlăsceanu), în calitate de prorector, am optat şi pentru autonomia universitară. Numai că a te manifesta ca autonom înseamnă a dispune de un buget, iar cel alocat învăţămîntului este foarte mic. Există o mare disparitate între ceea ce se afirmă în **discursuri politice** (cît de importantă este dezvoltarea învăţămîntului) şi ceea ce se exprimă în termeni **financiari.** Şi cum să se facă modificări reale în structurile de învăţămînt, cînd sînt păstraţi profesorii universitari incompetenţi şi compromişi moral ? Gestionarea crizei din învăţămînt este cuplată cu criza generaţiilor, iar la mijloc se află tinerii, refuzaţi de societate. Ce poate fi mai tragic decît să descoperi la intrarea în viaţă că lumea pentru care te-ai pregătit nu există ?

Concurenţa între caiele de dans şi mesele rotunde

Concurată de tabăra de la Homorod, orientată mult mai decis doar spre un program distractiv, tabăra de la Bălványos avea şi ea seri de dans, formaţii rock, spectacole de teatru, excursii la nenumăratele puncte turistice din jur. Un aer de vacanţă domnea peste tot, în micile popasuri, restaurante, baruri sătesti unde drumeţii, familiile cu copii şi tinerii locuitori ai corturilor şi căsuţelor din tabăra studenţească intrau după cafele sau bere Alpin. Sub cortul care adăpostea **panel**-urile, auditoriul era preponderent tînăr, dar reportofoanele, aparatele de fotografiat etc. arătau că mulţi erau profesionişti la lucru. Se filmau nu doar discuţiile, ci şi vatra în care fierbeau oalele în ceaun, şi grătarul cu fripturi de 180 lei, şi dansurile tradiţionale maghiare învăţate în casele de dans cu tradiţie în zonă. Sînt lucruri de sugerat organizatorilor pentru o viitoare ediţie ? Desigur. În primul rînd o prezenţă mai masivă a studenţilor români, în minoritate şi în acest an (chiar dacă mai mulţi decît anul trecut), prezenţă ce ar putea fi asigurată în primul rînd printr-o informare mai largă şi mai din vreme făcută, apoi prin mici facilităţi (la costul călătoriei, la costul hranei etc.) ce s-ar cuveni făcute acestei categorii sociale (studenţii din România, români şi maghiari) ce sigur nu va fi la anul mai bogată decît este azi. Altminteri dialogul riscă să rămînă monologul unor specialişti care sînt oricum, mai mult sau mai puţin, de aceeaşi părere.

CINE FINANŢEAZĂ REVISTELE LITERARE?

Între Trust şi Departamentul informaţiilor

România literară a reapărut. Cititorii fideli şi-au regăsit confortul lecturii săptămînale. Dar anchetele ziarelor de mare tiraj asupra sincopei R.l. sau posibilităţilor de dispariţie a altor gazete literare dau o nouă dimensiune problemei. Alerta se generalizează. Noi, conseevenţi în neliniştea noastră, am revenit la trei din redacţiile unor publicaţii literare din Bucureşti. Şi pentru că toate lucrurile par să se împiedice de bani, ne-am interesat de acest aspect al problemei. Soluţia găsită de Viaţa românească **şi** Contrapunct **diferă de cea a** România literare. **Pendularea între subvenţia de stat şi patronat e un simptom al tranziţiei ? Sigur, modalităţile de finanţare pot coexista. Dar ce implică ele ?**

ROMÂNIA LITERARĂ, Nicolae Manolescu :

„Am încheiat cu Trustul de publicaţii „Topaz", condus de Octavian Mitu, un contract pe un an — cu posibilităţi de reînnoire. Ideea de a ne afilia unui trust de presă a fost a redacţiei. Sponsorizarea era inutilă. **Contemporanul** şi **Literatorul** nu au fonduri...

România literară neavînd personalitate juridică, negocierea a fost făcută de Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor. Uniunea Scriitorilor a rămas patronul spiritual al revistei.

În contractul încheiat cu Trustul este stipulat că profilul revistei, conţinutul, rubricile, colaboratorii, orientarea sînt decise de colegiul redacţional conform statutului Uniunii Scriitorilor. Toate problemele de editare, difuzare, salarii, preţ etc. sînt în sarcina Trustului. În caz de încălcare a clauzelor contractuale, înţelegerea poate fi anulată. Pornim cu un tiraj de 10 000 de de exemplare, şi sperăm să ajungem la mai mult. Va costa 50 de lei exemplarul".

Şi încheie domnul director al revistei : „De ce să nu mergem la patron, că la stat am tot fost".

CONTRAPUNCT, Hanibal Stănciulescu :

„Noi mai avem de primit 1 500 de dolari de la Central East European Publicity Project, din Anglia. Condiţia — păstrarea sigiei. În momentul de faţă aşteptăm în contul banilor avansaţi de guvern, de la Departamentul informaţiilor. Dar înţeleg că n-au venit încă. Cîteva numere ies pe bani împrumutaţi de la revista **Luceafărul.** Ajutor prietenesc venit la vreme, altfel intram într-o pauză ca **România literară.** Asta ne mai lipsea, după ce tirajul era pe cale de dispariţie. Uniunea Scriitorilor, în măsura în care îşi va încasa timbrul literar şi va face şi alte tranzacţii, ca închirieri de spaţii etc., ne va finanţa. Aşa a promis. Apariţia **Contrapunctului** este acum bilunară. Am făcut şi cîteva modificări de grafică, conţinut. Formula veche a **Contrapunctului** era mai nervoasă, mai vioaie, mai inteligentă decît a altor reviste literare. Dar trebuia făcută o schimbare în sensul pozitiv-comercial al expresiei. Am „desofisticat-o". E bine să ajungă în mîna cît mai multor oameni. Intrăm într-o concurenţă obiectivă. Noi luăm publicul revistei **Luceafărul,** ei pe-al nostru.

România literară, are un public peste care nu poţi să intri. E un ziar consacrat. Ca apariţie nouă **(Contrapunct** e un ziar de doi ani şi jumătate), dacă nu ai banii lui Cristoiu şi capacitatea lui de a face un cotidian să intre pe piaţă, n-ai şanse. Un trust îţi cere acoperirea a 40% din cheltuieli. O revistă care rămîne la cîteva sute de exemplare e pentru specialişti. Iar publicul tînăr, studenţii şi liceenii, cumpără **Academia Caţavencu.** Noi nu vom ajunge aşa. Ce e în mijlocul revistei nu e **Academia Caţavencu.**, Oricum, situaţia era foarte gravă, eram decis să plec. Pe urmă au spus că vin două milioane de la guvern. Ne tîrîm pînă la sfîrşitul anului, dar numai în formulă bilunară. Chiar în ideea că banii nu vin înainte de noiembrie".

VIAŢA ROMÂNEASCĂ, Cezar Baltag :

„Revista noastră face parte din patrimoniul cultural naţional. Supravieţuirea ei n-ar fi trebuit condiţionată de mişcările Uniunii Scriitorilor : scurgerea fondurilor, neacceptarea bugetării de stat, lărgirea numărului de publicaţii (de la 10 la 27). Noi ştiam că s-au făcut greşeli. De doi ani primim mesaje alarmante de la Uniunea Scriitorilor. Sponsorii nu s-au ivit. Ministerul Culturii nu ne-a ajutat. Singurul care a răspuns apelurilor noastre a fost Departamentul informaţiilor.

Uniunea Scriitorilor a încheiat un protocol cu acest departament, prin care **Viaţa românească,** ca revistă reprezentativă şi de tradiţie, va fi editată de Redacţia publicaţiilor pentru străinătate, subordonată Departamentului informaţiilor. Va avea o variantă în limba engleză. Protocolul, încheiat cu redactorii de faţă, asigură continuitatea revistei, non-ingerinţa în organizarea internă şi în conţinutul revistei. Redacţia rămîne integral, pentru că este profesionistă. Concedierile ar fi scăzut calitatea revistei. Preţul va creşte în manieră accesibilă. Din octombrie 1991, cînd s-a stopat apariţia revistei ca urmare a colapsului financiar al Uniunii Scriitorilor, numerele aşteaptă. Cheltuielile de tipar nu se puteau acoperi. Acum nu mai sîntem sub administrarea Uniunii Scriitorilor şi nu sîntem subvenţionaţi (cazul altor reviste ale U.S.), ci finanţaţi. Vor apărea pînă la sfîrşitul anului 6 numere duble, pentru a ajunge la zi. Ele sînt în diverse faze de elaborare. Revista îşi păstrează o perfectă independenţă".

Din **Viaţa Românească** a Uniunii Scriitorilor a rămas titlul. Şi imobilul.

Departamentul informaţiilor a fost organizat şi este condus de domnul Caius Dragomir. Dacă pe Octavian Mitu nu l-am căutat, ne-a interesat sursa generozităţii guvernamentale.

Caius Dragomir : „În funcţia de consilier pe probleme de cultură, implicit mass-media, pe lîngă Petre Roman, ştiind bine ce se întîmplă în domeniul culturii, am zis să lansăm o acţiune care să însemne ceva pentru început, un experiment, dacă vreţi. El ar fi trebuit extins. Nu s-a putut, din considerente de continuu provizorat şi sărăcie. Dar, cînd am propus planul, s-a întîmplat ca departamentul să se organizeze şi cu să fiu director. Nu vreau să fiu excesiv de critic, sau agresiv, cu cei care au condus şi conduc Ministerul Culturii, dar mi se pare că punctul de vedere al unei autentice politici culturale nu a fost exprimat pînă la capăt. Nu i-am văzut bătîndu-se pentru fiecare milimetru de suport financiar. Poate au administrat în mod minunat puţinătatea pe care au avut-o, poate au făcut minuni, dar aici era nevoie de ceva în plus, după părerea mea. Cultura nu e parte a politicii, e mult mai mult. E raţiunea pentru care facem politică şi, într-un fel, pentru care existăm.

Se greşeşte foarte mult prin bugetarea instituţiilor. E în totală discordanţă cu modul în care se procedează în marile ţări de cultură, chiar dacă şi acolo cultura are dificultăţile ei. Acolo se subvenţionează acţiunile. Asta a fost nota pe care am introdus-o cînd am vorbit cu Petre Roman, şi am propus un material pentru primele subvenţii. Un guvern care vrea să dea o schimbare în cultură trebuie să-i subvenţioneze activităţile, pentru că atunci se creează competiţia, emulaţia, atunci intră în joc şi alţi sponsori. Capitalul se distribuie în investiţii multiple. Eu am vrut, prin acest fond, nu să subziste ceva, ci să poată fi făcut bine ceva. Pînă la urmă a fost invers. Din ei s-a cam trăit. Deci — un eşec. Nu a strălucit o revistă, sau un festival de teatru, sau o ediţie. Eu aşa aş fi dorit atunci : să existe o subvenţie bazică peste care unele lucruri să capete o culoare deosebită.

În şedinţa de guvern de astăzi s-a pus problema utilizării fondurilor departamentului. S-a ajuns la o concluzie pozitivă : ele vor fi folosite în termenii propuşi de noi, asta însemnînd şi sprijinul unor reviste literare şi al unor acţiuni editoriale.

Obiecţii destul de mari au fost de la cîţiva miniştri liberali. Atacul venea dintr-o doctrină pur liberală, conform căreia cultura trebuie să se descurce singură. Ba chiar promotorii ideologiei liberale spun : cultura va muri. Eu nu cred. Putem intra într-o altă concepţie asupra culturii. Aici e toată chestia.

Există şi opinia că fondurile sînt prea mici. Parlamentul, prin amendamentul la Legea bugetului, oferea acestui departament un miliard şi şapte sute de mii lei. După o dezbatere cu ministrul Bugetului s-a ajuns la 307 milioane. De ce n-am reacţionat dur ? În martie, cînd se desfăşura povestea, contam pe alegeri foarte apropiate. Un nou parlament, fiind într-o discontinuitate, adoptă propria lui politică culturală. La fel şi guvernul rezultat. Punctul meu de vedere, realist şi ţinînd seama de dificultăţile guvernului, asupra politicii culturale se află în programul F.S.N.-ului. 307 milioane pentru o perioadă de tranziţie nu e foarte rău. Ce lipseşte este profesionalismul parlamentarilor. La o emisiune de televiziune am trăit o situaţie cu totul ridiculă. Vin patru parlamentari să se plîngă, fără să ştie că pot lua o coală de hîrtie pe care să scrie : Lege, art. 1. Se iau bani de la cine vreţi : C.F.R., armată, S.R.I. (nu propun asta) sau se creşte datoria publică, împozitul — să spună ce vor să facă pentru o sursă sigură de bani. Art. 2 : cui vor fi destinaţi banii ? Ministerului Culturii, de exemplu. Ca să facă ce ?! În articolul 3 vor explica scopul. Numai după ce au propus aşa ceva lui Bîrlădeanu sau Martian, după ce foaia a circulat pe la comisie, după ce a fost votată sau nu, poţi spune : ăştia sînt toţi aculturali ! Dar nu poţi să vii să spui : nu ne-a dat. Ce să vă dea ? Deci patru parlamentari nu ştiau după doi ani şi jumătate care le e statutul. Eu m-am dus la parlament şi le-am spus : Haide, odată ! Şi amendamentul l-a propus Moiş. Totuşi, sîntem la început de democraţie. Nu e clar că un lucru votat de parlament e sfînt. Cu ministrul Finanţelor am mai dus un război. Normal era ca ei să vină cu banii. Am obţinut 307 milioane. Foarte puţin, dar din ele am oferit şi revistelor literare : **Viaţa românească, Luceafărul, Steaua, Convorbiri literare, Secolul XX, Apostrof, Contrapunct** etc. **România literară** nu a apelat la noi din motive politice, bănuiesc. Criteriul alegerii a fost valoric. Aprecierile veneau de la Uniunea Scriitorilor şi de la comitetul ei director. O revistă literară e aleasă după criterii literare, nu politice. Fac orice politică vrea. La mine, oamenii vin cu un raport. Trebuie să existe o îndreptăţire foarte clară pentru sumele alocate. Eu nu am posibilitatea să-i dau peste doi ani din buzunar.

Nu urmăresc programul cultural pe care-l finanţez. M-aş transforma în cenzor. Eu cer rapoarte. Şi am luat măsuri cînd era vizată activitatea departamentului ca atare. De pildă, nu am cerut raport pentru ediţia străină a **Vieţii româneşti,** ea fiind o replică perfect tradusă a variantei româneşti.

În cazurile în care mi se va raporta că imaginea publicaţiei este incorectă, voi anunţa că socotesc subvenţia nepotrivită. Dar nu voi influenţa programul revistei. N-aş fi făcut-o nici înainte de revoluţie. Dacă administrez nişte bani publici, constat adecvarea lor şi propun altora o hotărîre. Nu am cum să neglijez că această cultură e o parte a imaginii acestei ţări.

Revistele literare nu se vor putea menţine la standardele de pînă acum. Vor trebui aduse alte idei, alte orientări, altă grafică. Vor trebui să se schimbe, să construiască o literatură şi o presă pentru deceniile care vin. Nu se poate trăi dintr-o permanentă respiraţie artificială. Subvenţiile ar trebui gîndite pentru restructurări. Cititorul X e dispus să cumpere revista la un preţ dar nu şi la altul. Dar dacă nici la preţul mic nu o cumpără, eu cui am dat banii ? Banii mei şi ai dumneavoastră".

În această manieră financiară am încheiat deocamdată investigaţiile asupra destinului revistelor literare din România.

Anchetă realizată de
MARINA MEZEI

VIAŢA POLITICĂ A ELECTORATULUI [VIII]

(Urmare din pag. 10)

Sondajul a urmărit ipoteza potrivit căreia performanta electorală variază cu ambianţa competiţională. Construind trei asemenea ambianţe, s-a ajuns la rezultatele de mai jos, toate referitoare la electoratul d-lui Iliescu :

1. fără adversari nominalizaţi	27,3%
2. cu mulţi adversari nominalizaţi — echivalentul în test pentru turul I de scrutin, performanţa optimă	38,2%
3. cu un singur adversar — echivalentul în test pentru turul II de scrutin, performanţa optimă	43,8%

Coeficientul general de elasticitate a electoratului la care poate spera candidatul FDSN este considerabil : 16,5%, adică diferenţa dintre procentajul maxim : 43,8% şi procentajul minim : 27,3%. Acesta nu este însă decît un coeficient general, şi deci teoretic. El suferă o contracţie severă, coborînd la numai 5,6%, în situaţia particulară a trecerii decisive de la turul I la turul II de scrutin.

În lumina acestor date, electoratul d-lui Iliescu pare să se diferenţieze, după criteriul fidelităţii lui, în trei straturi :

— primul — şi cel mai larg —, cuprinzînd peste un sfert din electoratul naţional, care votează cu dl. Iliescu în orice circumstanţe, indiferent de moment şi de ambianţa competiţională ;

— al doilea, incluzînd puţin peste o zecime din electoratul naţional, mai ezitant, care vine în sprijinul actualului preşedinte în primul tur de scrutin, stimulat în special de prezenţa oponenţilor săi ;

— al treilea, cel mai nesigur şi cel mai restrîns : 5,6%, dispus să-i acorde un eventual sprijin numai în al doilea tur de scrutin.

Verosimilitatea acestor date se cere încă verificată. Pentru moment ele sugerează că dl. Iliescu ar putea cîştiga primul tur de scrutin apropiindu-se de limita superioară a potenţialului său electoral, fără să obţină majoritatea. Capacitatea moderată de extensie a acestui potenţial în al doilea tur de scrutin pune sub semnul întrebării şansele sale de a obţine un al doilea mandat. Rezerva necunoscută de voturi pro-Iliescu ar putea-o constitui din nou inabilităţile principalului său adversar.

*) Ultimul număr din „22" publică scrisoarea prin care dl. Ionel Chicinaş mă demască, după rînduieli bine cunoscute, pentru „încercarea de a manipula opinia publică". Oricine înţelege că un sondaj ale cărui rezultate nu îl flatează pe dl. Raţiu nu poate urmări decît acest scop. Supărarea corespondentului pleacă de la introducerea d-lui C. Coposu pe lista prezumtivilor candidaţi la preşedinţie, folosită de sondajul cu pricina. Aş preciza că în afara intenţiei manipulatoare, această fantă evident ignobilă mai are două explicaţii : prima — lista cuprindea numele preşedinţilor tuturor partidelor parlamentare, care nici ei nu îşi anunţaseră candidatura, şi a doua — PNŢCD nu destăinuise pînă în acel moment numele candidatului pe care îl va susţine.

În rest apreciez valoarea ştiinţifică — şi politică — a unei clasificări potrivit căreia sondajele care ne convin sînt corecte, iar cele care ne incomodează sînt manipulatoare.

PAGINA ELECTORALĂ

EMIL CONSTANTINESCU
a intrat în Europa

(Conferința de presă din 27 iulie a.c.)

Duminică, 26 iulie, a luat sfîrșit vizita efectuată în Olanda, Belgia, Marea Britanie și Franța de către candidatul Convenției Democratice la președinția României, profesorul Emil Constantinescu. Profesorul Constantinescu a fost însoțit de o delegație condusă de dl. Corneliu Coposu, președintele C.D., alături de care s-au aflat domnii Ilie Păunescu (șeful campaniei electorale a C.D.), Alexandru Herlea (director adjunct al departamentului de relații externe), precum și domnii Sorin Alexandrescu și Liviu Hagea. Principalele întrevederi (cu toate au fost nu mai puțin de 33 !) au avut drept interlocutori pe : Ruud Lubbers (prim-ministrul Olandei), Wim Deetman (președintele Camerei inferioare a Parlamentului Olandei), Frans Andriessen (vicepreședintele Comisiei Comunității Europene), Leo Tindemans (președintele grupului parlamentar creștin-democrat din Parlamentul European), Alain Poher (președintele Senatului Franței), Raymond Barre (fost prim-ministru în guvernul francez), Douglas Hogg (ministru de stat la M.A.E. al Marii Britanii), Sir Geoffrey Pattie (vicepreședintele Partidului Conservator din Marea Britanie).

Prezentăm mai jos aspecte din conferința de presă pe care dl. Emil Constantinescu a acordat-o ziariștilor români și străini la întoarcerea din acest tur de forță european.

„Esența mesajului pe care l-am transmis în recenta vizită efectuată în Olanda, Belgia, Marea Britanie și Franța este următoarea : România trebuie să își ocupe cu demnitate și cît mai repede locul care i se cuvine în structurile Comunității Europene. Atît eu, cît și Convenția Democratică, nu legăm dezvoltarea rapidă și imediată a oricărui tip de cooperare de nici un fel de condiții politice prealabile în ce privește campania noastră electorală. Noi sîntem convinși că oricum vom învinge. Și vom învinge pentru că în România este o certă dorință de schimbare, astfel încît nu sînt necesare presiuni externe. (...)"

— Cum apreciați inițiativa P.N.L. de a-i propune regelui Mihai candidatura pentru cursa prezidențială ? În cazul în care Majestatea Sa acceptă această propunere, ce modificări vor surveni în programul dvs. politic ?

— În ceea ce privește inițiativa liberală, răspunderea revine autorilor. Există personalități politice și partide care slujesc idei și instituții, iar altele care se slujesc de idei și instituții. Privitor la calendarul campaniei electorale pentru situația extrem de improbabilă a unei acceptări, aceasta va fi o decizie pe care o va lua Convenția Democratică.

— Ce se va întîmpla cu dosarele de informatori ? (A.P.)

— S.R.I. a apreciat că există 2—300.000 de dosare. Opinia mea este următoarea : fiecare cetățean are dreptul la consultarea integrală a propriului dosar. Consider că publicarea listelor de informatori nu interesează acum. Dar, în momentul în care o persoană accede la funcții importante în stat, atunci trebuie să i se publice integral (dacă există) dosarul de la Securitate.

— Se vorbește foarte mult de reconcilierea națională, ea fiind punctul forte al campaniei electorale a președintelui Iliescu. Care vor fi modalitățile prin care veți realiza dvs. acest deziderat ? Cum vedeți recentul acord Snegur-Iliin ? Există șanse ca Basarabia să revină, într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, în hotarele firești ? (Meridian)

— Reconcilierea națională va fi unul din punctele forte ale campaniei mele electorale. Oricum, eu nu m-am gîndit să-mi organizez campania electorală în funcție de cea a adversarilor mei politici, ci în funcție de ideile majore pe care Convenția Democratică și cu mine le vom promova. Între acestea, reconcilierea națională ocupă un loc central: fiindcă nu se poate realiza nimic nu se poate ieși din criză dacă nu există încredere. Încrederea celor care au ales în cei pe care i-au ales, încrederea în instituțiile statului. Cred că reconcilierea națională nu se poate realiza decît prin adevăr. Acesta este punctul în care mă deosebesc de dl. Iliescu. Iar adevăr înseamnă să ne recuperăm istoria, să știm ce s-a întîmplat în 47 de ani de comunism, ce s-a întîmplat în decembrie '89, în toate diversiunile organizate după această dată. Pentru cei cu responsabilități morale (nu penale), vom acționa în spiritul moralei creștine : iertarea nu poate urma decît mărturisirii.

Problema Basarabiei a fost des invocată în cursul vizitei în cele patru țări occidentale. Am constatat cît de insuficient este ea prezentată în mass-media de acolo. Această problemă are cel puțin patru componente : istorică, etnică, politică și strategică. Dacă nu le examinăm în ansamblu (și de multe ori presa occidentală nu procedează așa), nu putem avea o imagine clară. În Basarabia se desfășoară în momentul de față o confruntare politică între forțele democratice și cele care doresc menținerea vechilor structuri. Noi ne manifestăm încrederea că Basarabia va reveni acolo unde este locul ei firesc.

— Ce scop a avut vizita dvs. în străinătate ? Au existat rezultate concrete ale ei ? Credeți că ea v-a sporit șansele de reușită în campania electorală ? (AHPress)

— Scopul vizitei a fost de a prezenta poziția Convenției Democratice referitor la evenimentele în curs de derulare în România și în lume. Nu este un secret pentru nimeni faptul că statele occidentale urmăresc cu mult interes ceea ce se întîmplă în România. Convenția Democratică este considerată ca o forță puternică, avînd cele mai bune șanse de a domina eșichierul politic de după alegerile din septembrie. În această situație, o serie de personalități politice importante din Occident au dorit să la contact direct cu candidatul la președinție al C.D. Am dorit să facem cunoscută orientarea noastră către linia partidelor democrat-creștine și conservatoare, singura care se apropie cel mai bine de interesele României. (...)

În ceea ce privește rezultatele concrete ale vizitei, acestea au constat, în primul rînd, în stabilirea unor relații de perspectivă, atît cu foruri guvernamentale, cît și cu oameni de afaceri, industriași și reprezentanți ai mediului agricol. S-au stabilit o serie de proiecte de acord care vor fi abordate în perioada imediat următoare alegerilor.

Cît despre sporirea șanselor electorale după această vizită, faptul că la numai două săptămîni după nominalizare am reușit realizarea unor contacte la acest nivel (greu accesibil pentru multe oficialități în funcție din România), cred eu că reprezintă în sine un răspuns.

— În campania electorală intră și partidul Convenția Solidarității Sociale, un partid desprins din rîndul sindicaliștilor. Ați fost contactat de acest partid pentru a fi susținut în alegeri ? (Realitatea românească)

— Problema pe care ați deschis-o este foarte controversată oriunde în lume : sindicatele trebuie să joace doar rolul de apărător al intereselor sindicaliștilor sau trebuie să se afirme și politic, prin partide proprii ? Organizarea sindicală în România este la început, dar ea a dus deja la un proces de conștientizare a muncitorilor, datorită și influenței unor lideri remarcabili (pe care am avut plăcerea să-i cunosc). În ceea ce privește relațiile mele cu liderii de sindicate, doresc ca acestea să continuie, nu în ideea unei colaborări electorale, ci pentru a-mi permite o cunoaștere cît mai bună a concepției lor în ce privește dezvoltarea economică, socială și politică a țării.

— Cum vedeți schimbarea prefecților din județele Harghita și Covasna ? Aveți o hartă politică a județelor ? Care sînt zonele refractare Convenției Democratice ? (Reuter)

— Nu sînt încă la curent cu toate detaliile. Vă pot spune doar că problema minorităților se pune la orice contact internațional. Nu vă dați seama cît rău fac românii atît ultra-naționalismul, cît și formele primare de manifestare ale lui. Poate tot a trebuit să fac distincția între ideea națională și naționalism. Răspunsul meu este clar : ultra-naționalismul este antinațional.

În ceea ce privește a doua întrebare, vă pot spune că există o primă imagine a situației din județe, precum și o schiță a campaniei electorale. Ea va începe pe 30 iulie la Timișoara, după care vor fi alternate zonele favorabile cu cele mai puțin favorabile Convenției Democratice.

A consemnat
MIRCEA ZAMFIR

Fragmente din interviul acordat postului B.B.C. la 22 iulie

Rep : (...) Ce garanții ați putea oferi, în privința schimbărilor care trebuie sau vor fi operate în România, în cazul în care veți fi ales, iar Convenția Democratică va avea succes în alegeri ?

E. C. : Garanțiile derivă din programul Convenției Democratice, care este un program serios, ce abordează toate aspectele economice, sociale și politice ale României de astăzi, care este un program de guvernare, și derivă, de asemenea, din prestigiul pe care partidele democratice și l-au cîștigat în fața partidelor de orientare creștin-democrată, conservatoare din țările occidentale, cu care noi avem legături directe, prietenești.

Rep. : Acest program poate fi consultat ? Va fi făcut cunoscut publicului românesc, care dorește să vadă exact ce va face Convenția Democratică în domeniul fondului funciar sau în chestiunile privatizării, dincolo de cuvintele acestea, care, de doi ani, asaltează, într-un fel pe altul, pe alegător ?

E.C. : Acest program este rodul unui studiu științific comprehensiv. În această săptămînă, acest studiu se află într-o formă rezumativă, dar din el s-au scos și idei generale pentru campania electorală. Este un program strategic, așa cum știți, o formă tactică va fi prezentată în campania electorală, într-un mod gradat, conform programului campaniei electorale.

Fragmente din interviul acordat lui Tudor Țepeneag pentru RADIO FRANCE INTERNATIONALE

Rep. : În cazul în care veți deveni președinte al României, veți face — da sau nu — ceva concret pentru revenirea la monarhie ?

E. C. : Am exprimat poziția mea chiar în conferința de presă. Aceasta privește asigurarea unei informări corecte, o recuperare a istoriei, după care, probabil că un referendum va stabili, prin voința poporului, care va fi calea de urmat. Dar, esențial, am precizat acest lucru, este ca populația să fie corect informată, să-și cunoască istoria.

Rep. : Cam cît timp ar dura acest proces ?

E. C. : Și acest lucru l-am arătat. Eu sînt convins că românii recuperează foarte repede, numai că trebuie să li se creeze condițiile necesare și corecte de a face acest lucru.

Redacția „22" : Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade, Dan Pavel (redactori-șefi adjuncți). Andreea Pora (șef secție social) Gabriel Andreescu, Andrei Cornea, Horațiu Pepine (redactori). Dan Perjovschi (grafician). Anton Burtea (șef serviciu tehnic). Ana Mihail (director economic). Radu Dobândă (șef serviciu corectură). Bogdan Penescu (difuzare). Gina Marin (secretariat). Didina Marc, Manuela Gheorghiu (dactilografie). Mariana Dinu (secretar general de redacție). Colaborator : Emanuel Pârvu (foto). Responsabil de număr : Andrei Cornea.
Redacția și administrația : București, Calea Victoriei 120. Telefon 14 17 76, 14 15 25 Tiparul executat la Imprimeria „Coresi", București, Piața Presei Libere 1.